

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง
อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING
CONSERVATION OF WAT THALUANG, MUANG DISTRICT
IN PICHIT PROVINCE

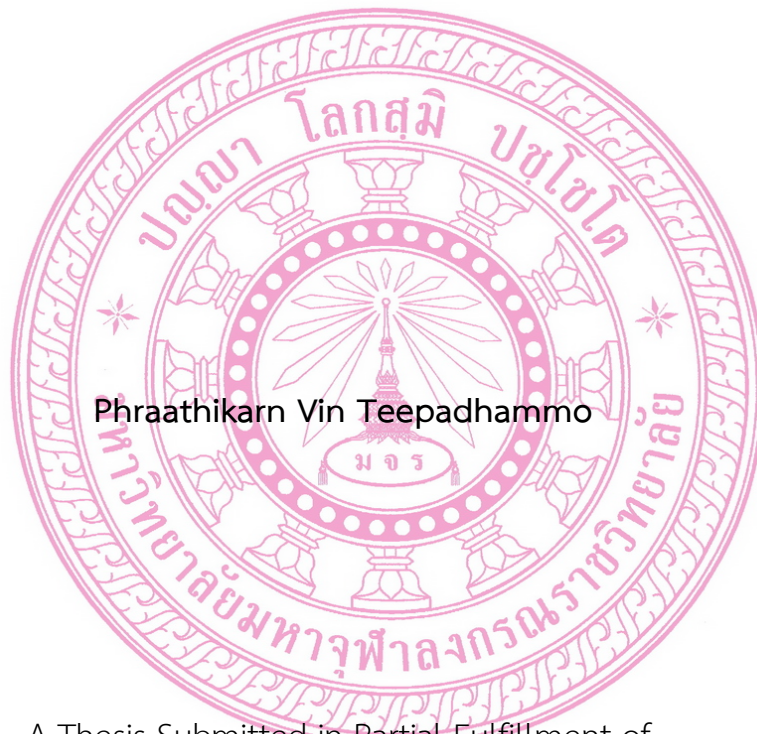
พระอธิการวิน ทีปธมโม (อิ่มใจ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING
CONSERVATION OF WAT THALUANG, MUANG DISTRICT
IN PICHIT PROVINCE

Phraathikarn Vin Teepadhammo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Bangkok, Thailand
C.E.2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
“บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัด
พิจิตร”นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา
สังคม

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

.....
(อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร.)

กรรมการ

.....
(รศ.ดร.เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง)

กรรมการ

.....
(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)

กรรมการ

.....
(ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์พระมหาสม กลยาโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

กรรมการ

ผู้วิจัย

.....
(พระอธิการวิน ที่ปรมโม)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง
อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

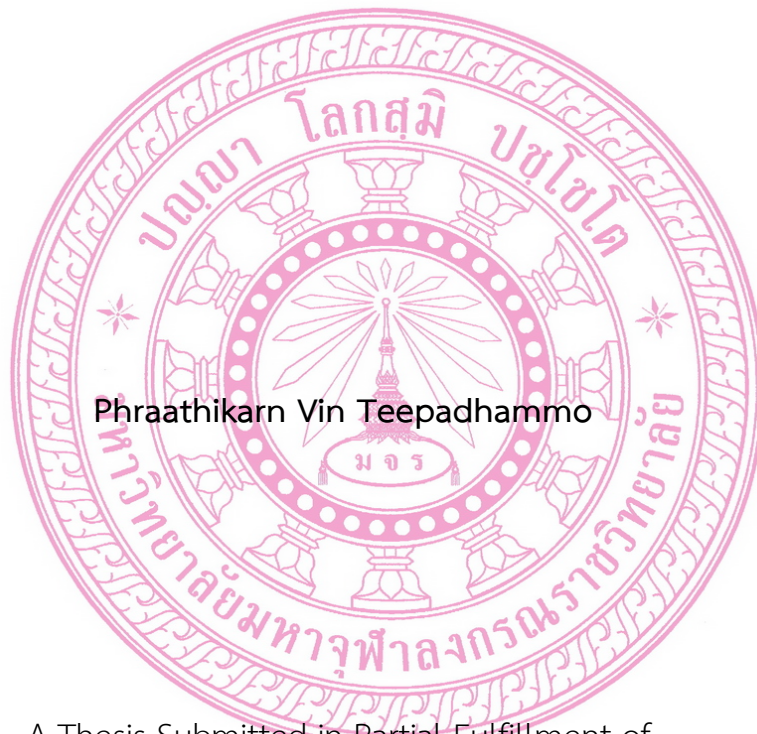

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING
CONSERVATION OF WAT THALUANG, MUANG DISTRICT
IN PICHIT PROVINCE

Phraathikarn Vin Teepadhammo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Social Development)

Graduate School
Bangkok, Thailand
C.E.2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก” นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา สังคม

.....
(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

.....
(อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร.)

กรรมการ

.....
(รศ.ดร.เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง)

กรรมการ

.....
(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)

กรรมการ

.....
(ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์พระมหาสม กลยาโณ, ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง

กรรมการ

ผู้วิจัย

.....
(พระอธิการวิน ที่ปรมโม)

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัด พิจิตร” นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา สังคม

(พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง)

กรรมการ

(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระอธิการวิน ทีปธมโม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว
วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ผู้วิจัย : พระอธิการวิน ทีปธมโม (อิมใจ)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ ป.ธ.๕, พธ.บ.,M.S.W.,Ph.D.
(Social Work)

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง ป.ธ.๗, พธ.บ., M.A.,Ph.D.
(Sociology)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ประชากรคือพระสงฆ์จำนวน ๒๑๘ รูป ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์การแข่งขันเรือยาว ในจังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๑๘ รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลหรือตัวแปรต้น การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference/LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการวิจัยพบว่า

๑) จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไปร้อยละ ๔๑.๒๘ มีอายุพรรษา ต่ำกว่า ๑๑ ปี ร้อยละ ๔๘.๖๒ เป็นพระลูกวัด ร้อยละ ๘๙.๙๑ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๗๘.๔๔ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม) นักธรรมชั้นเอก ร้อยละ ๒๘.๙๐ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ประโยค ๑-๒ และ ป.ธ.๓ ร้อยละ ๓๘.๙๙ มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี ร้อยละ ๓๖.๗๐

๒) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ๒๑๘ รูป พบว่า พระสงฆ์มีความ

คิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาหลายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านร่วมปฏิบัติงาน และด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา และพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก คือ ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา และด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

๓) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามอายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ที่มี อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) และวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๔) ข้อเสนอแนะ พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้มากกว่านี้โดยการเป็นผู้นำในการบำรุงรักษา และพัฒนาการแข่งขันเรือในรูปแบบใหม่ ๆ ผสมผสานกับการแข่งเรือแบบเก่า ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้ยืนยาว

Thesis Title : THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING CONSERVATION OF WAT THALUANG, MUANG DISTRICT, IN PICHIT PROVINCE

Researcher : Phraathikarn Vin Teepadhammo (Imjai)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee:

Phramaha Som Kalyano Pali V, B.A.,M.S.W., Ph.D.(Social Work)

Asst.Prof.Dr.Konit Srithong Pali VII, B.A., M.A., Ph.D.(Sociology)

Date of Graduation: 29 March, 2014

ABSTRACT

This study consisted of three main objectives, namely, i) to study the roles of Sangha towards traditional boat racing conservation of Wat Thaluang, Muang District, Pichit Province; ii) to compare the roles of Sangha towards traditional boat racing conservation of Wat Thaluang, Muang District, Pichit Province, classified by personal factors; and iii) to study problems and suggestions in the roles of Sangha towards traditional boat racing conservation of Wat Thaluang, Muang District, Pichit Province. The survey research was employed in this study. The samples used in this study consisted of 218 Sangha administrators in Pichit Province, being drawn by random sampling techniques. The tool used for data collection was questionnaire. The statistical techniques used for this research are frequency, mean, and standard deviation. Inferential statistics of t-test and F-test were used to determine the differences in mean scores of both groups, and One-way ANOVA was used to determine the mean scores among three groups or more. Finally, the Least Significance Difference (LSD) was employed to test the differences between means of each pair.

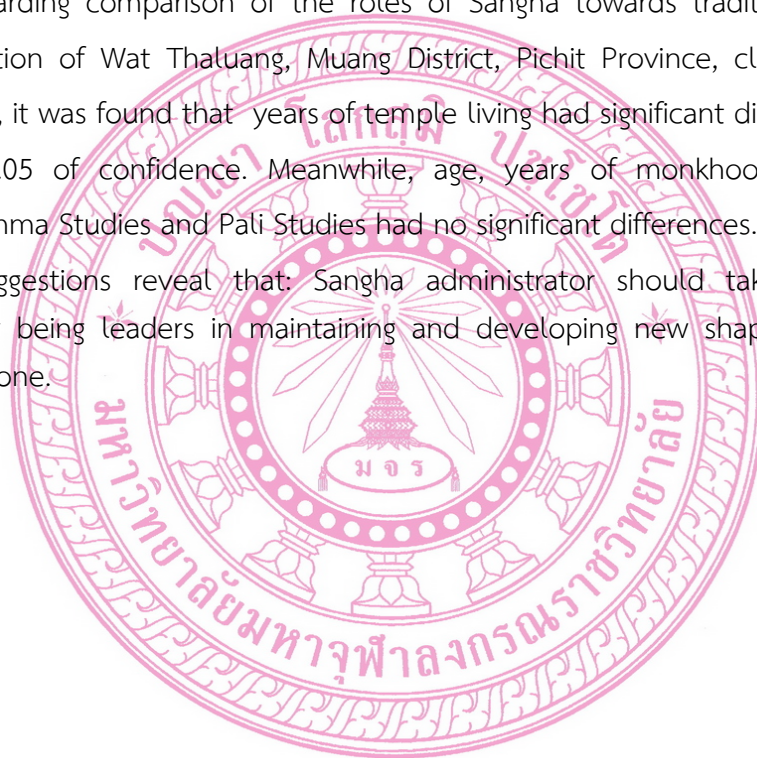
The results are concluded as follows:

1) The most of respondent aged more than 51 years old with below 11 years of ordination. Majority of them had completed less than bachelor degree with the highest Dhamma Studies and Pali 1-2 and 3 grades. Most of them have been living in their temples between 6 – 10 years.

2) The overall Sangha administrators' opinions towards the roles of Sangha towards traditional boat racing conservation of Wat Thaluang, Muang District, Pichit Province, were found at the high level. Considering each aspect, it had been found that was noted the highest levels in aspects of performance and evaluation and preservation. Meanwhile, the aspect of finding the causes of problems and co-finding the way to problem – solving have found at the high levels.

3) Regarding comparison of the roles of Sangha towards traditional boat racing conservation of Wat Thaluang, Muang District, Pichit Province, classified by personal factors, it was found that years of temple living had significant difference at the level of 0.05 of confidence. Meanwhile, age, years of monkhood, general education, Dhamma Studies and Pali Studies had no significant differences.

4) Suggestions reveal that: Sangha administrator should take part in conservation by being leaders in maintaining and developing new shape of boat mixing with old one.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยอาจารย์ พระมหาอำนาจ อัสการี,ดร. ประธานกรรมการ รศ.ดร.เอี่ยมทิพย์ ศรีทอง ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ,ดร. ผศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง กรรมการและควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำชี้แนะในการทำ วิทยานิพนธ์ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในภาควิชาที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษาตลอดถึงในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนนิสิตทุกรูปที่ให้ความเมตตาช่วยเหลือในด้านการเรียน พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ พระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรที่ได้เมตตาตอบแบบสอบถามของการศึกษาครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทุกรูป ที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการศึกษา ขออนุโมทนาขอบคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ให้ความเมตตาในการอำนวยความสะดวกต่อการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นรายละเอียดในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

อานิสงส์ใดที่จักพึงบังเกิดจากการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณบิดา คุณมารดา คุณครูอาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์และผู้ใกล้ชิดที่ให้กำลังใจและสนับสนุนในทุก ๆ เรื่องจนทำให้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ได้รับประโยชน์

พระอธิการวิน ทีปธมโม (อิมใจ)

๒๙ มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๓
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
บทที่ ๒ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๕
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์	๑๐
๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งเรือยาว	๒๐
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ	๒๘
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี	๓๖
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม	๓๘
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๖
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๕๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๙
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๙
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๙
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

๔.๑	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๔
๔.๒	บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	๖๕
๔.๓	ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล	๗๑
๔.๔	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	๘๔
๔.๕	สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๘๕

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๘๗
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๘๘
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๙๒

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	แบบสอบถาม	๙๓
ภาคผนวก ข	รายนามคณะกรรมการตรวจสอบเครื่องมือ	๑๐๐
ภาคผนวก ค	ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)	๑๐๑
ภาคผนวก ง	ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try out)	๑๐๖
ภาคผนวก จ	ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม	๑๑๒
ภาคผนวก ฉ	ประวัติของผู้วิจัย	๑๑๘

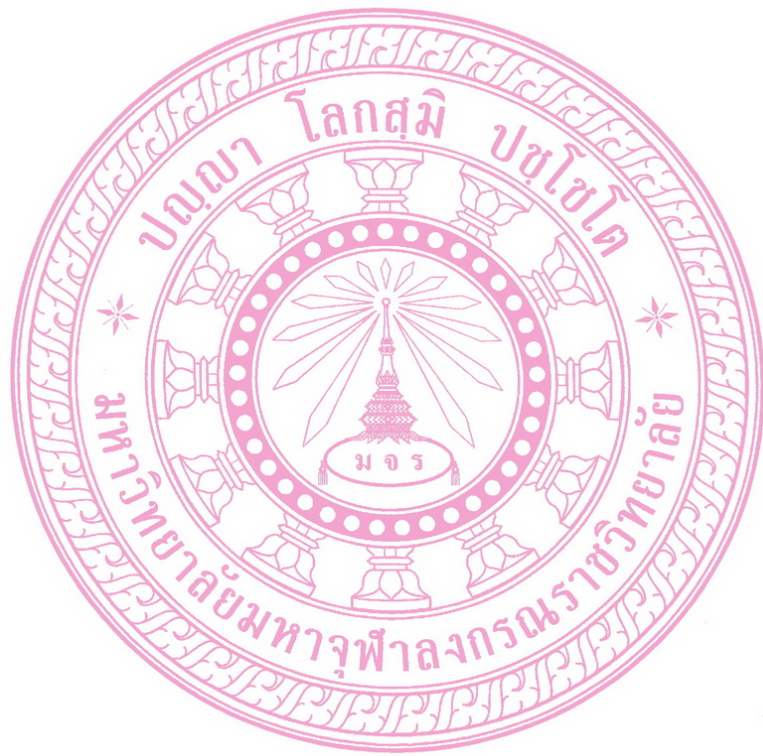

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
ตารางที่ ๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๔
ตารางที่ ๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัด ท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในภาพรวม	๖๖
ตารางที่ ๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัด ท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านรวมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๖๗
ตารางที่ ๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัด ท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านรวมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๖๘
ตารางที่ ๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัด ท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านรวมปฏิบัติงาน	๖๙
ตารางที่ ๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัด ท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านรวมติดตาม ประเมินผล และ บำรุงรักษา	๗๐
ตารางที่ ๔.๗	การเปรียบเทียบความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนก ตามสถานภาพด้านอายุ	๗๑
ตารางที่ ๔.๘	การเปรียบเทียบความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนก ตามจำนวนพรรษา	๗๒
ตารางที่ ๔.๙	การเปรียบเทียบความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนก ตามตำแหน่งทางสงฆ์	๗๓
ตารางที่ ๔.๑๐	การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการ อนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามการศึกษาสามัญ	๗๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม)	๗๕
ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม)	๗๖
ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามสถานภาพพระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด	๗๗
ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม จำแนกตามด้านสังกัดโรงเรียน	๗๘
ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาจำแนกตามด้านสังกัดโรงเรียน	๗๙
ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาจำแนกตามด้านสังกัดโรงเรียน	๘๐
ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมปฏิบัติงาน จำแนกตามด้านสังกัดโรงเรียน	๘๑
ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมติดตามประเมินผล และบำรุงรักษา จำแนกตามด้านสังกัดโรงเรียน	๘๒
ตารางที่ ๔.๑๙ ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๘๓

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

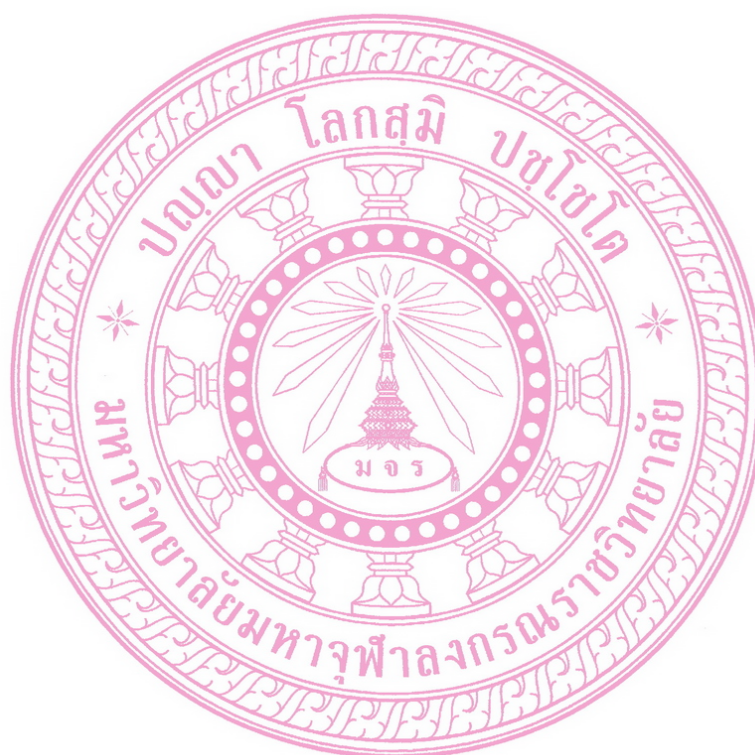
๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

หน้า

๕๘

๘๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเท่าเทียมกับอารยประเทศสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรคำนึงถึงคือหลักการในการพัฒนาโดยไม่ต้องทำลาย และต้องพยายามที่จะรักษาคุณภาพระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการยอมรับในข้อที่ว่ามรดกด้านอารยธรรมที่เป็นสถาปัตยกรรมอันล้ำค่าของโลกซึ่งมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างเป็นเจ้าของและปกป้องรักษา ฉะนั้น เราทุกคนต้องมีหน้าที่คุ้มครองป้องกันสิ่งต่างๆเหล่านี้ให้รอดพ้นจากอันตรายร้ายแรงนานัปการ ซึ่งได้แก่ การพังทลายอันเกิดขึ้นจากการละลายไม่เอาใจใส่ หรือมลพิษในอากาศหรือสาเหตุอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการพิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องการรื้อทำลายเพราะสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาแผนใหม่

หนทางหนึ่งในการอนุรักษ์ให้ได้ผลนั้น คือการตัดแปลงนำเอาสถาปัตยกรรมต่างๆ และโบราณสถานนำมาใช้ในลักษณะการอย่างใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและเกิดความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน แต่กิจการดังกล่าวจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสามารถรักษาหลักการของการอนุรักษ์ไว้ได้คือผลของการตัดแปลงจะต้องยังคงไว้ซึ่งลักษณะส่วนใหญ่และรายละเอียดส่วนสำคัญของสถาปัตยกรรมหรือโบราณสถานนั้น เช่นเดียวกับคงไว้ซึ่งคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม และคงไว้ซึ่งคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและวิชาที่เกี่ยวข้องเนื่องจากแนวความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ในปัจจุบันแนวความคิดในด้านการอนุรักษ์มิใช่การอนุรักษ์ในลักษณะที่แตะต้องไม่ได้ แต่จะต้องอนุรักษ์ในลักษณะที่สามารถผสมกลมกลืนกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน^๑

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ในมาตรา ๔ ให้ความหมายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุไว้ว่า “โบราณสถาน” หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดี ทั้งนี้ ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดีด้วย ส่วนคำว่า “โบราณวัตถุ” หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ซึ่งโดยอายุหรือลักษณะแห่งการประดิษฐ์ หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี และคำว่า “ศิลปวัตถุ” หมายถึง สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ^๒

^๑ วิจารณ์ โอตระกูล, มานูรักษ์กันเกิด ฉบับ ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๓๒.

^๒ กรมศิลปากร, พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาพันธ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

จังหวัดพิจิตร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลางตอนบน มีความหมายว่า "เมืองงาม" ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดพิษณุโลก มีแม่น้ำน่านและแม่น้ำยมไหลผ่านตัวเมืองอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่าน พิจิตรเป็นเมืองเก่าแก่ในสมัยสุโขทัย ปรากฏข้อความใน ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และในศิลาจารึกหลักที่ ๘ รัชกาลพระยาสิทธิเท เรียกว่า "เมืองสระหลวง" ซึ่งมีสถานะเป็นหัวเมืองเอกของกรุงสุโขทัย ต่อมาในสมัยอยุธยา รัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "เมืองโอฆบุรี" ซึ่งแปลว่า "เมืองในท้องน้ำ" ตามตำนานกล่าวว่า พระยาโคตรบองเป็นผู้สร้างเมืองพิจิตร แต่จะสร้างในสมัยใดไม่ปรากฏ นอกจากนี้ เมืองพิจิตรยังเป็นที่ประสูติของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพระองค์หนึ่งคือ สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ)

ในสมัยอยุธยา พิจิตรเป็นหัวเมืองชั้นตรี มีตำแหน่งเจ้าเมืองปรากฏตามพระไอยการตำแหน่งนาพลเรือนนาทหารหัวเมืองว่า ออกญาเทพาธิปัตติศรีธรรณรงค์ฤไชยอภัยพิริยภาหะ ศักดินา ๕,๐๐๐ ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นขุนนางบรรดาศักดิ์ระดับสูง ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีหัวเมืองชั้นตรีเพียง ๗ เมืองเท่านั้น คือ เมืองพิษณุ เมืองพิจิตร เมืองนครสวรรค์ เมืองพิทลุง เมืองชุมพร เมืองจันทบูร และเมืองไชยา จึงนับว่าในสมัยโบราณ พิจิตรเป็นเมืองที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญสูง จนตำแหน่งเจ้าเมืองมีการตราไว้ในพระไอยการฯ ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ทรงตราไว้

ในสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองพิจิตรเป็นเพียงเมืองขนาดเล็ก แต่ก็ยังมีเจ้าเมืองปกครองดังเช่นเมืองอื่น ๆ เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงโปรดให้ย้ายเมืองพิจิตรมาตั้งที่บ้านคลองเรียง ซึ่งเป็นคลองขุดใหม่ลัดแม่น้ำน่านที่ต้นเขิน คลองเรียงจึงกลายเป็นแม่น้ำน่านไป ส่วนบริเวณเมืองพิจิตรเก่ายังปรากฏโบราณสถานอยู่หลายแห่ง ซึ่งมีอายุตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยา

จังหวัดพิจิตรมีการแข่งเรือประเพณีมาเป็นเวลานานแล้วเพราะมีธรรมเนียมว่า วัดใดถ้าจัดงาน ปิดทองไหว้พระแล้วก็จะต้องจัดงานแข่งเรือควบคู่กันไปด้วย มักจัดกันในฤดูน้ำหลาก ประมาณวันเสาร์-อาทิตย์ต้นเดือนกันยายนของทุกปี ในงานจะมีการแข่งเรือประเพณีและการประกวดขบวนแห่เรือต่างๆ ในแม่น้ำน่าน หน้าวัด ท่าหลวง มีการจัดกิจกรรมภายในงานที่น่าสนใจมากมาย

จากประเพณีดังกล่าวมีตั้งแต่โบราณ จนถึงปัจจุบัน และในอนาคตอาจจะเป็นประเพณีที่ไม่ค่อยมีคนรู้จักและเลือนหายไป เหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้อยู่ในได้เล็งเห็นความสำคัญจากประเด็น

ดังกล่าวจึงมีสนใจจะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีในจังหวัดพิจิตร จึงทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้ทรงคุณค่าและคงอยู่ตลอดไปควบคู่กับการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในด้าน ร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านร่วมปฏิบัติงาน ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว ทั้งหมดใน จังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๑๘ รูป/คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะวัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่ เดือน

เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เป็นเช่นไร

๑.๔.๒ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เป็นเช่นไร

๑.๔.๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาของการบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรชชาติต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาระดับต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๖ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๕.๗ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ **บทบาท** หมายถึง การมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์ หรือพัฒนาโครงการแข่งเรือยาว

๑.๖.๒ **พระสงฆ์** หมายถึง พระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ในจังหวัดพิจิตร และมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการแข่งเรือยาว

๑.๖.๓ **การมีส่วนร่วมต่อการแข่งเรือยาว** หมายถึง การร่วมมือ ตลอดถึงรับผิดชอบ มีความเสียสละในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการถนอมดูแล รักษา อนุรักษ์ และวางแผนปกป้องรักษาไว้ให้เป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

๑.๖.๔ **การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา** หมายถึง การค้นหา รับรู้ว่าจะไรเป็นสาเหตุของปัญหา ตลอดจนมีการประชุมเพื่อปรึกษา และร่วมตัดสินใจว่าจะไรเป็นสาเหตุของปัญหา

๑.๖.๕ **การมีส่วนร่วมในการหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหา** หมายถึง การสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อขจัดและลดปัญหา หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ ต่อการแก้ไขปัญหา โดยการแสดงความคิดเห็น วางแผน และจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือลดปัญหาที่เกิดขึ้น

๑.๖.๖ **การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ** หมายถึง การสนับสนุนด้านแรงงาน ทรัพย์สิน การประสานความร่วมมือ และปฏิบัติกิจกรรมตามนโยบาย แผนงานที่ได้วางไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

๑.๖.๗ **การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา** หมายถึง การควบคุม และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม และบำรุงรักษาโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว

๑.๗.๒ ได้ทราบผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว

๑.๗.๓ ได้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว

บทที่ ๒

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ดังนั้นจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
- ๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งขันเรือยาว
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของบทบาทมีนักวิชาการหลากหลายท่านได้แสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ ชุติโนธโร) ได้กล่าวถึง ความหมายของบทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคมบทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง^๑

พระมหาสุภา อุทโท ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก หรือลงมือปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ^๒

พระครูสังวรสารวัตร (สำรวย ส่วโร) ได้กล่าวถึง บทบาทก็คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทัศนคติ

^๑ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ ชุติโนธโร), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๒ พระมหาสุภา อุทโท, “บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑-๒๕๖๐)”, วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑).

ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรือ อาจกล่าวสั้นๆ ว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตาม สถานภาพของตนเอง^๓

พระครูสมุห์อนันต์ อนนโท ได้กล่าวถึง บทบาท ก็คือพฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของ บุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม^๔

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธำโณ) ได้กล่าวว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของ บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งบทบาทที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพิจารณาพฤติกรรมใน การปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล^๕

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทสรุปได้ว่า “บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพ เปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วยและถ้าบุคคลใดในสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใน สังคมมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น”^๖

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวัง สำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร^๗

ลือชา ธรรมวินัยสถิต ได้ให้บทบาทของความหมายในแง่ทางโครงสร้างของสังคมว่า บทบาท หมายถึง ภาระหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่เมื่อ บุคคลใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่งๆ แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้นๆ สถานภาพและ บทบาทจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เปรียบได้กับเหรียญที่ต้องมี ๒ ด้านเสมอ เมื่อสถานภาพเป็น ตัวกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์นั้นมีความสอดคล้องกัน และเป็นไปตามแบบแผนที่กำหนด ดังนั้น บทบาทจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางสังคมประการหนึ่ง^๘

ณัฐพร ชินบุตร ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่ แสดงออกมตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม ที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสิทธิและ

^๓พระครูสังฆวรสารวัตร (สำรวย สิวโร), “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๔พระครูสมุห์อนันต์ อนนโท, “บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสมุทรสาคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๕พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธำโณ), “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัด ปทุมธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๖กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗).

^๗งามพิศ สัตย์สงวน, **สังคมและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

^๘ลือชา ธรรมวินัยสถิต, **มนุษย์กับสังคม**, (เพชรบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๙), หน้า ๔๗.

หน้าที่ของตำแหน่ง และยังต้องเป็นไปตามความคาดหวัง ของตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ด้วย^๙

ประกอบ มีโคตรกอง ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า “บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่งนั้น จะถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะมีความถูกต้องเหมาะสม เพียงใดขึ้นกับปัจจัย ๓ ประการ ดังนี้”^{๑๐}

๑. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดงหรือปฏิบัติ
๒. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
๓. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาท

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้อง ปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตาม อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจ นั้น^{๑๑}

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า “เป็นความคาดหวังของการ กระทำว่า ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลควรจะมีบทบาทอย่างไร โดยจะมีการเรียนรู้เป็นกระบวนการ สำคัญเพื่อให้ทราบว่าแต่ละบุคคลจะต้องแสดงบทบาท (Role Playing) และสวมบทบาท (Role Taking) อย่างไร ซึ่งการเรียนรู้บทบาทนี้จะเกิดจากการเลียนแบบและการสังเกต (Role Model) จาก บุคคลที่เรายึดถือ (Significant Others) เพื่อจะนำมาเป็นแบบอย่างของบทบาทแห่งตนที่จะแสดงต่อ ผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมต่างๆ ที่ตนเองต้องการ”^{๑๒}

พินิจ เพ็ชรดารา ได้กล่าวสรุปว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกตาม สถานภาพของแต่ละบุคคลในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ^{๑๓}

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความเห็นว่า บทบาท หมายถึง ภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพ ของแต่ละบุคคล เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแล้ว จะต้องมีบทบาทในการอบรมสั่ง สอนให้ความรู้ ป้องกันมิให้ลูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่นๆ ส่วนครูจะต้องมีบทบาทอื่นๆ

^๙ ธีธวัชร ชินบุตร, “การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการในการพัฒนาตนเองของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต* (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗).

^{๑๐} ประกอบ มีโคตรกอง, “บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑).

^{๑๑} ปราชญา กล้าผจญ, *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓.

^{๑๒} พูนทรัพย์ สิทธิพรหม, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ของชาวบ้านห้วยยาง”, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๖๐.

^{๑๓} พินิจ เพ็ชรดารา, “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ เช่น ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้า อาหาร ส่งเสริม และพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็กๆ^{๑๔}

วรรณิ ภาณุวัฒน์สุข ได้สรุปว่า บทบาท คือการกระทำตามหน้าที่ ที่กำหนดของบุคคล หรือพฤติกรรมที่คาดหวังและเห็นได้ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคล^{๑๕}

สงวน สุทธิเลิศอรุณ กล่าวว่า บทบาท คือ การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ตามลักษณะการรับรู้และตามที่แสดงจริง บทบาทเป็นผลรวมของสิทธิ์และหน้าที่ เช่น บุคคลที่เป็นครู ก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอนและอบรม เมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามที่สังคมคาดหวังหรือไม่ก็ตาม^{๑๖}

สุนทร กุญชร กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ เช่น ครูมีบทบาทหน้าที่ในการสอนให้ความรู้แก่ผู้เรียน ตำรวจมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความสงบภายในประเทศ เป็นต้น^{๑๗}

ชนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^{๑๘}

ประภาพิศ สัญชาติเจตน กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง^{๑๙}

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า บทบาท ก็คือ แบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่งหรือสถานภาพของบุคคล อันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้นๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไป^{๒๐}

พัชยา สายหู ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ การกระทำต่างๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำตราบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร^{๒๑}

^{๑๔} ยนต์ ชุ่มจิต, *ความเป็นครู*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

^{๑๕} วรรณิ ภาณุวัฒน์สุข, “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๑๖} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, *ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗), หน้า ๖๘.

^{๑๗} สุนทร กุญชร, “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

^{๑๘} ชนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรียงค์, *จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์*, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^{๑๙} ประภาพิศ สัญชาติเจตน, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔) หน้า ๘๙.

^{๒๐} พัทณี วรกวิน, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒.

^{๒๑} พัชยา สายหู, *กลไกของสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗.

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นกับสถานภาพที่ตนครองอยู่ และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของสถานภาพ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุ จูงใจ การอบรมขัดเกลาความพอใจ^{๒๒}

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งโดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นที่^{๒๓}

สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ซึ่งพฤติกรรมแสดงออกตามสถานภาพของแต่ละบุคคล

๒.๑.๒ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีบทบาท มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พาร์สันส์ (Parsons) พาร์สันส์ เป็นนักสังคมวิทยา กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมาก ก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว^{๒๔}

มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท ๑๐ บทบาทด้วยกัน ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ^{๒๕}

๑. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ได้แก่ บทบาทของความเป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (Figurehead Role) เช่น ประธานในงานพิธีการต่างๆ บทบาทการแสดงออกในฐานะผู้นำ (Leader) ได้แก่ การจูงงาน การอบรม การกระตุ้นจูงใจ และการรักษาระเบียบวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนบทบาทสุดท้าย คือ บทบาทการประสานงานในกลุ่ม (Liaisonrole) ได้แก่ การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายใน และภายนอกองค์กร เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล ถือเป็นการติดต่อประสานงานกันภายในองค์กรแต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของบริษัทอื่น ก็ถือเป็นการประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

๒. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information Roles) ผู้บริหารมีหน้าที่หรือบทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากใน และนอกองค์กรของตนกระทำได้ด้วย

^{๒๒}ไพบูลย์ ช่างเรียน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร:แพรววิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๒๙-๓๐.

^{๒๓}โสภา ชูพิกุลชัย, จิตวิทยาสังคมประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

^{๒๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๒๕}ตุลา มหาสุธานนท์, หลักการจัดการ หลักการ, ท่าเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖.

การอ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แล้วนำมาพูดคุยกับผู้บริหารคนอื่นๆ เช่น องค์กร คู่แข่งขัน มีการวางแผนอะไรในช่วงนี้ รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อบริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) เรียกบทบาทนี้ว่า บทบาทการตรวจสอบ (Monitor Role) ส่วนบทบาทแพร่กระจายข่าวสาร (Disseminator Role) ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือนช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่างๆ ไปยังสมาชิกในองค์กร และเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันอื่นๆ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (Spoken Role) ขององค์กรด้วย

๓. บทบาทการตัดสินใจ (Decisional Roles) มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ ๔ ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่างๆ (Disturbance Handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (Unforeseen Problems) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource Allocators) ในการรับผิดชอบกระจายทรัพยากร คน สิ่งของ และเงินไปตามส่วนต่างๆ ขององค์กรและสุดท้าย คือ บทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (Negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงาน ผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่

ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton) เป็นนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียง เขากล่าวว่า “ตำแหน่งสถานภาพ เป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย”^{๒๖}

สรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลกระทำหรือปฏิบัติเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้นๆ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองและตามความคาดหวังในตำแหน่งอาชีพที่ครองอยู่

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

๒.๒.๑ ความหมายของพระสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับความหมายของพระสงฆ์ มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระศาสนโสภณ (เจริญ สุวฑฺฒโน) ได้กล่าวถึง พระสงฆ์ คือหมู่ชนผู้ได้ฟังคำสั่งสอน ได้ปฏิบัติและได้รู้ตามพระพุทธเจ้า บางพวกออกบวชตาม ได้ช่วยนำพระพุทธศาสนาและสืบต่อวงศ์การบวชมาจนถึงปัจจุบันนี้^{๒๗}

^{๒๖} ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton) อังโน นุจรี เกตุปราชญ์, “บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด”, รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา), ๒๕๔๔.

^{๒๗} พระศาสนโสภณ (เจริญ สุวฑฺฒโน), พระพุทธเจ้าสอนอะไร (ฉบับอิเล็กทรอนิกส์), <http://www.weread.in.th>, เข้าถึงเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕.

พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ) ได้กล่าวว่า พระพุทธเจ้าทรงรับกุลบุตรผู้มีจิตศรัทธาเข้าอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา โดยมอบให้คณะสงฆ์เป็นใหญ่ มีผู้เป็นประธานอุปสมบทเรียกว่าอุปัชฌาย์ เป็นผู้ทำหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอนพระใหม่ตลอดระยะเวลา ๕ ปี พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติพระวินัยเป็นกรอบแห่งชีวิตอันประเสริฐให้พระสงฆ์ ได้ปฏิบัติตาม พระสงฆ์ที่ได้รับอุปสมบทและได้รับพระวินัยเป็นฐานนี้ เรียกว่า พระภิกษุสงฆ์^{๒๘}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ คือ บุคคลผู้ที่อุปสมบทในพระพุทธศาสนา อันเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ที่มีภารกิจสำคัญในการเผยแผ่ สืบทอด และดำรงไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒.๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึง บทบาทและความสำคัญของวัดกับสังคมไว้ดังนี้^{๒๙}

- ๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมารับใช้พระ รับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชน
- ๒) เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่ และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยวัด
- ๓) เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวกรักษาผู้เจ็บป่วย
- ๔) เป็นที่พักคนเดินทาง
- ๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หากความรู้เพิ่มเติม
- ๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน
- ๗) เป็นที่ไกลเกลียดข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตและครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ
- ๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ เสมือนพิพิธภัณฑ์

- ๙) เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ ซึ่งชาวบ้าน จะได้ขอยืมไปใช้เมื่อคนมีงานต่างๆ
- ๑๐) เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ
- ๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่างๆ

^{๒๘} พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ), **พุทธศาสตร์ปริทรรศน์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๒-๑๕๓.

^{๒๙} พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

ดังนี้^{๓๐}

คุณ โทชน์ กล่าวถึง บทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย พอสรุปได้

- ๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับประชาชน
- ๒) เป็นสถานสงเคราะห์
- ๓) เป็นสถานที่สบายใจ คือเป็นที่สบายกายสบายใจ
- ๔) เป็นสถานที่จุดพิพิธภัณฑสถาน
- ๕) เป็นสถานที่ประเพณีกรรมทางศาสนา
- ๖) เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและแสดงมหรสพต่างๆ
- ๗) เป็นศูนย์กลางการบริการหรืองานปกครอง เช่น ประชุมเพื่อแจ้งข่าวสาร
- ๘) เป็นสถานสวัสดิการ สงเคราะห์แก่คนยากจนและคนไร้ที่พึ่งพิง
- ๙) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม
- ๑๐) เป็นสถานที่แสดงความสามัคคี
- ๑๑) เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของเครื่องใช้ส่วนรวม
- ๑๒) เป็นที่ไกลเกลียดข้อพิพาทและเป็นที่ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้าน
- ๑๓) เป็นฌาปนสถาน
- ๑๔) เป็นสถานดำเนินกิจการทางการเมือง
- ๑๕) เป็นตลาดนัดและตลาดได้รุ่ง

จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์และวัดในสังคมปัจจุบัน ไว้ดังนี้^{๓๑}

- ๑) พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชน เป็นที่พึ่งทางจิตใจและช่วยแก้ปัญหาส่วนตัว และปัญหาสังคม อันเกิดจากการทะเลาะวิวาทระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยกัน
- ๒) สถาบันวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน โรงเรียนประชาบาลหลายแห่งตั้งอยู่ในบริเวณวัด สมภารเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ และแม้กระทั่งศาลาก็เป็นที่เรียนหนังสือ นอกจากนี้วัดยังเป็นที่อยู่อาศัยศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและเด็กโดยทั่วไป
- ๓) วัดเป็นประจักษ์โรงพยาบาลให้รักษาพยาบาลแก่คนเจ็บไข้ได้ป่วยทั้งที่เป็นโรคทางจิตและโรคทางกาย
- ๔) วัดเป็นประจักษ์พิพิธภัณฑสถาน คือ เป็นที่เก็บรวบรวมสมบัติโบราณอันล้ำค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษาวงวัฒนธรรมต่างๆ ของชาติ
- ๕) ศาลาวัดบางครั้งถูกใช้เป็นสถานที่ประชุมราษฎรเพื่อจะได้รับข่าวสารต่างๆ
- ๖) วัดเป็นสถานที่แสดงความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของประชาชน เพราะถือเป็นสมบัติส่วนรวมของประชาชน เป็นที่ประชาชนพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- ๗) วัดเป็นสถานสวัสดิการสงเคราะห์แก่คนยากจน คนไร้ที่พึ่งพิง อีกทั้งเป็นหอพักให้แก่ นักศึกษาทั่วไป

^{๓๐} คุณ โทชน์, *พุทธศาสนากับชีวิต*, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗.

^{๓๑} จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์, *สังคมวิทยาศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๕), หน้า ๑๔๕.

ชวนะ ภวภานันท์ ได้กล่าวถึง บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยในปัจจุบันว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญควรจะต้องมี คือ^{๓๒}

- ๑) สืบสอนธรรม อบรมศีลธรรมแก่ประชาชน
- ๒) กระทำตนเป็นแบบอย่างแห่งความดี
- ๓) ช่วยชาติประหยัดเศรษฐกิจตามพระวินัย
- ๔) ช่วยในด้านการศึกษาของชาติ
- ๕) สงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน
- ๖) เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม

ปุ่น แดงทัพ ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีหลายบทบาท มีทั้งบทบาททางการเมือง สังคม การศึกษา วัฒนธรรม เป็นต้น แต่บทบาทอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์จะละเลยไม่ได้ นั่นคือ “การปกป้องพระพุทธศาสนา” ในประเทศอินเดียพระสงฆ์ก็ดี ผู้นำประเทศก็ดีมีความประมาท ขาดความยั้งคิดที่แยกคางโยน (โยนโสมนสิการ) ไม่ชวนช่วยหาแนวทางป้องกันที่ดี ขาดการมีส่วนร่วม ปล่อยปละละเลยในสิ่งที่ควรผดุงรักษาไว้ ทุกฝ่ายเกิดความนิ่งดูดาย ไม่ยอมแฉงไม่ยอมพ่าย แฉงบางคนได้เอาเท้าไปรำน้ำด้วย ในที่สุด เป็นโอกาสทองของฝ่ายตรงกันข้าม เข้ามาทำลายอย่างบ้าระห่ำพระพุทธศาสนาจึงต้องล่มสลายไปจากประเทศต่อมาได้ช่วยกันฟื้นฟูอย่างไรก็ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นมาไม่ได้ในประเทศศรีลังกาก็เช่นเดียวกัน ด้วยความนิ่งนอนใจของชาวพุทธ หันกลับไปนิยมชมชื่นชนชาติที่ต่างศาสนา พวกกันยกย่องเขา แสดงความไม่เห็นด้วยและทัภถมกัตนเอง ต่างก็ไม่หวั่นเกรงต่อภัยพิบัติที่จะมาถึง ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มชน นี้ก็ถึงแต่ประโยชน์ของตนเองเพียงอย่างเดียว ในที่สุดพระสงฆ์ได้หมดสิ้นไป พระพุทธศาสนาเกือบจะหมดซาก แต่บังเอิญมีสามเณรสรณังกรคอยเป็นปากเป็นเสียงสงคณะบุคคลเข้ามาขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารจากพระมหากษัตริย์ไทย พระองค์ทรงแก้ไขคลี่คลายปัญหาให้ โดยทรงจัดพระสงฆ์ไทยเข้าไปบริหารจัดการและเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนกระทั่งกลับเจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยได้บทเรียนและทฤษฎีต่างๆ ที่ผ่านมามาทั้งในประเทศและต่างประเทศจึงได้รวมพลังเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ได้แสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชาติไทยสืบไปตามคตินิยมที่ว่า “พระมหากษัตริย์คู่ชาติ และพุทธศาสน์คู่ไทย”^{๓๓}

ทินพันธ์ นาคะตะ ได้กล่าวถึง ที่มีความเห็นว่าพระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือที่เป็นกิจของสงฆ์แล้ว ยังมีบทบาทในด้านอื่นอีก เช่น เป็นผู้นำในด้านการสงเคราะห์การช่วยเหลือ การดูแลทุกข์สุขของคนในชุมชน เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำรงชีวิตกับผู้คนในชุมชน เป็นผู้กระจายข่าวสารต่าง ๆ ให้คนในชุมชน^{๓๔}

^{๓๒}ชวนะ ภวภานันท์, “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยปัจจุบัน”, *คุรุศาสตร์ปริทัศน์*, เล่มที่ ๙๖ (ตุลาคม ๒๕๒๓), หน้า ๕๑.

^{๓๓}ปุ่น แดงทัพ, *บทบาทพระสงฆ์*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://src.ac.th/web/index.php?option=content&task=view&id=๔๕๒>, [๓ เมษายน ๒๕๕๕].

^{๓๔}ทินพันธ์ นาคะตะ, “คุณค่าของพุทธศาสนาในการบริหารราชการ”, *วิทยานพินธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในด้านการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ ในทุกด้านของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม การเมือง รวมถึงการเป็นจุดศูนย์รวมด้านจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชนเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

๒.๒.๓ บทบาทของพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ ฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช ๒๕๓๕

๑) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) ได้กล่าวว่า การควบคุมและส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณร ในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษาควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ที่ท่านควรจะอยู่^{๓๕}

พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าวว่า งานปกครองเป็นงานนำ เป็นงานลึกซึ้งกว้างขวาง ยิ่งใหญ่ละเอียดอ่อนยิ่งกว่างานทั้งหลาย และเป็นงานที่ทำ ไม่เสร็จ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมแก่สภาพการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างใดงานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารลักษณะอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน^{๓๖}

ทั้งนี้บทบาทของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองนั้น ยังได้มีการตั้งความคาดหวังถึงการแสดงบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการไว้ว่า

(๑) รัฐและมหาเถรสมาคมควรร่วมกำหนดนโยบายให้พุทธศาสนิกชนไปวัดในวันอาทิตย์ เพื่อปลูกฝังให้คนไทยใกล้ชิดศาสนธรรมและสามารถนำหลักศาสนธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

(๒) สถาบันผลิตพระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการในการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีความพร้อมในด้านการบริหารวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งฟื้นฟูและพัฒนาจิตใจและพัฒนาตนให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติภารกิจทั้ง ๖ ด้านของคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นกัลยาณมิตรของศาสนิกชน สามารถปลูกฝังและฝึกอบรมให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิในการดำรงชีวิต

(๓) วัดควรปรับเปลี่ยนบทบาทให้ทันกับสังคมในเชิงรุก คือ จัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและพระเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคมและชุมชน มีภาครัฐสนับสนุนงบประมาณ

^{๓๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๘๗.

^{๓๖} พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน), ธรรมญาณนิพนธ์ : ๑๐๐ ปี พระพุทธรญาณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘), หน้า ๗๖ – ๗๗.

(๔) มหาเถรสมาคมควรมีมาตรการให้ยุติพุทธพาณิชย์ อันเป็นการลดความศรัทธาของศาสนิกชน

(๕) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านศีลธรรมและจรรยา เพื่อปลูกศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น

(๖) ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับควรให้ความสำคัญแก่วัดและพระสงฆ์ที่มีบทบาทให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาเยาวชนและศาสนิกชนในแต่ละบทบาทหน้าที่ตามภารกิจคณะสงฆ์ เช่น สนับสนุนด้านงบประมาณ ความก้าวหน้าด้านสมณศักดิ์ การพัฒนาศักยภาพและเชิดชูยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่หมู่คณะสงฆ์^{๘๓๗}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ คือการควบคุมงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในด้านการปกครองดูแลความสงบเรียบร้อย ความเป็นอยู่ของพระ เณร และผู้ที่มีความรับผิดชอบของตนให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

๒) การศาสนศึกษา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศาสนศึกษา มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ) ได้กล่าวถึง การจัดการศาสนศึกษา ดังกล่าวว่า คณะสงฆ์ยังมีได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้โดยชัดเจนแต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ

๑. เพื่อพระสงฆ์รักษาตนและหมู่คณะ
๒. เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของพระศาสนา
๔. เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา
๕. เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
๖. เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
๗. เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
๘. เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
๙. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม^{๘๓๘}

สรุปได้ว่า การศาสนศึกษา คือ หน้าที่ที่พระสงฆ์ผู้ที่เป็นพระสังฆาธิการต้องจัดการให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในด้านการให้โอกาสทางการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร หรือผู้ที่อยู่ในวัด เพื่อเป็นการสืบทอด อารังไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

^{๘๓๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย, รายงานการเสวนา พ.ศ. ๒๕๔๓.

^{๘๓๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๑.

๓) การศึกษาสงเคราะห์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ) ได้กล่าวถึง การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

๓. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่ยังเด็ก

๔. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมากจัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้น น่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๓๙}

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือการศึกษาอื่นนอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร

๒. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

^{๓๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๘-๔๙.

๔) การเผยแพร่พระพุทธศาสนา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ) กำหนดหน้าที่หรือบทบาทที่วัดต่างๆ เจ้าคณะตำบล คณะสงฆ์อำเภอ และคณะสงฆ์จังหวัด เกี่ยวกับการเผยแพร่ ไว้ดังนี้

๑. หาอุบายวิธีให้ได้ยินได้ฟังโอวาท คำสั่งสอนหรือข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์
๒. แนะนำ สั่งสอน อบรม ประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ
๓. เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้อง^{๔๐}

พระมหาสมทรง สิรินธโร ได้กล่าวถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ว่า ทั้งวัดและพระสงฆ์ได้ทำงานการเผยแพร่พระพุทธศาสนามากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ซึ่งมีหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้ การเผยแพร่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

๑. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติได้ออย่างนั้น
๒. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อผลประโยชน์ของตนกิจ
๓. ไม่ติดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
๔. ไม่เห็นแก่ความง่าย ติความธรรมวินัยตามชอบใจหรือตามความต้องการของประชาชน
๕. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ

๖. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ พุทธศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแพร่พุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำ หน้าที่เผยแพร่ศาสนาได้ดีต้องเป็นผู้รู้ศาสนา และปฏิบัติตามหลักธรรมในศาสนาได้โดยสมบูรณ์เป็นนิจ การเผยแพร่ศาสนามีคำ ที่ใช้อยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแพร่” และ “เผยแผ่” “คำ ว่า เผยแพร่ เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึงการประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ไม่ใช่ที่รังเกียจ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยและแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน”^{๔๑}

^{๔๐} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺโณ), **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์ และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ (บรรณาธิการ)**, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๘-๑๕๕.

^{๔๑} อ่างแล้ว, หน้า ๓๑.

ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่า การเผยแพร่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ ในปัจจุบัน มีทั้งแบบ ประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้น ดำเนินการ คือ

๑. การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดียว หรือเทศน์ปัจฉาวิสาขนา ๒ รูปขึ้นไป

๒. การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม ในที่ประชุมที่วัด หรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือ โดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกเสียง แผ่นเสียง หรือแถบบันทึกเสียง ไปเผยแพร่ที่อื่นในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะ ออกเผยแพร่ หรือลงในหนังสือพิมพ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ออกเผยแพร่

๓. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษาเป็นประจำหรือครั้งคราว หรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษ ในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริกงานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นการสืบทอดพระศาสนาไปด้วย แต่ก็หาใช่เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์อย่างเดียวยังเป็นหน้าที่ที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรกระทำด้วย ทั้งนี้เพื่อการธำรงและรักษามรดกทางศาสนาที่สำคัญของประเทศไทย

๕) การสาธารณูปการ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) กล่าวถึง การสาธารณูปการ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ กล่าวว่าเป็น“ค่านาม” หมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์” สำหรับ สาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า“การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การรับบริจาค
๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๔๒}

^{๔๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๕๔-๕๕.

ตามความหมายที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยได้สรุปว่ามีลักษณะของการกระทำ การสาธารณูปการใน ๓ ประการ คือ

๑. การกระทำด้วยแรงความคิด แรงงานและทุนทรัพย์รวมถึงการควบคุม
๒. การกระทำด้วยเอกสารรายงาน
๓. การทำโดยการจัดประโยชน์

การควบคุมและส่งเสริม การสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมการสาธารณูปการและ ส่งเสริมการสาธารณูปการ

การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติต้องสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำ ในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังต่อไปนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอควรแก่สภาพท้องถิ่นและให้ก่อสร้างตามแบบแปลน
๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทย หรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
๔. ควบคุมการเงินและบัญชี รับ-จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
๕. ควบคุมดูแลการเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง
๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

สรุปได้ว่า การสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์บำรุงรักษาวิหาร ลาน วัด และสิ่งก่อสร้างของวัดให้อยู่ในสภาพที่คงทนถาวร ไม่เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลาซึ่งเป็นการรักษาสถาปัตยกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไว้

๖) การสาธารณสงเคราะห์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสงเคราะห์ มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ) ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมากได้แก่วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

๑. จัดกิจการของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
๒. เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๓. ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล^{๔๓}

^{๔๓}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๖๒-๖๕.

มหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักการและวิธีการปฏิบัติและควบคุมส่งเสริม วัชต์แจ้ง คือ กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งในระเบียบดังกล่าว กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาสงเคราะห์และการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยระเบียบดังกล่าว กำหนดหน่วยงาน ให้ตั้ง ณ วัดใดวัดหนึ่ง ตำบลละหนึ่งหน่วย ให้จัดการเป็นรูปคณะกรรมการ โดยให้เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่งเจ้าอาวาสอื่นในเขตตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายบรรพชิต กำนันในตำบลนั้นเป็นรองประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ ผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง อนึ่ง การสาธารณสุขสงเคราะห์นี้ให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการพิจารณาจัดการสงเคราะห์ตามควรแก่โอกาส เช่น

๑. การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การช่วยจัดหาทุนการสงเคราะห์ การป้องกันยาเสพติดให้โทษ เช่น ยาบ้า การช่วยป้องกันโรคเอดส์

๒. การช่วยเหลือสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง ขุดลอกคูคลอง สร้างฌาปนสถาน สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

๓. การช่วยเหลือประชาชน ในโอกาสที่ควรช่วย เช่น การประสพทุกข์ภัยหรือช่วยคนชราหรือคนพิการการสาธารณสุขสงเคราะห์จะต้องจัดเพื่อความเรียบร้อยดีงามและไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและความสงบสุขของบ้านเมือง จึงจะถือว่าเป็นไปด้วยความถูกต้อง และเป็นสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ดังนั้น จำเป็นต้องมีการดูแลให้เป็นไปในลักษณะเหมาะสมและควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามสมควร กรรมการโดยตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ ๕-๙ คน เป็นกรรมการ สำหรับผู้ควบคุมและส่งเสริม มีคณะกรรมการอำนวยการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ผู้อำนวยการภาค และคณะกรรมการ อำนวยการอบรมประชาชนกลาง

สรุปได้ว่า การสาธารณสุขสงเคราะห์ คือ การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

๒.๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการแข่งเรือยาว

การแข่งขันเรือประจำปี ของวัดต่าง ๆ นั้นนับว่าเป็นปกติ วิสัย แต่วัดใดที่จัดให้มีการแข่งเรือและมีคู่เรือชิง เดิมพันแล้ว จะทำ ให้งานแข่งเรือของวัด นั้น ๆ มีชีวิตชีวขึ้นมาทันทีเพราะจะเป็นการดึงดูดผู้ชมเข้าไป ชมการแข่งขันกันมาก ฉะนั้น การแข่งขัน เรือที่มีการเดิมพันจึงจัด ได้ว่าเป็นการแข่งขันเรือครั้งสำคัญ ที่จะนำมาเล่าสู่กันฟังพอสังเขป การแข่งขันเรือชิงเดิมพันในสมัยก่อน มีน้อยมากและเดิมพันก็มีน้อย เช่น เรือไกรทอง ของวัดหัวดง อำเภอเมือง จังหวัด พิจิตร เคยพาย เดิมพัน กับเรือเพชรน้ำค้าง จังหวัด สิงห์บุรี เรือธนูทอง พายเดิม พันกับเรือศรีธารา เรือแม่ขวัญ มงคลทอง พายเดิมพัน กับเรือประกายเพชร เรือประกายเพชร พายเดิมพันกับเรือผ่องนภา เรือแม่ขวัญมงคล ทอง พายเดิมพันกับเรือ เทวินันทวัน เพชรน้อยและช้าง แก้ว แต่การพายในครั้งนั้น ๆ ไม่ค่อยเป็นข่าว โด่งดังอะไร มากนักเพราะยังขาดการประชาสัมพันธ์งาน การแข่งขันเรือเดิมพันที่แพร่หลายในปัจจุบันเกิดจากทาง วัดราชช้างขวัญซึ่งเป็นวัดหนึ่งใน จังหวัดพิจิตรที่กล้าจัดเป็นครั้งสำคัญที่รวบรวมไว้ใน ประวัติ การแข่งเรือและเป็นวัดแรกที่กล้า ลงทุน เชิญเรือต่างจังหวัด มาพายเดิมพัน กับเรือดัง ของจังหวัด

พิจิตร นั่นก็คือ ในปี พ.ศ.๒๕๒๒ ผู้ใหญ่สมพงษ์ ทิมพงษ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑ ตำบลปากทาง ซึ่งเป็นประธาน จัดงาน แข่งเรือประเพณี ของวัดราชช้างขวัญได้เชิญเรือศรีสุริโยทัยจากวัดจุฬามณี อำเภอ บางบาล จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผู้ใหญ่วิล แสงจักร เป็นผู้จัดการ โดยคิดค่าลากจูงเป็นเงิน สด ๒๐,๐๐๐ บาท มาพายเติมพนักกับ เรือแม่พิกุลทอง จากวัดบึงตะโกน อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีคุณเผอญ จิตรกร เป็นผู้จัดการเรือ โดยคิดค่าลากจูง ๕,๐๐๐ บาท พายชิงรางวัลเงินสด ๒๐๐,๐๐๐ บาท (พายเติมพนักข้างละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท) และได้เชิญคุณไพฑูรย์ แก้วทอง ในสมัยนั้น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพิจิตร มาเป็น ประธานตัดสินเรือครั้งนี้ผลปรากฏว่าในเที่ยว แรก เรือแม่พิกุลทอง จากจังหวัดพิจิตรเป็นฝ่ายชนะ ในเที่ยวที่ ๒ เรือศรีสุริโยทัยเป็นฝ่ายชนะ จึงยกเลิก เติมน้ำกันไป หลังจากปี ๒๕๒๒ เป็นต้นมา การพาย เรือเติมพนักจึงได้ระบอบหลายจากวงเงินหมื่น เป็นแสน เป็นล้านและเป็นสิบล้าน ซึ่งจะนำ มาเล่า สู่กันฟังดังนี้ในปี พ.ศ.๒๕๒๓ เป็นปี ที่มีการแข่ง เรือครั้งสำคัญที่สุด จะนับว่าเป็นครั้งประวัติศาสตร์ที่ ขณะนี้ยังหาเรือคูใดลบสถิติเงินเติมพนักไม่ได้ นั่น คือ ทางวัดท่าหลวงได้จัดงานแข่งเรือประจำปีและจัดให้มีเรือคูพิเศษพายชิงรางวัลเงินสด ๓ ล้านบาท ระหว่างเรือศรทอง จากวัดวังกลม อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีคุณประทีป ชัยสุวิรัตน์ เป็นผู้จัดการ เรือ พายกับ เทวินันทวัน ซึ่งมีคุณสมชัย ฤกษ์วารักษ์ หรือรู้จักกันดี ในนามของเสี่ยแหย เป็นผู้จัดการ ผลการแข่งขัน ปรากฏว่า เรือเทวินันทวันชนะทั้ง ๒ เที่ยว ได้รับเงินรางวัลไป ในเวลา ๒ เดือนต่อมา เรือคูนี้ได้พบกับ อีกครั้งหนึ่ง ที่สนามวัดเกาะหงษ์ อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ซึ่งการพบกันครั้งนี้ นับว่าเป็นประวัตการณ์ที่มีการเล่นเติมพนักกันสูงสุด ทางคณะกรรมการ ได้จัดโต๊ะมุมน้ำเงินรับเก็บเติม พนักทั้ง ๒ ฝ่าย ฝ่ายใดเงินเติมพนักเข้ามากก็จะ ประกาศให้ฝ่ายตรงข้ามนำเงินเข้าไปประกบ สรุปรวม เรือ คู่นี้ พายกันครั้งนั้นประมาณ ๑๐ ล้านบาท ผลก็ปรากฏว่า เรือศรทอง จากวัดวังกลม อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ล้างแค้นได้สำเร็จเอาชนะเรือเทวินันทวัน ทั้งสองเที่ยวซึ่งเป็นปมปริศนาของคนพิเศษชัย ชาญ จังหวัดอ่างทอง มาจนทุกวันนี้ ในปี พ.ศ.๒๕๒๔ ทางวัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ได้ จัดงานแข่งเรือประเพณีขึ้นโดยมีเรือคูพิเศษชิงรางวัล เงินสด ๑๐๐,๐๐๐ บาท ระหว่างเรือแม่ขวัญ มงคลทอง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร กับเรือกิจสังคมจากวัดเกาะหงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลปรากฏว่าเรือ แม่ขวัญมงคลทองชนะทั้ง ๒ เที่ยว ได้รับรางวัลเงินสด ๑๐๐,๐๐๐ บาท ไปและในปี นี้เรือทั้งคู่ได้ไปพายแก้มือกันที่วัดตะเคียนเลื่อน อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ ชิงรางวัลเงินสดเท่า เดิมผลปรากฏว่าในเที่ยวแรกเรือกิจสังคมเป็นฝ่ายชนะ แต่ในเที่ยวที่สองเรือแม่ขวัญมงคลทองเป็นฝ่าย ชนะ จึงได้ยกเลิกเติมพนักไป

วิวัฒนาการของเรือยาว

เรือยาว มรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำเป็นกีฬาชาวบ้านอันสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอัน ดิงามความผูกพัน ระหว่างสายน้ำ กับชีวิต เรือกับวิถีชีวิตบนพื้นฐานของ ความศรัทธา เลื่อมใสในคำ สอนของพระพุทธศาสนา อันนำมาซึ่งความเป็น น้ำหนึ่งใจเดียวของบวร ซึ่งแปลว่า ประเสริฐ อันได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็น องค์กร พื้นฐานของชุมชน ชนบทไทย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของชาติ เรือยาว ประเพณีไทยได้มีวิวัฒนาการจากวิถีชีวิตมาสู่ประเพณีและวิวัฒนาการไปสู่ระบบการแข่งขันนานาชาติ ในปี พ.ศ.๒๕๓๑ อันเป็นทรัพยากรด้านการ ส่งเสริม การท่องเที่ยว ที่สำคัญจนเป็นที่นิยมแพร่หลาย

ไปทั่ว กระทั่งพัฒนา ไปสู่การ กีฬาในการ แข่งขัน กีฬาแห่งชาติและระดับประเทศ สามารถจำแนก วิวัฒนาการได้เป็น

๑. ยุคอดีต

แต่ละคุ้มบ้าน คุ้มวัด ในทุกกลุ่มน้ำสยามประเทศนิยมหาไม้ตะเคียนนำมาขุดเป็นเรือยาว ร่วมการแข่งขันอัน แสดงออก ถึงความ พร้อมเพรียงแห่งหมู่คณะ เพื่อสร้างชื่อเสียงเกียรติคุณมาสู่คุ้ม บ้าน คุ้มวัด ของตนเอง ช่างขุดเรือ ที่มีชื่อเสียง ของประเทศไทย ที่ควรจารึกไว้ในความทรงจำ ตลอดไปว่าเป็นบรมครูแห่งภูมิปัญญาไทย ในการขุดเรือยาวอาทิ

- ๑.) ช่างเสริม เขตวัน บ้านเกาะหงส์ จังหวัดนครสวรรค์
- ๒.) ช่างมา นคร บ้านเกาะหงส์ จังหวัดนครสวรรค์
- ๓.) ช่างเลิศ โพนีนามาต บ้านหัวดง จังหวัดพิจิตร
- ๔.) ช่างวัน มิทิม บ้านแหลมทราย อำเภอหลังสวน จังหวัดพิจิตร

๒. ยุคเรือลาว

นำมาร่วมลาว-ไทย ภายหลังกการแข่งขันเรือยาวเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น เนื่องจาก อิทธิพลแห่งโลกยุคโลกาภิวัตน์ ได้รับความสนใจ จากสื่อมวลชน เห็นความ สำคัญของกีฬาชาวบ้าน มรดกวัฒนธรรม แห่งสายน้ำสยามประเทศ ก่อให้เกิดการ ถ่ายทอดสดในสนามต่าง ๆ จึงมีภาคเอกชน และหน่วยงาน ของรัฐ ตระหนักถึงความสำคัญสิ่งที่มีเรือ เข้า ร่วมการแข่งขัน และชำระรักษาไว้ซึ่ง ศิลปวัฒนธรรมโบราณ จากประเทศ เพื่อนบ้าน (ลาว) เข้ามาทำการตกแต่งแก้ไข ทำสาวใหม่ด้วย ฝีมือของชาวไทยเพราะราคาถูกกว่า เรือไทย เป็นยิ่งนัก

๓. ยุคก้าวสู่นานาชาติและกีฬาแห่งชาติ

ปัจจุบันเรือยาวประเพณีเป็นกีฬาทางน้ำบนพื้นฐานของวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับความนิยมแพร่หลายจนก้าวสู่ การแข่งขัน เรือนานาชาติเพื่อส่งเสริมการ ท่องเที่ยวและกีฬาแห่งสยาม ประเทศ ก็ประสบความสำเร็จสร้างชื่อเสียง ให้แก่ ประเทศไทย ในการแข่งขันในนานน้ำสากลทั่วโลก ประการสำคัญ วงการ เรือยาวประเพณีได้รับการ ยอมรับจากวงการกีฬาระดับชาติบรรจุเข้าชิงชัย เหรียญทองในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติโดยการพัฒนาารูปแบบ ให้เหมาะสมกับ ยุคสมัยที่ เปลี่ยนไปให้ ได้ มาตรฐานกีฬาสากลทั่วไป

๔. ยุคฝีมืออาชีพ พาณิชย์ แทรกแซง

สังคมไทยยุคปัจจุบัน เงิน หรือ วัตถุติบ เจริญรุดหน้ากว่าจิตใจ ตลอดจนภารกิจในการยังชีพในเศรษฐกิจยุค ปัจจุบันส่งผลกระทบก่อให้เกิดความ สับสนต่อวิถีชีวิต อันดงามเป็นยิ่งนัก แต่เดิม การแข่งขันเรือยาวประเพณีจาก วิถีชีวิตอันดงาม เพื่อความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่ง ใจเดียวกันตลอดจน เพื่อนำมาซึ่ง ชื่อเสียง เกียรติยศแห่งคุ้มบ้านคุ้มวัด ก่อให้เกิดฝิพาย ฝีมืออาชีพ รับจ้างพายเรือ ด้วย ค่าตัวที่สูงส่งและด้วยอำนาจของเงินตราบางครั้งทำให้หลงลืมคำว่า ประเพณี และวิถีชีวิต อันดงาม ของ บรรพชนไปอย่างน่าเสียดายหรือเกิดการแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดจากการจัดการแข่งขัน เป็นสิ่งที่พึงสังวรระวัง เป็นยิ่งนักหรือเกิดการเบี่ยงเบนจากคุณงามความดีอันเป็น ภูมิรัฐภูมิธรรมของ บรรพชนอย่างแท้จริง

การสร้างเรือยาว การสร้างเรือเข้าทำการแข่งขันในสมัยปัจจุบันของจังหวัดพิจิตร คงจะเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เพราะป่าถูกปิดทำให้ การซักลากไม้ไม่สะดวกชาวเรือยาวทั้งหลาย มีแต่คิดหาวิธี นำเอาเรือยาวเก่ามาทำการซ่อมแซมใหม่ดังเช่นในปี พ.ศ.๒๕๓๓ ชาวเรือยาวของจังหวัดพิจิตรมีการ ซ่อมแซมเรือเก่ามาทำการแข่งขัน หลายลำด้วยกัน เพราะการซ่อมเรือเก่าราคาซ่อมยังถูกกว่าการ ขุด เรือใหม่มากมาย อย่างน้อย ๆ การขุดเรือยาวแต่ละลำต้อง ใช้เงินเป็นแสนบาทแต่การซ่อมเรือเก่ามา แข่งนั้นอาจจะใช้เงินเป็นหมื่น ๆ บาทเท่านั้นเอง เท่าที่เก็บรวบรวมข้อมูลในปี ๒๕๓๓ มีเรือระดับ แซมป์ ๆ ทำการซ่อมแซม เพื่อเข้าทำการ แข่งขันหลายลำด้วยกัน เรือธนูทองจากวัดรังนก อำเภอสาม ง่าม เรือแม่ตะเคียนทองจากวัดจระเข้ผอม อำเภอสามง่าม เรือเพชรชมพู จากวัด บางมูลนาก อำเภอ บางมูลนาก เรือแม่พิบูลทองจาก วัดบึงตะโกน อำเภอเมือง เรือแม่ขวัญมงคลทอง ๓ ปีซ้อน จากวัด ราชช้างขวัญ อำเภอเมือง เรือศรทอง นักกล้าเดิมพันเงินล้านจากวัดวังกลม อำเภอเมือง เรือขุนไกร จากวัดหงษ์ อำเภอเมือง และอีกหลายลำท่านกำลังเตรียมการอยู่ มิใช่เรือยาวของชาวจังหวัดพิจิตร เท่านั้นชาวเรือจังหวัดอื่น ก็คิดซ่อมแซมเรือเข้าทำการแข่งขันเหมือนกัน เช่น เรือศรีสุนทร จากวัดบ้าน สร้าง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง ก็ซ่อมใหม่ และเปลี่ยนชื่อเสียเลย โดยใช้ชื่อว่าราชชัย ในการขุด เรือยาวใหญ่มีชาวเรือยาวหลายรายอยากจะทำ แต่ดั่งที่กล่าวมาการหาไม้ยากมากเพราะป่าถูกปิด ไม้ แต่ละต้น ที่นำมาขุดใช้ขุดเรือจะต้องยาวถึง ๑๔ วาเศษ และต้องใช้ไม้ขนาดใหญ่ด้วย จึงทำให้การขุด เรือ ใหม่เป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ราคาค่าขุดเรือในปัจจุบันของจังหวัดพิจิตรก็ตกวาละประมาณ ๗,๐๐๐-๘,๐๐๐ บาท แต่อย่างไรก็ตามยังมีชาวเรือต่างจังหวัดคิดขุดเช่นในภาคอีสานมีขุดใหม่หลาย ลำ เช่น เรือนารายณ์ประสิทธิ์ จากวัดต้นตาล อำเภอเสนาให้ นอกจากนี้ชาวกระทุ่มแบนจังหวัด สมุทรสาครก็ขุดเรือยาวใหญ่ซึ่งขุดอยู่จังหวัดระยองจำนวนหนึ่งลำ ทางกองทัพเรือ ก็ขุดเสร็จลงน้ำอีก หนึ่งลำ ในปี พ.ศ.๒๕๓๓ เรือของจังหวัดพิจิตรได้ทำการขุดเรือใหม่เพื่อไว้ต่อกรกับเรือต่างจังหวัดถึง ๔ ลำด้วยกัน ซึ่งจะขอนำ รายละเอียดมาเล่า สู้กันฟังดังนี้ ลำแรกเป็นเรือที่ชาวบ้านหัวดง อำเภอเมือง สร้างขึ้นใหม่ก็คือเรือเพชรไกรทอง ซึ่งได้ขุดจากไม้ตะเคียนทองลำต้นขนาด ๑๕ ก้ำช่างไม้ มีความยาว ๑๔ วา ๙ นิ้ว กว้าง ๔๓.๕ นิ้ว ไม้ที่นำมาขุดได้มาจากเขตติดต่อของหมู่บ้านรักไทยกับหมู่บ้าน ร่มเกล้า อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ผู้ที่มีความสามารถไปนำไม้มาขุด คือ นายเลิศ โปธามาศ กับนาย เล็ก บุญม่วง และได้นำไม้มาถึงวัดหัวดงเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๒ เริ่มทำการขุดเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๓๒ โดยมีนายเลิศ โปธามาศ เป็นหัวหน้าช่าง มีนายจัด วิเชียรสรณ์เป็นรองหัวหน้าช่าง และมีช่างลูกมืออีกหลายคนคือนายบุญธรรม สิงห์พรม นายเชื้อ ทิมอ่อง นายวิเชียร วิเชียรสรณ์ นาย สุข ฤกษ์ดี ทำการขุดเสร็จเรียบร้อยเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ โขนหัวเรือ ทำด้วยไม้กระท้อน ที่ได้จากบ้านนายสวัสดิ์ พูลคล้าย โขนท้ายเป็นไม้สำโรงที่ได้จาก วัดเขารูปช้าง ไม้กงเรือเป็นไม้ประดู่ ที่ได้ มาจากวัดบึงนาราง รวมแล้วเรือเพชรไกรทองได้ ไม้มาประกอบเป็นเรือหลายหมู่บ้าน ด้วยกัน ความยาวตลอดโขนหัว ถึงโขนท้าย ยาว ๑๗ วา ๓ ศอก ๑๓ นิ้ว เผิเรือขุดเสร็จเมื่อ วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ บรรดาชาวบ้านหัวดงจึงนำเลขเศษ ๑๓ นิ้ว ไปเสี่ยงโชคเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๒ เลขท้าย ๒ ตัวล่างออกเป็น ๑๓ พอดิบพอดี ทำให้รวกกันไปหลายรายนับว่า อัศจรรย์ยิ่ง ใน การสร้างเรือเพชรไกรทองต้องหมดค่าใช้จ่ายไปรวมทั้งสิ้นประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งก็มีคุณนงเล็ก สดสี และคุณสายพิน พหลโยธิน บริษัท ที.ซี.มัยชิน หรือเรารู้จักกันในนาม กระติงแดง บริจาคเงินสด มา ๙๐,๐๐๐ บาท นอกจากนี้ ก็มี คุณสมาน (เม็ง) เจียมศรีพงษ์ มอบเงินสดให้อีก ๑๐,๐๐๐ บาท ที่

เหลือ นอกนั้นพ่อค้าประชาชนชาวบ้านหัวดงช่วยกันบริจาค เมื่อชุดเสร็จแล้วคณะกรรมการจึงได้ประชุมเพื่อตั้งชื่อเรือโดยท่านเจ้าอาวาสวัดหัวดงเป็นประธานในการประชุม ที่ประชุมมีมติตั้งชื่อเรือลำใหม่ว่า "เพชร ไกรทอง" คำว่าเพชร หมายถึง องค์หลวงพ่อเพชร ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของ ชาวจังหวัดพิจิตรและเพชรนี้มี ความหมายอีกนัยหนึ่งคือเป็นเครื่อง ประดับที่แข็งที่สุด สำหรับคำว่าไกรทองนั้นเป็น ชื่อเรือตั้งเรือเดิมของวัดหัวดง และไกรทองก็เป็นพระเอกในเรื่องไกรทอง ซึ่งพระราชนิพนธ์โดย พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยอีกด้วย ในการลงน้ำได้จัดพิธีใหญ่โต โดยเริ่มกระทำพิธีทางพุทธ เมื่อเวลา ๑๓.๓๙ น.และเริ่มทำพิธีทางพรหมเมื่อเวลา ๑๔.๐๐ น. มีคุณสุพงษ์ ศรลัมภ์ ผู้ว่าราชการ จังหวัดพิจิตรสวมพวงมาลัยและผ้าแพรที่ โขนหัวและเจิมหัวเรือมีคุณวิโรจน์ โรจนวาศ นายอำเภอเมืองพิจิตร คุณทวีป กันแดง ศึกษาธิการ จังหวัดพิจิตร พ.ต.ท.ประคอง อาจคงหาญ สวป.สภ.อ.เมืองพิจิตร และตัวแทนเรืออีกหลายลำมาร่วมสวมพวงมาลัย หลังจาก ปะพรมน้ำมนต์แล้ว ได้ยกเรือ ลงตะพานน้ำหน้า วัดหัวดงเมื่อเวลา ๑๔.๒๙ น. ต่อมาที่สร้างขึ้นใหม่ก็คือเรือเทพเทวฤทธิ์ ของชาววัดหาดมูลกระบือ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งได้ไม้ตะเคียนทอง มาจากป่าภูสวด เขตติดต่อ กับภูเขา หินล่องกล้า ตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกตัดต้นไม้เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒ ตรงกับวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๓ และได้ชักลาก ออกจากป่ามาถึงวัดหาดมูลกระบือ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๓๓ เริ่มทำการชุดเมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๒ ช่างชุดก็มีนายฉาย โรจน์สว่าง อดีตกำนัน ตำบล ยานยาว อำเภอเมือง เป็นหัวหน้าช่างและมีช่างลูกมือซึ่งเป็นชาวบ้านวัดหาดมูลกระบือ อีกหลายคนช่วยชุด ใช้เวลาในการชุดประมาณ ๓ เดือนเศษก็เสร็จ รวมค่าใช้จ่ายไปประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท การตั้งชื่อเรือเทพเทวฤทธิ์เนื่องจากการได้มีการทำพิธีบวงสรวงว่า จะให้ตั้งชื่อว่าอะไรก็ขอให้บอกเป็นนิมิต หลังจากทำพิธีบวงสรวงได้ ๓ วัน ปรากฏว่าพอดก กลางคืนเกิดนิมิตขึ้น คือมีคนรูปร่างสูงใหญ่แต่งตัวเหมือนนักรบโบราณมีเครื่องแต่งตัว สวยงามมาก ใส่สุภาพหรือมงกุฎถือดาบเป็นแสงวาว ซึ่งเกิดนิมิต อยู่ถึง ๓ วัน จึงได้ตั้งชื่อว่า เทพเทวฤทธิ์ เรือเทพเทวฤทธิ์ได้กระทำพิธีลงน้ำครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๓๓ ตรงกับวันแรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕ ที่กล่าวมาแล้วคือ เรือเพชร ไกรทอง กับเรือ เทพ เทวฤทธิ์ เป็นไม้ที่ได้มาจากจังหวัดพิษณุโลกทั้ง ๒ ลำ และช่างผู้ชุดก็เป็นช่างจากจังหวัด พิจิตรเหมือนกัน ลำต่อไปที่จะเสนอเป็น เรือของ จังหวัดพิจิตร ที่ได้ไม้มาจากจังหวัดอุตรดิตถ์และชุดโดยช่างทางภาคใต้ เรือของจังหวัดพิจิตร ที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๓๓ และชุดโดยช่างทางภาคใต้คือ เรือปาลัน ไม้ที่นำมาชุด คือ ไม้ตะเคียนทองที่ได้มาจากอำเภอทองแสงจันทร์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ชุดเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๓๓ โดยนายเอื้อน พรหมขจร จากบ้านพล้อแดง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร โดยคิดค่าชุดวาละ ๗,๐๐๐ บาท ความยาวของตัวเรือ ๑๔ วา ๙ นิ้ว ทำการลงน้ำในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๓ การตั้งชื่อเรือปาลัน เนื่องจากเรือลำนี้ได้รับการอุปถัมภ์ จากพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ที่ได้นำไม้มาชุดเรือ ทางคณะกรรมการจึงตั้งชื่อให้สอดคล้องกับท่าน จึงตั้งชื่อว่า "ปาลัน" เรือลำสุดท้ายที่เกิดขึ้นของจังหวัดพิจิตรในปี พ.ศ.๒๕๓๓ ก็เห็นจะได้แก่เรือตรีทองโดยไม้ที่จะนำมาชุดเรือตรีทอง มาจากแห่งเดียวกับเรือปาลันคือจากอำเภอทองแสงจันทร์ จังหวัดอุตรดิตถ์ จะชุดประมาณเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๓ และคิดว่าจะให้เสร็จก่อนงานแข่งขันเรือประเพณีของจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีขึ้นระหว่างวันที่ ๗-๙ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๓ ช่างที่จะทำการชุดก็คือช่างทางภาคใต้ได้แก่นายเอื้อน พรหมขจร จากบ้านพล้อแดง อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ซึ่งรายละเอียดของเรือปาลันและเรือตรีทองได้รับรายละเอียดจาก

คุณนิวัฒน์ น้อยอำกับคุณนิเวศน์ น้อยอำ ผู้ควบคุม เรือ ๒ ลำนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย จะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ.๒๕๓๓ ทางจังหวัดพิจิตร มีเรือขุดใหม่รวม ๔ ลำด้วยกันและเป็นการประชันกันระหว่าง ช่างเหนือ กับช่างใต้ว่าใครจะขุดได้เร็วกว่ากัน สนามแรกที่จะประลองก็คงจะเป็นวัดท่าหลวงพระอารามหลวง จังหวัดพิจิตร

ประเพณีแข่งเรือ

เป็นประเพณีหน้าน้ำของคนไทย เป็นการละเล่นในยามน้ำหลากที่สืบทอดมา แต่โบราณ และมักมีการแข่งเรือควบคู่ไปกับการทำบุญ ปิดทอง ไหว้พระและงานกุศล ช่วยสร้างบรรยากาศให้งานบุญครึกครื้นขึ้น ประเพณีแข่งเรือ เป็นการละเล่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทย ในชนบทถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้น้ำ ในช่วงเดือนสิบเอ็ดและเดือนสิบสอง ชาวบ้านเว้นว่างจากการทำไร่นา เป็นโอกาสที่หนุ่มสาวได้พบปะเกี่ยวพาราสีกัน ได้เห็นฝีไม้ลายมือของชายอกสามศอก ได้เห็นความสามัคคีพร้อมเพรียงของเหล่าหนุ่มฝีพาย การแข่งเรือมักมีการเล่นเพลงเรือ เพลงปรบไก่ เพลงเครื่องทอน และสีกวาโต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาวหลังการแข่งเรือ เป็นการใช้ฝีปากไหวพริบและความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนโต้ตอบเกี่ยวพาราสีกัน ได้แสดงความสามารถทั้งหญิงและชาย ผู้ผู้มีทั้งอยู่บนตลิ่ง และที่พายเรือกันไปเป็นหมู่ต่างสนุกสนานกันทั่วหน้า เรือแข่งที่แถบชาวบ้านลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาใช้แข่ง เรียกเรือยาว ซึ่งทำจาก ท่อนซุงทั้งต้น การต่อเรือยาวต้องใช้ความรู้ ความชำนาญมาก จึงจะได้เรือที่สวยและแล่นได้เร็วเวลาพาย ปัจจุบันประเพณีการแข่งเรือยังมีเหลืออยู่บ้างไม่มากเหมือนสมัยก่อน เพราะวิถีชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไป แต่เราไม่ค่อยจะได้ยินเสียงเพลงแห่เรือของฝีพายและของชาวบ้าน กลับได้ยินเพลงลูกทุ่งแทน เพราะขาดผู้รู้คุณค่าและความสนใจที่จะรักษาไว้ จึงไม่ได้สนับสนุนผู้มีความรู้ความสามารถในการแห่เรือ ให้สืบทอดประเพณีนี้ต่อมา เป็นที่น่ายินดีที่หน่วยงานราชการ และเอกชนบางแห่ง เล็งเห็นคุณค่าของประเพณีแข่งเรือ จึงได้จัดให้มีการแข่งเรือขึ้นในหลายๆท้องถิ่นที่อยู่ริมน้ำซึ่งประสบผลสำเร็จ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติมากมาย^{๔๔}

ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร

การแข่งขันเรือยาว เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาติมาหลายยุคหลายสมัย สำหรับการแข่งขัน เรือยาวประเพณีของวัดท่าหลวง เริ่มตั้งแต่พระเดชพระคุณหลวงพ่เจ้าคุณพระธรรมทัสสีมุนีวงศ์ (เอี่ยม) มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดท่าหลวง และเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๐ แข่งขันติดต่อกันมาจนกระทั่งถึงสมัยของ พระเดชพระคุณหลวงพ่เจ้าคุณพระทัสสีมุนีวงศ์ (ไป๋ นาควิจิตร) มาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดท่าหลวงและเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร ในสมัยของพระเดชพระคุณหลวงพ่เจ้าคุณพระทัสสีมุนีวงศ์ เป็นเจ้าอาวาสการกำหนดงานจัดงานแข่งขันเรือกำหนดตามวันทางจันทรคติ คือวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี ภายหลังจากน้ำในแม่น้ำนาลดลงไวเกินไประยะสมควรจะแข่งขันเรือยาวจึงเปลี่ยนมาเป็นวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑๐ และจัดแข่งขันเพียงวันเดียว การแข่งขันเรือยาวของ วัดท่าหลวง ประชาชนให้ความสนใจมาชมงานอย่างคับคั่งล้นหลามตลอดมา

^{๔๔} www.bsdm.osrd.go.th , ๒๕๕๕

เพราะวัดท่าหลวงตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพิจิตรเพียงวัดเดียวเท่านั้น เจ้าคณะจังหวัดพิจิตรเป็นผู้จัดสนับสนุน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร (สมัยก่อนเรียกผู้ว่าราชการ ว่า ข้าหลวง หรือ พ่อเมือง) สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ ภายใน วัดท่าหลวงมีพระพุทธรูปทรงอานภาพศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่ง คือ หลวงพ่อเพชร สมัยเชียงแสนสิงห์ ๑ รุ่นแรก ขนาดหน้าตักกว้าง ๒ ศอก ๖ นิ้ว เป็นที่เคารพนับถือของชาวจังหวัดพิจิตร และจังหวัดใกล้เคียงเป็นอย่างยิ่ง เมื่อประชาชน มาชมการแข่งขันเรือยาวแล้วได้มีโอกาสนมัสการ และปิดทององค์หลวงพ่อเพชรด้วยมือของตนเองด้วย(เมื่อหลวงพ่อเพชรประดิษฐานอยู่ที่โบสถ์หลังเก่า ที่หลวงพ่อเอี่ยมสร้างด้วยไม้สักเกือบทั้งหลัง) ได้อนุญาตให้ปิดทองที่องค์จริงได้ ต่อมา พระเดชพระคุณหลวงพ่อเจ้าคุณพระพิทักษ์สิมูนิวงศ์ (ไป นาควิจิตร) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้ อัญเชิญหลวงพ่อเพชรไปประดิษฐานเหนือพระแท่นฐานชุกชี แล้วลงลักปิดทองเรียบริ้อยทั้งองค์ แล้วห้ามประชาชนปิดทององค์จริง เพราะจะทำให้เสียความงามพระพุทธรูปลักษณะ ปัจจุบันประชาชนให้ความเคารพนับถือ หลวงพ่อเพชร ทั่วประเทศไทยแล้ว แม้วินปกติ พระอุโบสถที่ประดิษฐานองค์หลวงพ่อเพชรก็ไม่ว่างจากสาธุชนที่มานมัสการ ผู้ที่มาเที่ยวเมืองพิจิตร หรือมาชมงานแข่งขันเรือยาวประเพณี หากยังไม่ได้ไปนมัสการองค์หลวงพ่อเพชร ผู้นั้น ชื่อว่ายังไม่ถึงเมืองพิจิตร และวัดท่าหลวง เพราะว่าหลวงพ่อเพชรเป็นจุดรวมจิตใจของประชาชนชาวจังหวัดพิจิตร ในการจัดรางวัลการแข่งขันเรือยาวประเพณีนั้นในสมัยหลวงพ่อเอี่ยมและต้นสมัยหลวงพ่อไปนั้น จัดผ้าหมหลวงพ่อเพชรพับใส่พานให้เป็นรางวัลชนะเลิศ และรองชนะเลิศแก่เรือยาวเมื่อเรือยาวลำใดได้ผ้าหมหลวงพ่อเพชรไปแล้ว จะพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งจะนำผ้ารางวัลนั้นพันไว้ที่โคนเรือ โดยถือว่าเป็นสิริมงคลแก่เทือกเรือ (ฝีพาย) ของตน ภายหลังคณะกรรมการพิจารณา เห็นว่าผ้าหมหลวงพ่อเพชรเป็นของสูง การนำผ้าหมของหลวงพ่อเพชรไปพันที่โคนเรือ อาจไม่เหมาะสมจึงยกเลิกเสีย แล้วจัดทำธงที่มีภาพหลวงพ่อเพชรเป็นรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศแทนต่อมาได้ทาสงแบบนี้ให้เป็นอนุสรณ์แก่เรือที่เข้าร่วมแข่งขันทุกลำ การแข่งขันเรือยาวประเพณีของ จังหวัดพิจิตร ณ วัดท่าหลวง ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย ลำดับคือ เพิ่มวันแข่งขันจากหนึ่งวันมาเป็นสองวันเพราะเรือยาวประเภทต่าง ๆ ที่เข้าร่วมแข่งขันเพิ่มขึ้นทุกปี และเพื่อความเป็นธรรมแก่เรือที่เข้าร่วมแข่งขัน ได้จัดเพิ่มเรือยาวขนาดกลาง ขึ้นมาอีกขนาดหนึ่งรวมเป็น ๓ ขนาด คือ ขนาดเล็ก ฝีพาย ไม่เกิน ๓๐ คน ขนาดกลางฝีพาย ไม่เกิน ๔๐ คน ขนาดใหญ่ฝีพาย ไม่เกิน ๕๕ คน แต่ละขนาดแยกเป็น ๒ ประเภทคือ ประเภท ก และประเภท ข ประเภท ก คือ การแข่งขันเรือยาวทั่วไป โดยเชิญจากทุกจังหวัดที่มา เรือยาวเข้าร่วมแข่งขัน ส่วนประเภท ข นั้น เราจะเชิญเฉพาะเรือยาวที่อยู่ในจังหวัดพิจิตรเท่านั้นกำหนดวันแข่งขันจากวันจันทร์คดิ คือวันขึ้น ๖ ค่ำเดือน ๑๐ มาเป็น วันสุริยคติ คือ เสาร์ อาทิตย์ ของต้นเดือนกันยายนทุกปี ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานถ้วยรางวัล เนื่องในการแข่งขันเรือยาวประเพณีของ จังหวัดพิจิตร ทั้ง ๓ ประเภท คือ ประเภทเรือยาวใหญ่ ขนาด ๕๕ ฝีพาย ประเภทเรือยาวกลางขนาด ๓๑-๔๐ ฝีพาย และประเภทเรือยาวเล็ก ๓๐ ฝีพาย นับว่าเป็น พระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้า ฯ หาที่สุดมิได้ ถ้วยรางวัลที่พระองค์ พระราชทานมานี้ได้สร้างความภูมิใจ เป็นอย่างยิ่งให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดพิจิตรและคณะกรรมการผู้จัดงานหลังจากการที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ได้พระราชทาน ถ้วยรางวัลแก่คณะกรรมการผู้จัดงานมานั้นแล้วได้สร้างความสนใจแก่ประชาชนผู้มาชมงานเป็นอย่างยิ่งเพราะเรือยาวส่งเข้าแข่งขันมากขึ้นและประชาชนมาชมงานมากขึ้นรายได้จากการจัดงาน ก็มากขึ้นมีผลให้เงินสุทธิของงานเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เมื่อการจัดงาน

แข่งขันเรือยาวของจังหวัดพิจิตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ละปีจะมีรายได้สุทธิเป็นจำนวนเท่าใดผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ก็จะนำรายได้สุทธิจากงานนั้นส่วนหนึ่งถวายวัดท่าหลวงทางวัดได้นำเงินจำนวนนี้บูรณะปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดท่าหลวงคือ บูรณะกุฏิสงฆ์ อีกส่วนหนึ่งจะใช้ในกิจกรรมสาธารณะกุศลต่างๆ เช่น รายได้จากการจัดงานในปี๒๕๓๘- ๒๕๓๙ ปีเฉลิมฉลอง กาญจนภิเษก ได้นำเงินขึ้นทูลเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โดยเสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัยจำนวนเงินถึง ๓ ล้านบาท และการจัดงานประเพณีแข่งขันเรือยาวปี ๒๕๕๐ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา จังหวัดพิจิตร ได้นำเงินรายได้จากการจัดงานขึ้นทูลเกล้าฯถวายอีกจำนวน ๓ ล้านบาท ท่านที่มาชมงานแข่งขันเรือยาวของจังหวัดพิจิตร ที่ได้สละบิณฑบาตบำรุงงาน (ซื้อบัตรผ่านประตู) ชื่อว่าท่านเป็น ผู้มีส่วนบำรุงสาธารณกุศล ในจังหวัดพิจิตรและได้ชื่อว่าเป็นผู้มีส่วนส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมการกีฬาแข่งขันเรือยาวประเพณีอันดีงามของชาติให้คงอยู่ต่อไป สำหรับปีนี้จังหวัดพิจิตรจะจัดงานแข่งขันเรือยาว ซึ่งถวายพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่ ๕ - ๗ กันยายน ๒๕๕๑ ท่านจะได้ชมขบวน เรือพยุหยาตราจำลองทางชลมารคที่สวยงามตระการตา หนึ่งในสยามของงานแข่งเรือ การแข่งขันเรือยาว ที่สนุกสนาน เร้าใจ จากการประชันฝีพายเรือ ถึง ๔ ประเภท และยังได้เลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ จาก โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อีกด้วย

พิจิตร เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลางตอนบนมีความหมายว่า "เมืองงาม" ตั้งอยู่ระหว่างจังหวัดนครสวรรค์กับจังหวัดพิษณุโลกมีแม่น้ำน่านและแม่น้ำยมไหลผ่าน ตัวเมืองอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่าน พิจิตรเป็นเมืองเก่าแก่ในสมัยสุโขทัย ปรากฏข้อความในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และในศิลาจารึกหลักที่ ๘ รัชกาลพระยาสิทธิ เรียกว่า "เมืองสระหลวง" ซึ่งมีสถานะเป็นหัวเมืองเอกของกรุงสุโขทัย ต่อมาในสมัยอยุธยา รัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "เมืองโพนบุรี" ซึ่งแปลว่า "เมืองในท้องนี้" ตามตำนานกล่าวว่า พระยาโคตรบองเป็นผู้สร้างเมืองพิจิตร แต่จะสร้างในสมัยใดไม่ปรากฏ นอกจากนี้ เมืองพิจิตรยังเป็นที่ประสูติของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพระองค์หนึ่งคือ สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ) ในสมัยอยุธยา พิจิตรเป็นหัวเมืองชั้นตรี มีตำแหน่งเจ้าเมืองปรากฏตามพระไอยการตำแหน่งนายพลเรือนนำทหารหัวเมือง ว่า ออกญาเทพาธิปติศรีธรรณรงค์ฤไชยอภัยพิริยภาหะ ศักดินา ๕,๐๐๐ ไร่ ซึ่งถือว่าเป็นขุนนางบรรดาศักดิ์ระดับสูง ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีหัวเมืองชั้นตรีเพียง ๗ เมืองเท่านั้น คือ เมืองพิชัย เมืองพิจิตร เมืองนครสวรรค์ เมืองพัทลุง เมืองชุมพร เมืองจันทบูร และเมืองไชยา จึงนับว่าในสมัยโบราณ พิจิตรเป็นเมืองที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญสูง จนตำแหน่งเจ้าเมืองมีการตราไว้ ในพระไอยการฯ ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ทรงตราไว้ ในสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองพิจิตรเป็นเพียงเมืองขนาดเล็ก แต่ก็ยังมีเจ้าเมืองปกครองดังเช่นเมืองอื่น ๆ เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงโปรดให้ย้ายเมืองพิจิตรมาตั้งที่บ้านคลองเรียง ซึ่งเป็นคลองขุดใหม่ลัดแม่น้ำน่านที่ต้นเขิน คลองเรียงจึงกลายเป็นแม่น้ำน่านไป ส่วนบริเวณเมืองพิจิตรเก่ายังปรากฏโบราณสถานอยู่หลายแห่ง ซึ่งมีอายุตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยา

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ

จากการทบทวนผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ จากทัศนะของนัก วิชาการที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของการอนุรักษ์

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของการสงวนรักษา และการอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

การสงวนรักษา หมายถึง การรักษาไว้ในสภาพเดิมเพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาความสำคัญและหลักฐานในการเป็นเครื่องชี้ให้เห็น วิวัฒนาการ ความรุ่งโรจน์ของศิลปวัฒนธรรมไว้ โดยปรับสภาพให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนในสังคมสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในด้านศิลปกรรมในปัจจุบันและอนาคต ต่อไปได้

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การสร้างสรรค์ การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ในด้านศิลปกรรมในรูปแบบประสมประสาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสืบทอดความเป็นชาติ และเอกลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์เป็นการรักษาสภาพเดิมของศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน หรือส่วนของเมือง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเพื่อให้มีประโยชน์ใช้สอย ร่วมกับเราในชีวิตประจำวัน

คาร์เตอร์ (Carter) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์นั้นไม่เพียงแต่การเก็บอาคารเพื่อการ “รักษา” เท่านั้น หากหมายถึง การถนอมดูแลรักษาทุกสิ่งจากตัวอาคารถึงสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ และบรรยากาศในจินตภาพอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์โดยเชื่อว่าเมืองไม่ใช่เป็นเพียง ผลงานที่แสดงในพิพิธภัณฑ์ หากแต่เป็นศูนย์กลางของชีวิตที่ดำเนินต่อไป^{๕๕}

มิดเดิลตัน (Middleton) ได้รายงานการสัมมนาเกี่ยวกับ Civic Trust ที่ Royal Festival Hall กล่าวว่า เชฟเฟิร์ด (Peter Shepherd) ได้ให้หลักการเพื่อการอนุรักษ์ไว้ว่า^{๕๖}

๑. เพื่อเก็บรักษาส่วนที่ดีของเมืองและสร้างส่วนที่ไม่ดีใหม่ ให้สอดคล้องกับของเก่าที่ดีขึ้น
๒. เพื่ออนุรักษ์อาคาร กลุ่มอาคารและบริเวณที่เกี่ยวข้อง
๓. เพื่อการคิดหาประโยชน์ใช้สอยใหม่ ๆ ให้กับอาคาร
๔. จะต้องพิสูจน์ได้อย่างแน่ใจว่าที่นั้น ๆ มีความสำคัญควรแก่การอนุรักษ์อย่างไม่ต้องสงสัย
๕. จะต้องทำให้ประชาชนหันมาสนใจสิ่งนี้ด้วย

^{๕๕}Carter, Larry W, *Environmental Impact Assessment*, (New York : McGraw-Hill BookCompany,1972), P15.

^{๕๖}Middieton Michale, “*Conservation in Action*” A Progress Report on What is BeingDone in Britain’s Conservation area, Based on Civic Trust Conference Held at the Royal Festival Hall, (London : Civic Trust,1972), P.8

ในปัจจุบันเป็นยุคของการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเท่าเทียมกับอารยประเทศนั้น สิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นหลักในการพัฒนาโดยไม่ทำลายและต้องพยายามที่จะรักษาคุณภาพระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาให้เหมาะสม

ออลวิน (Alvin, Bertrand) กล่าวว่า ถ้าเราต้องการสร้างชีวิตจิตใจให้แก่เมืองใด ชุมชนใด เราต้องหวนกลับไปศึกษาชีวิตจิตใจในอดีตของเมืองนั้นเสียก่อน คำกล่าวนี้ย่อมเป็นเครื่องเตือนใจแก่นักพัฒนาเมืองทั้งหลายว่า “...ถ้าอยากสร้างให้ดีเท่าใด ก็อดไม่ได้ที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถานให้ดีควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองด้วย”^{๔๗}

แซนดายส์ (Sandys) ได้กล่าวว่า การยอมรับในข้อที่ว่ามรดกด้านอารยธรรมที่เป็นสถาปัตยกรรมอันล้ำค่าของโลก ซึ่งมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างเป็นเจ้าของและปกป้องรักษา ฉะนั้น เราทุกคนต้องมีหน้าที่คุ้มครองป้องกันสิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้รอดพ้นจากอันตรายร้ายแรง นานัปการ ซึ่งได้แก่การพังทลายอันเกิดขึ้นจากการละเลยไม่เอาใจใส่ หรือผลพิษในอากาศหรือสาเหตุอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการพิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องการรื้อทำลาย เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาแผนใหม่^{๔๘}

วีรุฒิ โอตระกุล ได้กล่าวว่า หนทางหนึ่งในการอนุรักษ์ให้ได้ผลนั้น คือการดัดแปลงนำเอาสถาปัตยกรรมต่าง ๆ และโบราณสถานนำมาใช้ในลักษณะการอย่างใหม่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมและเกิดความสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน แต่กิจการดังกล่าวจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสามารถรักษาหลักการของการอนุรักษ์ไว้ได้ คือผลของการดัดแปลงจะต้องยังคงไว้ซึ่งลักษณะส่วนใหญ่ และรายละเอียดส่วนสำคัญของสถาปัตยกรรมหรือโบราณสถานนั้น เช่นเดียวกับคงไว้ซึ่งคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม และคงไว้ซึ่งคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและวิชาที่เกี่ยวข้อง^{๔๙}

จากแนวความคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าในปัจจุบันแนวความคิดในด้านการอนุรักษ์มิใช่การอนุรักษ์ในลักษณะที่แตะต้องไม่ได้ แต่จะต้องอนุรักษ์ในลักษณะที่สามารถผสมกลมกลืนกับชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

๒.๔.๒ ความหมายโบราณสถาน

ความหมายเกี่ยวกับโบราณสถานนั้นมีผู้ที่กล่าวไว้หลายท่าน และได้แสดงความหมายต่างๆ ไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของโบราณสถานว่า หมายถึงสิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง ที่มีอายุเก่ากว่า ๑๐๐ ปี ขึ้นไป พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ให้ความหมายของโบราณสถานว่า หมายถึงอสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้

^{๔๗} Alvin, Bertrand, *Rural Sociology*, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1958), P. 150

^{๔๘} Sandys, Ducan, *Tourism and Heritage Conservation*, (PATA Conference Bangkok : November.๑๙๗๙), Pp 4-7

^{๔๙} วุฒิ โอตระกุล, “มาอนุรักษ์กันเถิด”, *วารสารสถาปนิก*, (ฉบับ ๒๐๐ปี กรุงรัตนโกสินทร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓๒.

ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วยความหมายของอนุสรณ์และสถานว่าหมายถึง อาคารสถานที่และบริเวณ ซึ่งมนุษย์สร้างหรือเกิดขึ้นเป็นเองโดยธรรมชาติและมีคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือสุนทรียภาพถือว่าเป็นเกียรติและมรดกของชาติและของโลก กรมศิลปากรได้ให้คุณค่าของโบราณสถานว่า “โบราณสถานเป็นเครื่องช่วยให้เห็นความเจริญรุ่งเรือง และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชาติ ควรรู้จักหวงแหน ปกป้องรักษาไว้ให้เป็นมรดกของชาติไทยตลอดไป”^{๕๐}

การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด การใช้ประโยชน์นั้นจะต้องเกิดผลดีต่อประชากรโลกส่วนรวมมากที่สุด จะต้องรู้จักใช้ประโยชน์ให้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ไม่ให้มีการสูญเสียทรัพยากรอย่างเปล่าประโยชน์

โบราณสถาน หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุ หรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐาน เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมทั้งเป็นแหล่งโบราณคดีและแหล่งประวัติศาสตร์ด้วย

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การสร้างสรรค์ การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมในด้านศิลปกรรมในรูปแบบประสมประสาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสืบทอดความเป็นชาติและเอกลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์เป็นการรักษาสภาพเดิมของศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน หรือสวนของเมือง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเพื่อให้มีประโยชน์ใช้สอยร่วมกับเราในชีวิตประจำวัน^{๕๑}

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ ไว้ว่า หมายถึง การรักษาความสำคัญและหลักฐานในการเป็นเครื่องชี้ให้เห็นวิวัฒนาการความรุ่งโรจน์ของศิลปวัฒนธรรมไว้ โดยปรับสภาพให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนในสังคมสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในด้านศิลปกรรมในปัจจุบันและอนาคตได้^{๕๒}

มิดเดิลตัน มิเชล (Middieton Michale) กล่าวถึง หลักการของการอนุรักษ์ไว้ ๕ ประการ คือ ๑) เพื่อเก็บรักษาส่วนที่ดีของเมืองและสร้างส่วนที่ไม่ดีใหม่ ให้สอดคล้องกับของเก่าที่ดีขึ้น ๒) เพื่ออนุรักษ์อาคารกลุ่มอาคารและบริเวณที่เกี่ยวข้อง ๓) เพื่อคิดหาประโยชน์ใช้สอยใหม่ๆ ให้กับอาคาร ๔) จะต้องพิสูจน์ได้อย่างแน่ใจว่าที่นั้นๆ มีความสำคัญควรแก่การอนุรักษ์อย่างไม่ต้องสงสัย ๕) จะต้องทำให้ประชาชนหันมาสนใจสิ่งนี้ด้วย^{๕๓}

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ไว้ว่า “โบราณสถาน” หมายถึง สิ่งก่อสร้างอยู่ติดที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ เช่น เนินดินที่มีหลักฐานเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ ถ้า เพิงผา สถานที่ที่มนุษย์เคยใช้สอยในอดีตหรือยังใช้ประโยชน์

^{๕๐}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

^{๕๑}สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือถวายนความรู้แก่พระสังฆาธิการ ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๔๕.

^{๕๒}สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๗.

^{๕๓}Middieton Michale, Conser In Action, (London : Civic Trust, ๑๙๗๒) p ๘.

มาจนถึงปัจจุบัน เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ พระปรางค์ ศาลา วัง พระราชวัง ป้อมปราการ กำแพงแก้ว ค่าย แหล่งฝังศพโบราณ ตะแลงแกง ศาลหลังเมือง เต่าเผาเครื่องสังคโลก คูเมือง กำแพงเมือง บ้าน โกดัง ท่าเรือ คลองเมืองโบราณ เป็นต้น “โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ” หมายถึง วัตถุต่างๆ เช่น หิน ดินเผา ไม้เขาสัตว์ หนัง ใยพืช ใยสัตว์ ซึ่งในสมัยโบราณได้นำวัตถุเหล่านี้มาทำเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น เครื่องมือหิน เครื่องประดับ พระพุทธรูป สมุดข่อย หนังสือ ศิลปจารึก ตัวหนังสือ ตะลุง เครื่องดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น^{๕๔}

กรมศิลปากร กล่าวถึง เนื้อความในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ ในมาตรา ๔ ให้ความหมายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ไว้ว่า “โบราณสถาน” หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดีด้วย ส่วนคำว่า “โบราณวัตถุ” หมายถึง อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ ซึ่งโดยอายุหรือลักษณะแห่งการประดิษฐ์ หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี และคำว่า “ศิลปวัตถุ” หมายถึง สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีต และมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ^{๕๕}

กรมศิลปากร กล่าวถึง ความสำคัญของการอนุรักษ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ไว้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เป็นทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจ เสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิม นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในระดับหนึ่งให้กับชุมชนท้องถิ่นได้หากมีการจัดการทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม^{๕๖}

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ พบว่า โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ล้วนเป็นทรัพยากรที่มีบทบาทต่อทางจิตใจของประชาชน แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติ สร้างความภูมิใจและรักในเอกราชอธิปไตยของชาติ เป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิตร่วมกันของคนในชาติ ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ โดยปกป้องคุ้มครองป้องกันมิให้สูญหายหรือเสื่อมสภาพไป เช่นนี้ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในชนิด คุณสมบัติ และกระบวนการในการชำรุดเสื่อมสภาพของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เพื่อจะได้สามารถพิจารณาหาทางอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุต่างๆ ให้ยั่งยืนคู่กับชาติสืบไปได้

^{๕๔} สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร, คู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๕๕} กรมศิลปากร, พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ, และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาพันธ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐.

^{๕๖} กรมศิลปากร, คู่มือถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาพันธ์, ๒๕๔๔), คำนำ.

๒.๔.๓ ประเภทของโบราณสถาน

โบราณสถาน นั้นมีอยู่มากมาย และมีการแบ่งประเภทของโบราณสถานไว้หลายๆ รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

กรมศิลปากร ได้แบ่งโบราณสถานออกเป็นหลายประเภท ดังนี้

(๑) แบ่งตามประเภทของวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง

(๑.๑) โบราณสถานที่ยกสร้างด้วยดิน ได้แก่ เนินดิน กำแพงดิน คูเมือง หรือถนน

(๑.๒) โบราณสถานที่ยกสร้างด้วยอิฐ ได้แก่ โบสถ์ วิหาร พระปรางค์ เจดีย์

(๑.๓) ประเภทที่สร้างด้วยหิน ได้แก่ ปราสาทหินต่างๆ เช่น เทวสถานต่างๆ กำแพงเมือง ป้อมประตูเมือง โบสถ์ เจดีย์ ฯลฯ หินที่นิยมใช้ในการก่อสร้างมักจะเป็นทรายและศิลาแลง

(๒) แบ่งตามหน้าที่และลักษณะการใช้ประโยชน์ในอดีตของโบราณสถาน คือ

(๒.๑) ศาสนสถาน ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นตามความเชื่อในศาสนาต่างๆ และใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามความเชื่อ เช่น เทวสถานในทางศาสนาพราหมณ์ หรือวัดร้างในทางพุทธศาสนา เป็นต้น

(๒.๒) โบราณสถานที่ใช้ในการสาธารณูปโภค ได้แก่ โบราณสถานที่ยกสร้างขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น คูเมือง สระน้ำ อ่างเก็บน้ำ สระพัง หรือบ่อน้ำบาดาลในสมัยสุโขทัย เป็นต้น

(๒.๓) โบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันศัตรู ได้แก่ โบราณสถานที่ยกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันเมืองจากศัตรู เช่น ประตูเมือง ป้อมประตูเมือง หรือกำแพงเมือง เป็นต้น

(๒.๔) โบราณสถานที่เป็นที่อยู่อาศัย ได้แก่ โบราณสถานที่ยกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่ เช่น บ้านเรือน วัง เป็นต้น หรืออาจดัดแปลงโดยอาศัยธรรมชาติ เช่น ถ้ำที่มีมนุษย์เข้าไปอาศัยและทิ้งร่องรอยไว้

(๒.๕) โบราณสถานที่ใช้ในอุตสาหกรรม ได้แก่ บริเวณที่มีการทำอุตสาหกรรมในสมัยโบราณ มีการก่อสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการทำอุตสาหกรรม เช่น เตาทุเรียนในสมัยสุโขทัย ซึ่งเป็นเตาที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเผาเครื่องปั้นดินเผา

(๒.๖) โบราณสถานที่ใช้ในการฝังศพ โบราณสถานที่ใช้เป็นที่ฝังศพที่มีขนาดใหญ่โตส่วนมากสร้างขึ้นเพื่อ ฝังศพของกษัตริย์ในสมัยโบราณ เช่น สุสานที่ฝังศพ หรือพีรามิดที่ใช้เก็บศพของกษัตริย์อียิปต์โบราณ

โบราณสถานแบ่งออกตามการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ

๑. โบราณสถานที่ยกสร้างแล้ว ได้แก่ โบราณสถานที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการก่อสร้าง และไม่มีคนอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์แล้ว

๒. โบราณสถานที่ยังไม่ร้าง ได้แก่ โบราณสถานที่ยังใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการก่อสร้าง และยังมีคนอยู่อาศัย หรือเข้าไปใช้ประโยชน์อยู่^{๕๕๗}

^{๕๕๗} สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระสังฆาธิการ ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๔๕.

กองโบราณคดี แบ่งโบราณสถานออกเป็น ๗ ประเภท ดังนี้

๑. อนุสาวรีย์แห่งชาติ หมายถึง อนุสรณ์สถานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสาวรีย์รำลึกถึงบุคคลหรือเรื่องราวสำคัญ สมควรที่ประชาชนจะต้องจดจำรำลึกถึงในฐานะที่เป็นแบบฉบับ

๒. อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ ได้แก่ อาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางรูปแบบโครงสร้างและองค์ประกอบอื่น ๆ

๓. อาคารสัญลักษณ์ของเมือง ได้แก่ อาคารสิ่งก่อสร้าง สะพานหรือลำคลอง ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่สร้างชื่อเสียงให้แก่บ้านเมืองนั้น

๔. ย่านประวัติศาสตร์ ได้แก่ อาคารทางการค้า การพาณิชย์ หรืออุตสาหกรรมในอดีตที่มีลักษณะของตนเอง มีเรื่องราวเนื้อหาของย่านนั้นโดยเฉพาะ

๕. อุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ พื้นที่ใดๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ถนนหนทาง และสภาพแวดล้อม ฯลฯ สมควรรักษาไว้

๖. นครประวัติศาสตร์ ได้แก่ เมือง หรือบริวารของเมืองที่มีแบบอย่างวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ สภาพของอาคาร สถานที่ หรือมีอาคารประเภท ๑-๕ อยู่พร้อมมูล และยังมีประโยชน์ใช้สอยอยู่ในปัจจุบัน

๗. ซากโบราณสถานหรือแหล่งโบราณคดี ได้แก่ ซากหรือแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีรวมทั้งสถานที่สำคัญต่าง ๆ

เมื่อโบราณสถานมีสภาพที่แตกต่างกันหลายสภาพเช่นนี้ การกำหนดแนวทางให้นักอนุรักษ์ดำเนินการก็ต้องแตกต่างกันออกไปตามสภาพของโบราณสถานนั้นๆ การอนุรักษ์โบราณสถานต่าง ๆ มีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน อาคารประวัติศาสตร์กับย่านประวัติศาสตร์ กับอุทยานประวัติศาสตร์ หรืออุทยานประวัติศาสตร์ แม้จะถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบการอนุรักษ์ที่เหมือนกันแต่มีวิธีการผ่อนปรนแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของโบราณสถานประเภทนั้น และเทคนิค ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงสภาพของท้องถิ่น วัตถุ และสภาพของสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละเมืองประกอบด้วย

สาเหตุของการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน เพราะโบราณสถานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักฐานของความเจริญรุ่งเรืองประเภทอสังหาริมทรัพย์ที่สามารถบ่งบอกเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต นับตั้งแต่ประวัติศาสตร์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีของมนุษยชาติ ซึ่งอนุชนรุ่นหลังสามารถค้นคว้าและศึกษาหาความรู้จากโบราณสถาน เมื่อผู้ศึกษามีความรู้พื้นฐานด้านต่าง ๆ เพียงพอและได้มีการศึกษาย้อนหลังกลับไปตามขั้นตอน พร้อมทั้งอาจต้องทำการขุดค้นเพิ่มเติม ดังนั้นโบราณสถานจึงเปรียบเสมือนเป็นแหล่งความรู้หรือตำรา ที่มีได้เรียบเรียงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร นอกจากนี้โบราณสถานยังเปรียบได้กับผู้อาวุโส หรือบรรพบุรุษ ของมนุษยชาติที่มีอายุยาวนาน แม้ว่าโบราณสถานบางแห่งจะชำรุดทรุดโทรม และหมดสภาพการใช้งานแล้วก็ตามก็เปรียบเสมือน บรรพบุรุษของมนุษยชาติ ดังนั้นการใช้งานและการดูแลรักษาโบราณสถานจึงควรปฏิบัติเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อบรรพบุรุษหรือญาติผู้ใหญ่ การแสดงความเคารพการระว่อนน้อมถ่อมตนต่อโบราณสถานเหล่านั้นจำเป็นต้องปฏิบัติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแหล่งโบราณสถานมีประโยชน์ ดังนี้

๑. ประโยชน์ในด้านวิชาการ โบราณสถานให้ประโยชน์ในด้านวิชาการมากมาย ไม่ว่าจะเป็นโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ศิลป์

๒. ประโยชน์ในการศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีในการก่อสร้าง การเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้างเทคนิคต่าง ๆ การเลือกทำเลที่ตั้ง การทำรากฐานก่อนการก่อสร้าง เป็นต้น

๓. ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โบราณสถานต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยว

๔. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

๕. ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ เกิดการหวงแหนในการที่จะช่วยบำรุงรักษา

๖. ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของคนในชาติ

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อโบราณสถาน สิ่งมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ในฐานะ ที่เป็นของหายากและเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติ ถึงแม้ว่าสภาพสังคมในปัจจุบันจะมีอิทธิพลผลักดันในด้านผลของการเร่งรัดพัฒนาให้ทันสมัยขึ้นแต่การพัฒนาดังกล่าวก็ต้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์อย่างได้ดุลยภาพให้เข้ากับชีวิตในสังคมปัจจุบันและสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ โดยต้องไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของสิ่งเหล่านั้นไปอย่างน่าเสียดายสาเหตุที่ทำให้เกิดการชำรุดเสื่อมโทรมของโบราณสถาน อาจแบ่งออกได้เป็นหลายสาเหตุ มิได้หมายความว่าโบราณสถานหนึ่ง ๆ จะชำรุดเสื่อมสภาพเนื่องจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง โดยเฉพาะกรมศิลปากรอธิบายสาเหตุการชำรุดเสื่อมสภาพของโบราณสถานว่ามีหลายสาเหตุและหลายกระบวนการ ซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด สาเหตุที่คาดว่าทำให้โบราณสถานเกิดการชำรุดเสื่อมสภาพแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

๑. สาเหตุภายใน หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานซึ่งเกิดจากสาเหตุภายในตัวโบราณสถานเอง ได้แก่ ชนิดและคุณสมบัติของวัสดุที่เป็นรากฐานของโบราณสถาน สถานที่ตั้ง ลักษณะโครงสร้าง และน้ำหนักของโบราณสถาน การคำนวณและการออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้อง ความผิดพลาดทางด้านเทคนิคการก่อสร้าง เป็นต้น

๒. สาเหตุภายนอก หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เคมี ชีววิทยาและจุลชีววิทยา สาเหตุเหล่านี้ อาจแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๒.๑ สาเหตุจากมนุษย์ มนุษย์เป็นศัตรูที่ก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ และเกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เก็บรักษาไม่ถูกต้อง การเคลื่อนย้าย การจับถือหรือจับต้องโดยขาดความระมัดระวัง และการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือแม้กระทั่งการลักลอบขุดทำลายเพื่อหาวัตถุมีค่า การจงใจทำลายทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านั้นแตกหักเสียหายถล่มลงได้อีกประการที่น่าคำนึงถึง คือ การพัฒนาบ้านเมือง ได้แก่ การสร้างความเร็ว ตัดถนนหนทาง การขยายพื้นที่ทำการเกษตร การก่อสร้าง สถานที่ราชการ ที่พักอาศัย ฯลฯ มีส่วนที่เป็นภัยต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น การตัดถนนผ่านไปใกล้โบราณสถานก่อให้เกิดความสั่นสะเทือนทำให้โบราณสถานแตกร้าวหรือทรุดเสียหายได้

๒.๒ สาเหตุจากธรรมชาติ

ก. ความชื้นและอุณหภูมิของอากาศ มีผลต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ ชนิดต่างๆ ในลักษณะที่แตกต่าง เช่น วัตถุจำพวกอินทรีย์วัตถุ จะประกอบด้วยเซลล์ที่มีคุณสมบัติดูดน้ำและความชื้นได้ดี เมื่อมีความชื้นสูงเซลล์ในวัตถุจะดูดความชื้นเข้าไปทำให้เกิดการพองตัว แต่เมื่ออุณหภูมิ

สูงขึ้น ความชื้นลดลง อากาศร้อน น้ำที่ถูกดูดเข้าไปจะระเหยออกมา ทำให้เซลล์หดตัว ถ้าการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นไปโดยเร็ว มีมากขึ้นและติดต่อกันเป็นระยะเวลาเวลานาน จะทำให้วัตถุนั้นชำรุด เช่น เสียวรูปทรงไป แตกร้าวหรือบิดเบี้ยว เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การที่ความชื้นถูกสะสมอยู่บนวัตถุเป็นเวลานานจะก่อให้เกิดเชื้อเห็ดรา สาหร่าย ตะไคร่น้ำบนวัตถุได้ พวกเชื้อราจะดูดความชื้นจึงทำให้เนื้อวัตถุขาดความแข็งแรง เปื่อยหรือขาดได้ง่าย หรือเกิดรอยเปื้อนบนวัตถุ ซึ่งยากจะแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

ข. ความไม่บริสุทธิ์ของบรรยากาศ โดยปกติอากาศมักจะมีแก๊สเสียปะปนอยู่มากพวกนี้มักจะเป็นกรดแก๊ส โดยเฉพาะบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรม หรือในเมืองที่มีการจราจรแออัด ของเสียเหล่านี้ได้แก่ พวกคาร์บอนไดออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ไอของกำมะถัน เขม่าควันไฟ ควันดำต่าง ๆ แก๊สเหล่านี้มีสภาพเป็นกรดกำมะถัน และกรดคาร์บอนิก ซึ่งทำลายเซลล์ของวัตถุให้เกิดชำรุดเสียหายไป

ค. แสงสว่าง ไม่ว่าจะเป็นแสงธรรมชาติ หรือแสงประดิษฐ์จะมีแสงอุลตราไวโอเล็ตอยู่ด้วย ซึ่งจะทำลายเนื้อวัตถุประเภทอินทรีย์ได้มาก เช่น ทำให้สีซีด เนื้อวัตถุเปราะ กรอบขาดง่าย ขาดความเหนียวเกิดการหดตัว ขยายตัว ทำให้รูปทรงบิดเบี้ยวเสียลักษณะเดิมไป การชำรุดเสียหายจากแสงสว่างที่เกิดกับวัตถุนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของแสง ระยะเวลาที่ถูกแสงปริมาณของแสง ลักษณะของการตกกระทบของแสงและประเภทของวัตถุด้วย

ง. เนื่องจากจุลชีวะ เช่น พวกเห็ด รา สาหร่าย ตะไคร่น้ำ แบคทีเรียต่างๆ พวกนี้เกิดได้ดีในที่ที่มีความชื้นสูง คือ มีความชื้นสัมพัทธ์ตั้งแต่ ๗๐ เปอร์เซ็นต์ ขึ้นไป และอุณหภูมิที่ค่อนข้างอบอุ่นมากกว่า ประมาณ ๒๐-๒๕ องศาเซลเซียส เมื่อพวกจุลชีวะนี้มีคุณสมบัติในการดูดความชื้นได้ดี เมื่อมีความชื้นสะสมไว้มากจะก่อให้เกิดการชำรุดกับวัตถุได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องควบคุมสิ่งแวดล้อม ควบคุมความชื้นของบรรยากาศให้พอเหมาะ ให้มีความชื้นสัมพัทธ์ ในระหว่าง ๖๐-๖๕ เปอร์เซ็นต์ โดยการทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกก็จะเป็นการตัดปัญหาความชื้นออกไปได้

จ. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวแต่เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้ เช่น แผ่นดินไหว วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัย ฟ้าผ่า เป็นต้น

การเสื่อมโทรมของแหล่งโบราณสถาน เมื่อสังคมไทยยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาย่อมเกิดลักษณะที่เรียกว่า “การสูญหายทางวัฒนธรรม” คือการเกิดวัฒนธรรมใหม่ เข้ามาทดแทนที่ ของเก่า ดังนั้นในปัจจุบันการตัดแปลงหรือถอน หรือทำลายโบราณสถาน เกิดขึ้นเนื่องจากค่านิยมของสังคม ที่มีการรับอิทธิพลของอารยธรรมต่างถิ่นเข้ามา มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรสนิยมในเรื่อง รูปแบบเดิม (ของเก่า) ที่สังคมปัจจุบันคิดว่าล้าสมัย ทำให้เกิดการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางด้านภูมิทัศน์ เป็นการทำลายแหล่งโบราณสถานให้เสื่อมคุณค่าในที่สุด^{๕๕}

สรุปได้ว่า สาเหตุที่เราต้องมีการอนุรักษ์โบราณสถานต่าง มีทั้งสาเหตุจากภายในคือ ความเสื่อมสภาพของโบราณสถานเองและสาเหตุจากภายนอกเช่นดิน ฟ้า อากาศ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็มาจากมนุษย์เป็นผู้กระทำด้วย มนุษย์เป็นศัตรูที่ก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อโบราณสถาน

^{๕๕} อเนก สีหามาตย์, “บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕),

โบราณวัตถุ และเกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เก็บรักษาไม่ถูกต้อง การเคลื่อนย้าย การจับถือหรือจับต้องโดยขาดความระมัดระวัง และการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือแม้กระทั่งการลักลอบขุดทำลายเพื่อหาวัตถุมีค่า การจงใจทำลายทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านั้นแตกหักเสียหายกร่อนลงได้ อีกประการที่น่าคำนึงถึง คือ การพัฒนาบ้านเมือง ได้แก่ การสร้างความเจริญ ตัดถนนหนทาง การขยายพื้นที่ทำการเกษตร การก่อสร้าง สถานที่ราชการ ที่พักอาศัย ฯลฯ มีส่วนที่เป็นภัยต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น การตัดถนนผ่านไปใกล้โบราณสถานก่อให้เกิดความสั่นสะเทือนทำให้โบราณสถานแตกร้าวหรือทรุดเสียหายได้

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

จากการทบทวนผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) กล่าวถึง บทบาทและหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการบริหารงานสาธารณูปการในวัด ว่า การบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ และการพัฒนาที่ดินภายในวัด รวมทั้งการปลูกต้นไม้ ต้องดำเนินการตามความเหมาะสมและความจำเป็นโดยคำนึงถึงทรัพยากรเป็นหลัก^{๕๙}

สำนักโบราณคดี กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ตามที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงมกุฎราชกุมาร เมื่อคราวทรงเสด็จประพาสวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี ความว่า “พระในวัดนี้ ตั้งแต่พระครูเป็นต้นไป เป็นช่างกันโดยมาก รู้จักรักษาของเก่าเป็นอย่างดียิ่ง เช่น ศาลาการเปรียญ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ไม่น่าทอนไหนผู้เปลี่ยนทอนนั้น ส่วนที่เป็นลวดลายสลักหรือเขียน อันยังจะเก็บของเก่าประกอบอย่างดีที่สุด ซึ่งจะทำให้แต่ในการซ่อมแซมให้ดีบริบูรณ์อย่างเก่านั้นไม่แต่ถึงมือพระ ถึงมือช่างหลวงทุกวันนี้ก็ยากที่จะทำให้เข้ากันกับของเดิมได้ รูปภาพเทพชุมนุมที่นั่งเป็นชั้นๆ ในผนังอุโบสถดูได้ทุกตัว และเห็นได้ว่าไม่มีฝีมือช่างแห่งใดในกรุงเทพฯ เหมือนเลย เช่น หน้ายักษ์ไม่ได้เขียนเป็นหัวโขน เขียนเป็นคนอ้วนๆ ย่นๆ ที่ซึ่งเป็นคนก็เขียนเป็นหมวดเครา แต่อย่าเข้าใจว่าเขียนเป็นภาพกาก ผู้เขียนนั้นรู้ความคิดเรื่องเครื่องแต่งตัว รู้ว่าจะสอดสวมอย่างไร ไม่ได้เขียนยุ่งๆ อย่างทุกวันนี้ รูปนั้นอยู่ข้างจะลบเลือนมาก เพราะเหตุว่าคงจะได้เขียนก่อน ๓๐๐ ปี ขึ้นไป เว้นแต่ด้านหน้ามารผจญที่ชำรุดมากจึงได้เขียนเพิ่มขึ้นใหม่ ก็เลยเห็นได้ถนัดว่าความคิดไม่ตลอดลงร่องรอยเสารูปแต่งทาสีน้ำมันเขียนลายรดน้ำ เปลี่ยนแม่ลายต่างกันทุกคู่ แต่กรอบเชิงอย่างเดียวกัน กรอบเชิงงามนัก”^{๖๐}

กรมศิลปากร กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ว่า พระสงฆ์สามารถนำวิทยาการความรู้ที่เป็นประโยชน์มาถ่ายทอดให้แก่ประชาชน

^{๕๙}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), *การบริหารวัด*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม :เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๔๕.

^{๖๐}สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร, *โครงการดูแลทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรมของชาติของพระสังฆาธิการ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักโบราณคดีกรมศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓. (เอกสารยืมเล่ม) .

โดยการศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนอกจากพระสงฆ์จะเป็นผู้เรียนรู้ถ่ายทอดมาโดยตรงแล้ว จะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้านให้ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการจัดตั้งอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษาโบราณสถาน โดยการจัดหาอาสาสมัครอบรมสั่งสอนชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชาติ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาโบราณสถานในท้องถิ่นให้มั่นคงสวยงามทรงคุณค่าอยู่เสมอ เช่น การดูแลถากถางทำความสะอาดโบราณสถานเป็นประจำ หรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีไทยที่ดั้งเดิมเนื่องในวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ งดการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมอบายมุขในทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น^{๖๑}

โรเบิร์ต มนอร์ตี (Robert McNulty) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการอนุรักษ์เมืองและย่านประวัติศาสตร์อย่างยั่งยืน ต้องเคารพต่อเอกลักษณ์ และคุณค่าของย่านเมืองประวัติศาสตร์ ความงามตลอดจนความสมดุลทางสังคมที่มีอยู่เดิม ซึ่งต้องมีการศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด ชัดเจน และถูกต้องตามหลักวิชาการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเมือง และย่านประวัติศาสตร์ ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่ประชาชน มีการฝึกอบรม รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์การจัดทำแนวทางหรือคู่มือการพัฒนาเมือง และย่านประวัติศาสตร์ เผยแพร่แก่ประชาชน โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการการควบคุมการพัฒนา โดยเฉพาะรูปแบบอาคารและสิ่งก่อสร้างที่เหมาะสมให้ความสำคัญต่อสิทธิของประชาชนในท้องถิ่น และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้น ตลอดจนประสานและเชื่อมโยงแผนอนุรักษ์เมือง และย่านประวัติศาสตร์เข้ากับแผนพัฒนาระดับชาติ ภาคและท้องถิ่น เช่น ประสานการควบคุมเข้ากับผังเมืองรวม ข้อบัญญัติท้องถิ่น ฯลฯ^{๖๒}

สำนักโบราณคดี กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ว่า ความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ที่มีต่อหลักฐานทางโบราณคดีในแง่ของการช่วยซ่อมแซมบูรณศาสนวัตถุที่ชำรุดผุพังนั้น น่าจะมีสืบเนื่องมาโดยตลอดเพราะพระสงฆ์มักมีจุดมุ่งหมายไปในที่ต่างๆ เสมอย่อมมีโอกาสพบเห็นบรรดาโบราณสถาน โบราณวัตถุ มากกว่าคนทั่วไป โบราณสถาน โบราณวัตถุ เหล่านั้น เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในพระพุทธศาสนา อาทิ วิหาร พระพุทธรูป ที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม ประกอบกับความปรารถนาดี ไม่นิ่งดูตาย เพิกเฉย พระสงฆ์มักดำเนินการซ่อมแซมสิ่งนั้นตามกำลังเท่าที่ตนสามารถกระทำได้ อาจใช้วิธีชักชวนชาวบ้านให้ร่วมบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุนั้นด้วยกิจดังกล่าวถือเป็นวัตรอันพึงปฏิบัติในหมู่พระสงฆ์ เพื่อซ่อมแซมสิ่งอันเป็นศาสนวัตถุ เสมือนการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา^{๖๓}

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ

^{๖๑} กรมศิลปากร, คู่มือถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมานพันธ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๑.

^{๖๒} Robert McNulty, "Cultural Tourism : Opportunities of Conservation Economic development," in *Conservation and Tourism* (London: heritage trust, 1985), p.37

^{๖๓} สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร, แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับพระสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๕๙.

ศิลปวัตถุ ในอดีตมักดำเนินการตามกำลังเท่าที่จะกระทำได้ ด้วยถือว่าเป็นการซ่อมแซม ศาสนวัตถุ เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ความสามารถด้านงานช่างของตน และในปัจจุบันยังเน้นด้านการรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อร่วมกันดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยการจัดหาอาสาสมัครอบรมสั่งสอนชาวบ้านให้เห็นคุณค่าในฐานะ มรดกวัฒนธรรมของชาติ และชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษา โบราณสถานในท้องถิ่นให้มั่นคงสวยงามทรงคุณค่าอยู่เสมอ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมหรือเป็นการ กระทำที่ดำเนินการตามความจำเป็น และเหมาะสมกับทรัพยากรที่มี

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

๒.๖.๑ ความหมายของการอนุรักษ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการอนุรักษ์ มี นักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

นิวัต เรืองพานิช ได้กล่าวถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อ มหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย" ฉะนั้นการอนุรักษ์จึง ไม่ได้ หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉยๆแต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาล เทศ^{๖๔}

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง ได้กล่าวถึง การอนุรักษ์ คือ การใช้ทรัพยากรด้วย วิธีการฉลาดเหมาะสม โดยใช้อย่างประหยัด ให้เกิดประโยชน์และเกิดคุณค่ามากที่สุด รวมทั้งการ ปรับปรุงของเสียให้นำกลับมาใช้ใหม่ เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด^{๖๕}

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้อธิบายถึงการอนุรักษ์ (Conservation) มีความหมายรวม ๒ นัย คือ การป้องกัน (Prevention) และการปฏิบัติการอนุรักษ์ (Conservation Treatment) ซึ่ง การอนุรักษ์ก็มีความหมายเป็น ๒ นัยเช่นกัน คือ

๑. การป้องกัน (Prevention) เป็นวิธีการชะลอการชำรุดหรือเสื่อมสภาพที่จะเกิดซึ่ง ก่อนที่จะป้องกันมิให้เกิดความชำรุดหรือเสื่อมสภาพได้นั้นจำเป็นต้องเข้าใจถึงคุณสมบัติของวัตถุ สาเหตุ และปัญหาต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความชำรุดเสื่อมสภาพ เพื่อที่จะสามารถเลือกวิธีการป้องกัน และหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการที่จะอนุรักษ์ นั้นๆ ให้คงอยู่ได้ตลอดไป

๒. การปฏิบัติการอนุรักษ์ (Identification Problems) เป็นวิธีการนำมาเพื่อแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้น โดยการกำจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นออกไปให้หมด แล้วซ่อมแซมหรือ เสริมสร้างให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือใกล้เคียงสภาพเดิมที่สุด ทั้งความแข็งแรง รูปแบบ และเนื้อวัสดุ

^{๖๔}นิวัต เรืองพานิช, คู่มือสำหรับการสอนและการฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาวยุทธการพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๔๓.

^{๖๕}ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๑.

ทั้งนี้ วิธีการที่นำมาใช้นี้จะต้องไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ และสามารถแก้ไขกลับไปเหมือนก่อนการปฏิบัติการอนุรักษ์ได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นหน้าที่ของนักอนุรักษ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้วเป็นอย่างดี^{๖๖}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ คือ การรักษาไว้เพื่อให้คงสภาพเดิมไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเสื่อมสภาพ หรือสูญสลายไปกว่าสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ก่อประโยชน์สูงสุด

๒.๖.๒ ความหมายของวัฒนธรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของวัฒนธรรม มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ ได้กล่าวถึง วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิด และการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ^{๖๗}

คณะกรรมการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา (The World Commission on Culture and Development) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรม คือ พลัง จิตสำนึก อำนาจ ความรู้และความหลากหลายสำหรับชุมชนและสังคม ดังนั้น ปัญหาท้าทายมนุษยชาติปัจจุบัน คือ การปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต โดยเฉพาะการปรับแนวคิดใหม่ พฤติกรรมใหม่ การจัดระเบียบสังคมใหม่ และการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาทั้งหลายบนพื้นฐานมิติทางวัฒนธรรมส่วน UNESCO ได้แบ่ง “มรดกวัฒนธรรม” ออกเป็น ๒ ส่วนคือ Tangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ และ Intangible Cultural Heritage คือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมและวิถีชีวิต ซึ่งวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นี้ มีผู้เสนอว่าน่าจะใช้คำว่า “วิถีชน” จะเห็นภาพได้ชัดเจนกว่า นอกเหนือจากความหมายข้างต้นแล้ว ยังมีข้อคิดเห็นของพระยาอนุমানราชชนที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม” ที่น่าสนใจหลายประการ คือ ท่านว่า วัฒนธรรมของชนชาติใด เมื่อมีความเจริญสืบต่อกันมานาน แล้วหยุดชะงัก ไม่มีการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยนำสิ่งใหม่มาเพิ่มหรือต่อชีวิตให้แก่สิ่งเก่า เพื่อให้การวิวัฒนาการต่อไป สิ่งนั้นก็เสื่อมลง หรือแม้จะมีการนำสิ่งใหม่มาเพิ่มเติม แต่ไม่รู้จักสกัดสิ่งเก่าในส่วนที่ไม่เหมาะกับยุคสมัยออก ก็จะเกิดอาการอึดอัดเคลื่อนไหวไม่สะดวก หรือหากนำสิ่งใหม่พอกสิ่งเก่าจนหนาเกินไป ผู้ที่เกิดใหม่ก็จะเกิดความรู้สึกเบื่อ เห็นว่ารุ่มร่าม และจะเกิดการปฏิเสธทั้งหมด วัฒนธรรมไม่ว่าของชนชาติใด ย่อมคลี่คลายเป็นวิวัฒนาการไปตามเงื่อนไขที่มีอยู่ และเมื่อมีการติดต่อคบค้าสมาคมกันระหว่างชาติต่างๆ

^{๖๖} สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ, โครงการองค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์เอกสารจดหมายเหตุโดยวิธีไมโครฟิล์มและเทคโนโลยีดิจิทัล (องค์ความรู้ปี ๒๕๕๓), หน้า ๔๓.

^{๖๗} สุพัตรา สุภาพ, วัฒนธรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๕๖.

วัฒนธรรมย่อมมีการปะปนกันมากขึ้น จนเกิดเป็นวัฒนธรรมสากล ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แรง และต้องแข่งขันกัน ถ้าชาติใดไม่รับไว้ ก็อาจเป็นอันตรายในแง่ที่ว่าแข่งกับความเจริญของโลกที่รุดหน้ารวดเร็วกวไปไม่ทัน แต่การรับเอาวัฒนธรรมใหม่หรือวัฒนธรรมสากลที่วุ่นวาย หากเกินพอดีก็อาจจะถอนรากวัฒนธรรมเดิมของตนอันเป็นส่วนสำคัญที่คุ้มกัน อันตรายและเป็นความเจริญของชาติมาเป็นเวลานานหลายปีให้กร่อนและค่อยๆหมดไป ในที่สุดก็จะทำให้หมดบุคลิกลักษณะ ไม่มีรากฐานแห่งชาติของตนต่อไป เพราะวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์แก่ชาติ จะต้องเป็นวัฒนธรรมที่มีรากหยั่งลึก และมีอาการเคลื่อนไหวให้เป็นความเจริญก้าวหน้า ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ เปรียบได้กับต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านสาขาได้กว้างขวางก็เพราะมีรากหยั่งลึก จึงไม่โค่นง่าย ๆ แต่รากลึกอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีส่วนอื่นๆของต้นไม้ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์เพื่อรับอากาศ แสงแดดและอาหารอื่นจากภายนอกมาด้วย ต้นไม้จึงจะเจริญเติบโต เช่นเดียวกับวัฒนธรรม ที่อาจต้องรับวัฒนธรรมสากลไว้ เพื่อแทรกซึมหล่อเลี้ยงวัฒนธรรมเดิมของตนให้ก้าวหน้าไปตามสมัย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรักษาวัฒนธรรมเดิมหรือรากฐานของตนไว้ เพื่อให้เกิดความสมดุลจึงจะเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ซึ่งตรงนี้ก็ขึ้นอยู่กับคนซึ่งเป็นผู้สร้างวัฒนธรรม โดยท่านเห็นว่าวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมสากลที่เรียกว่าสมดุล นั้น ต้องเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้คนส่วนใหญ่ในชาติได้รับประโยชน์ และมีความสุข อันได้แก่

๑. ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่ต้องหวาดกลัวต่อภัยอันตรายหรือกลัวความอดอยาก
๒. มีความรู้สึกเป็นมิตรต่อกัน ไม่เกลียดชังริษยาซึ่งกันและกัน
๓. มีความสามารถสร้างและได้รับความบันเทิงจากสิ่งทั้งาม และสิ่งที่ไพเราะ
๔. มีความสนใจเรื่องวิชาการอันนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความแพร่หลายแห่ง

ความรู้

สำหรับวัฒนธรรมเกิดใหม่ ย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย กล่าวคือ ถ้าวัฒนธรรมที่เกิดใหม่ตั้งอยู่บนรากฐานเดิม ก็จัดเป็นผลดี เพราะมีลักษณะที่สืบต่อจากของเก่า ทำให้ไม่ขาดตอน เหมือนต้นไม้เดิม แต่ผลัดใบใหม่ ให้ดูแปลก แต่ถ้าวัฒนธรรมใหม่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานเดิม ก็จัดอยู่ในผลเสีย เพราะสูญเสีย^{๖๘}

จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์ ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานอันเป็นแกนสำคัญอันหนึ่งของสังคมมนุษย์เพราะวัฒนธรรมวัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำรงและดำเนินชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน เป็นเสมือนเครื่องหมายหรือตราประจำกลุ่มที่คนอื่นเห็นแล้วรู้ได้ทันทีเช่น มีภาษา เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน^{๖๙}

งามพิศ สัตย์สงวน ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมต่างๆ สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานเพื่อมีชีวิตรอดและดำรงอยู่ได้ เป็นความหมายในภาพองค์รวม (Holistic) ซึ่งเป็น

^{๖๘} คณะกรรมการธิการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา, **วัฒนธรรม**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.vcharkarn.com, [๓ มีนาคม ๒๕๕๕].

^{๖๙} จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์, **การจัดองค์การทางสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๖๖.

ลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งที่ทำให้ความเข้าใจกับมโนภาพวัฒนธรรมให้เห็นระบบต่าง ๆ หรือส่วนต่าง ๆ ที่เป็นสากล คือระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง การปกครองการขัดเกลาทางสังคมและการศึกษา ศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุขการสื่อสาร ศิลปะ และนันทนาการ ดังภาพนี้ที่เป็นหัวใจของวัฒนธรรม ทำให้เห็นถึงปัญหาพื้นฐานของมนุษย์และการสร้างระบบต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว^{๗๐}

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญและหน้าที่ของวัฒนธรรมสำคัญดังนี้^{๗๑}

๑. เป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Pattern of Learned Behavior) คือได้เรียนรู้อย่างมีจิตสำนึกโดยผ่านตัวแทนต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ เพื่อน โรงเรียน บ้าน สถาบันต่างๆ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ก่อให้เกิดอิทธิพลโดยตรงและโดยทางอ้อมต่อบุคคลในสังคม เกิดแนวความคิดที่เป็นผลจากการเรียนรู้ ที่พัฒนาจากประสบการณ์ ในอดีต ที่ทำให้บุคคลมีความสามารถเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ มีการแก้ไขพฤติกรรมของตน โดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วย พฤติกรรมของมนุษย์จึงเป็นผลของการเรียนรู้ซึ่งแยกออกได้ คือด้านทัศนคติ ค่านิยมความรู้และรูปของวัตถุที่สร้างรอบตัวเรา

๒. เป็นสิ่งที่มีอยู่ร่วมกัน (Shared by Members of Society) พฤติกรรมของการเรียนรู้ และผลของการเรียนรู้ไม่ได้เป็นสมบัติของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่เป็นของสมาชิกของสังคมและมีการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน การรับนำมาปฏิบัติจะมีระดับไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับการเลือกหรือโดยสภาพการบังคับ ถ้าในกลุ่มสังคมใดการบังคับให้ประพฤติปฏิบัติวัฒนธรรมที่เห็นว่าเหมาะสมอยู่ในขั้นที่รุนแรงบุคคล ในสังคมจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

๓. เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Transmitted Among the Members of Society) พฤติกรรมการเรียนรู้เป็นการสืบทอดจากช่วงอายุหนึ่งไปยังอีกช่วงอายุหนึ่ง และแพร่กระจายระหว่างสมาชิกของสังคมโดยสัญลักษณ์ คือภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดซึ่งอาจจะแสดงออกในรูปของคำพูด การเขียน การสลักหรือจารึกไว้ในที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในเวลานั้น ๆ สัญลักษณ์ดังกล่าวช่วยให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกร

๔. สร้างความพอใจให้แก่มนุษย์ได้ (Culture is Gratifying) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ อันได้แก่อาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น แต่ความต้องการดังกล่าวยังไม่เป็นที่เพียงพอ ความพอใจที่ได้รับจะรวมถึงความต้องการทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย การพัฒนาวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นมูลฐานแต่เดิมอยู่ในรูปแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนหรือสวยงามมากมาอยู่ในรูปที่ประณีต

๕. เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ (Culture is Adaptive) วัฒนธรรมมิใช่เป็นสิ่งที่คงที่แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้ปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้

^{๗๐} งามพิศ สัตย์สงวน, การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๔.

^{๗๑} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖-๑๙.

เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความเจริญทางวิทยาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย และกว้างขวางตลอดทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้าน การติดต่อสื่อสาร ทำให้วิถีการดำเนินชีวิต พฤติกรรมของคนในสังคมหนึ่งได้รับการปรับเปลี่ยนไปตามการแพร่กระจายวัฒนธรรมและอยู่ในอัตราที่เร็วขึ้นเป็นอย่างมากภายในสังคมของมนุษย์ในปัจจุบัน

๖. เป็นผลรวมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Culture is Integrative) วัฒนธรรมของชาติหนึ่งหรือสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต โดยการนำองค์ประกอบย่อย ๆ ของวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างประสานเข้าด้วยกัน แม้ว่าวัฒนธรรมที่มีลักษณะแตกต่างกันจะดึงกันไปคนละทิศละทาง

๗. เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติตาม (Ideal form of Behavior) รูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิต สิ่งใดที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าดี มีความเหมาะสม สิ่งนั้นจะกลายเป็นรูปแบบที่ทุกคนจะยึดและปฏิบัติตาม ในทางกลับกัน สิ่งใดที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าไม่ควร ไม่เหมาะสมก็จะไม่ถือปฏิบัติ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนหนึ่งสิ่งที่สังคมคาดหวังหรือเป็นแบบในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม สังคมแต่ละสังคมต่างก็มีลักษณะวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง หรือมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์มีความคิดและมองโลกแตกต่างกัน รวมทั้งการอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน การใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมตลอดจนการมีพฤติกรรมเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อม

๘. เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์ (Super Organic) คืออยู่เหนือจากสภาพธรรมชาติหรือสัญชาตญาณของเอกัตบุคคล ลักษณะดังกล่าวช่วยให้มนุษย์รู้จักการเรียนรู้ และทำให้มีชีวิตรอดได้ทางกายภาพและทางสังคม

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ ได้กล่าวว่าความหมายของวัฒนธรรมมีหลายอย่าง เช่น หมายถึงขนบธรรมเนียมประเพณี สิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ได้รับการปรุงแต่งให้ดีแล้ว หรือสิ่งที่ได้รับการยอมรับและยกย่องมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น ค่านิยม ความคิดเห็น วิทยาการต่าง ๆ เป็นต้น วัฒนธรรมไทยในแต่ละท้องถิ่น จะมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ และยังมี การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และการดำเนินชีวิตของคนไทยอยู่ตลอดเวลาประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่สืบสานต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน มีวัฒนธรรมหลักที่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมประจำชาติไทย และแสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย ได้แก่

๑. ศาสนา คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่ก็มิได้กีดกันผู้ที่นับถือศาสนาอื่นแต่อย่างใด

๒. ภาษา คนไทยมีภาษาและตัวอักษรไทย ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงได้ประดิษฐ์ขึ้นในสมัยสุโขทัยเมื่อ พ.ศ. ๑๘๒๖

๓. ประเพณีไทย เป็นสิ่งที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่เคยปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้สืบทอดกันมาจนถึงลูกหลาน ที่เรียกกันว่าขนบธรรมเนียมประเพณีนั่นเอง เช่น การไหว้ การเช่นไหว้บรรพบุรุษ เป็นต้น^{๗๒}

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถี แต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถี แสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจาก เอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นต้นแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบทอดกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลง ไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิถีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้นการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้ เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

๒.๖.๓ การอนุรักษ์วัฒนธรรม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม มีนักวิชาการหลากหลายท่านแสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ตามองค์ความรู้ของแต่ละท่าน ดังนี้

วิชัย ภูโยธิน และคณะ ได้กล่าวถึง การอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนไทยทุกคนมีวิธีการ ดังนี้^{๗๓}

๑. ศึกษา ค้นคว้า และการวิจัยวัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้ว และยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทยอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม ต่อไป

๒. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่า ร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่นๆ อย่างเหมาะสม

๓. รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญ ของวัฒนธรรม ว่าเป็นเรื่อง ที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการบริการความรู้วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

๔. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

๕. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้าง พื้นฟู และการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรงของความเป็นอยู่ของทุกคน

^{๗๒} เอกกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ, ประวัติศาสตร์ ป.๖, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

^{๗๓} วิชัย ภูโยธิน และคณะ, หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๔.

๖. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรร ตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริม และสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

วัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งมีคุณค่าที่ควรธำรงรักษาไว้เป็นมรดกสืบทอดไป จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรหลักของประเทศ และคนไทยทุกคนที่ต้องส่งเสริมและธำรงรักษาไว้ ซึ่งมีแนวทางดังนี้^{๗๔}

๑. การส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยประเพณีปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งงามทั้ง ศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักศาสนา มารยาทไทย ศีลธรรมจรรยา ต่างๆ เพื่อธำรงรักษาเอกลักษณ์ของชาติ และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

๒. การถ่ายทอดสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ครอบครัวผู้ใหญ่ หรือบุคคลอื่น ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณีที่สั่งสมไว้ และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดั่งงามนำมาปฏิบัติ ถ่ายทอด อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น การตั้งชมรมวัฒนธรรมในชุมชน การจัดทัศนศึกษา และการจัดสัมมนา นอกจากนี้ ยังมีการถ่ายทอดผ่านสื่อต่างๆ เช่น ป้ายโฆษณา แผ่นพับ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมสืบทอดไป

๓. การปรับปรุงและเผยแพร่งานทางวัฒนธรรมไทย โดยสร้างความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยสื่อต่างๆ โดยเน้นการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน หรืออาจขอความร่วมมือจากศิลปินเพลง สร้างสรรค์เนื้อเพลง และร่วมร้องเพลงเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยสอดแทรกปรัชญาและวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทย ชี้นำให้คนไทยเลือกสรรวัฒนธรรมที่ดั่งงาม และปฏิเสธวัฒนธรรมอื่นที่ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตแบบไทย เพื่อเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ให้ชาวต่างชาติได้เข้าใจในวัฒนธรรมไทย

๔. รัฐบาลต้องสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรที่เกี่ยวข้องในการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ อบรมให้ความรู้ เสนอข่าวประชาสัมพันธ์ ฟันฟู เผยแพร่วัฒนธรรมไทยเพื่อให้ชาวต่างชาติรู้จัก

ศิริพร ดาบเพชร และคณะ ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเป็นสิ่งที่ดั่งงามคู่สังคมไทย ซึ่งคนไทยควรภาคภูมิใจและช่วยกันอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่ต่อไป แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยทำได้หลายวิธี ดังนี้^{๗๕}

๑. การตั้งสถาบันในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ที่ดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น

๒. สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ต้องมีผลงานที่เป็นรูปธรรมและเข้าถึงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนเพื่อให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

๓. คุ้มครองลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทยเพื่อรักษาภูมิปัญญาไทย เช่น ชื่อมวยไทย ชื่อข้าวหอมมะลิไทย เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลเรื่องการจดลิขสิทธิ์ภูมิปัญญาไทย

^{๗๔} มณีรัตน์ ปิ่นวิเศษ, **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอมพันธ์, ๒๕๕๐), หน้า ๖๗.

^{๗๕} ศิริพร ดาบเพชร และคณะ, **ประวัติศาสตร์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙.

๔. ประกาศยกย่องผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ และประกาศยกย่องผู้ทรงภูมิปัญญาไทย เช่น ศิลปินแห่งชาติ ครูภูมิปัญญาไทย เป็นต้น

สนิท สมัครการ ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลง (Change) ทางวัฒนธรรม หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีสภาพมั่นคง หากแต่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สังคมและวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมใดหยุดอยู่กับที่ โดยแท้จริงตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมออันเป็นลักษณะธรรมชาติของสังคมมนุษย์ หากพิจารณาถึงความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลกระทบถึงสองลักษณะดังกล่าวเสมอ^{๗๖}

เบนเนท (Bennett) ได้กล่าวถึง การปรับตัวทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการปรับตัวของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เนื่องจากการพัฒนาบุคลิกของชนแต่ละชาติพันธุ์มีผลต่อการที่บุคคลรู้สึกต้องการติดต่อกับผู้อื่น วัฒนธรรมอื่น ๆ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ หรือการแยกตัวออกหรือความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม^{๗๗}

อมรา พงศาพิชญ์ ได้กล่าวถึง การปรับตัวทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของ เสนอข้อคิดที่ว่าข้อหนึ่งการศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบด้านศิลปวัฒนธรรม และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อข้อสององค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมเรียงร้อยประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม ข้อสามการปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียงหรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ข้อสี่วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ องค์ประกอบแต่ละส่วนมีความหมายและสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง ข้อห้าการดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม ข้อหกพฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มี

^{๗๖} สนิท สมัครการ, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^{๗๗} Bennett, Genres of research in multicultural education. Review of Educational Research, ๗๑, ๒๐๐๑, pp.๑๗๑-๒๑๗.

พฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย และข้อจำกัดการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน^{๗๘}

สรุปได้ว่า การที่ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าขึ้น ขึ้นอยู่กับทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ และการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติ คือการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่หล่อหลอมให้คนในชาติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นชาติที่จะดำรงอยู่ได้นั้นจึงต้องมีเอกลักษณ์ และสิ่งที่สำคัญก็คือเอกลักษณ์ของความเป็นชาตินั้นเอง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง จากงานวิจัยที่เคยมีผู้ทำการวิจัยไว้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

พระครูสันติธรรมมาภีรต์ (บุญชัย สุนติกโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า (๑) พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๒) พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๔) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๕) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๖) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ (๗) พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๗๙}

^{๗๘} อมรา พงศาพิชญ์, ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๗๙} พระครูสันติธรรมมาภีรต์ (บุญชัย สุนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระครูปลัดธนากร วรณาโณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของบทบาทของพระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ จำแนกตามพรรษา พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรีที่มีพรรษา ๕-๑๐ พรรษา มีบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ แตกต่างกับพระสังฆาธิการที่มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา, ๑๖-๒๐ พรรษา และ ๒๑ พรรษาขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๘๐}

พระสมุห์เจริญ คเวสโก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านระบบการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘ ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลือ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๘๑}

พระมหากำพล คุณงกร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ สามารถเรียงตามลำดับได้ ดังนี้ (๑) ความพึงพอใจในด้านภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม เยาวชนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๗๕ (๒) ความพึงพอใจในด้านการให้การศึกษาของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม เยาวชนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๖๔ (๓) ความพึงพอใจในด้านเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม เยาวชนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๕๗ (๔) ความพึงพอใจในด้านสาธารณูปการและระบบนิเวศของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรม เยาวชนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๔๗ (๕) ความพึงพอใจของเยาวชนในด้านการให้ความรู้เรื่องการปกครองของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม เยาวชนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๓๗^{๘๒}

ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกา ในการบำรุงพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงานไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายงานธุรกิจระบบส่ง” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการ

^{๘๐}พระครูปลัดธนากร วรณาโณ, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๘๑}พระสมุห์เจริญ คเวสโก, “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

^{๘๒}พระมหากำพล คุณงกร, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓),

บำรุงพระพุทธศาสนา ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีเป้าหมายที่จะ ทำให้พระศาสนา มั่นคงเจริญเป็นที่พึ่งแก่สัตว์ทั้งหลาย และอุบาสก อุบาสิกา จะต้อง ศึกษาและนำมาปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักพุทธธรรม ให้เกิดผลสูงสุดแก่ตน พร้อมด้วยการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์เพื่อการสืบต่ออายุ พระพุทธศาสนา ความรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนา หรือการบำรุงพระพุทธศาสนา อุบาสก อุบาสิกา ควรรับภาระต่อพระศาสนา ดังนี้คือ ศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ ป้องกันศัตรู และบำรุงให้มั่นคง^{๘๓}

สรุปได้ว่า บทบาท เป็นการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานภาพ ตำแหน่ง หน้าที่ ที่แตกต่างกันไป ซึ่งแต่ละบทบาทของแต่ละบุคคลได้รับความคาดหวังจากสังคมแตกต่างกัน เช่น บทบาทของพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมด้วยบริบทที่ แตกต่างกันไป ดังตัวอย่าง บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความ คาดหวังจากสังคมในบทบาทที่เข้าไปให้การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน หรือ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและ เยาวชน พระสงฆ์ก็จะได้รับความคาดหวังจากสังคมในบทบาทที่ให้การเสริมสร้างคุณธรรมและ จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ ผู้วิจัยจึงขอประมวล เนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

พระครูสุวิมลสมุทรกิจ (บุญชู ยโสโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า (๑) ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการ บริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๓) ด้าน การศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ ได้แก่ การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนในทุกระดับชั้น และ การจัดตั้งและส่งเสริมโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กเยาวชน ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด สมุทรสงคราม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๕) ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการ

^{๘๓}ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์, “การศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะ กรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายงานธุรกิจระบบส่ง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙),

ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ^{๘๔}

พระครูวินัยธรรมชย สุวิชาโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๘๕}

พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรีในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรีในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยภาพรวมพระสงฆ์มีบทบาทต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = ๓.๑๘) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ สอนธรรมศึกษาแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย = ๓.๕๙) รองลงมา ได้แก่ โนมน้ำใจจิตใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (ค่าเฉลี่ย = ๓.๕๓) และที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ จัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่สามารถพัฒนาอาชีพของชาวบ้านในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = ๒.๗๘)^{๘๖}

พระปลัดผดุงศักดิ์ ธรรมทีโป ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๒ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ดำเนินรอยตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มุ่งประโยชน์สุขแก่ชนทั้งหลาย แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้พระสงฆ์ปรับรูปแบบของการเผยแผ่เพื่อจะได้เข้าถึงประชาชนได้ดียิ่งขึ้น เช่น หนังสือธรรมะ เทป และแผ่นวีซีดีโดยทั่วไปจะแจกเป็นธรรมทาน กล่าวได้ว่า ใช้เทคนิคการประชาสัมพันธ์เข้ามาช่วยในการเผย

^{๘๔} พระครูสุวิมลสมุทรกิจ (บุญชู โยโสโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

^{๘๕} พระครูวินัยธรรมชย สุวิชาโน, “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

^{๘๖} พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล), “บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรีในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

แม้พระพุทธศาสนา แต่องค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือ พระสงฆ์ผู้มีด้านเผยแผ่นี้ต้องเป็นผู้มี ศิลาจารวัตรที่งดงาม ด้านบุคลิกภาพ และมีมนุษยสัมพันธ์ด้วย^{๘๗}

พระครูสังฆรักษ์ชุมพล โฆสวโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ด้านงานสังคมสงเคราะห์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องกระทำตามสถานภาพความเป็นพระภิกษุ ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีหลากหลาย อาทิ บทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคม บทบาทในการแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรมแก่เยาวชน บทบาทในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหาในสังคมปัจจุบัน บทบาทในการดูแลรักษาศาสนสมบัติอันเป็นโบราณวัตถุหรือโบราณสถาน เป็นต้น ซึ่งแต่ละบทบาทที่พระสงฆ์กระทำล้วนอยู่บนพื้นฐานการให้การสงเคราะห์แก่สัตว์โลกหรือเวไนยสัตว์ตามพระประสงค์ของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่างๆ ที่มีผู้ศึกษาวิจัย พบว่า บทบาทที่แสดงออกของพระสงฆ์นั้น มีความแตกต่างกันตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ฯลฯ ของแต่ละบุคคล^{๘๘}

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ ในการปฏิบัติหรือดำเนินงานในแต่ละด้านจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระวินัย และยังคงอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายบ้านเมืองด้วย และไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม พระสงฆ์ย่อมมีบทบาทในการเป็นผู้นำประชาชนให้มีความสำนึกในคุณค่าของสิ่งต่างๆ ซึ่งความสำนึกนี้จะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการพัฒนาด้านจิตใจเป็นอันดับแรก แต่ก็ยังพบปัญหาที่พระสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในศาสตร์บางแขนง อาทิ ความรู้ในการอนุรักษ์ ฯลฯ ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องศึกษาศาสตร์ต่างๆ เพิ่มเติม เช่น ประวัติศาสตร์ หรือการจัดการ เป็นต้น เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และพระพุทธศาสนา

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

เอนก สีหามาตย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร” จากผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นงานที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยใช้หลักการอนุรักษ์สากลจากต่างประเทศมาใช้ ทำให้ภาคสังคมเข้าใจลักษณะงานยาก และกรมศิลปากรเองก็ขาดการประชาสัมพันธ์การดำเนินการในการอนุรักษ์โบราณสถานในแต่ละพื้นที่ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือบ่อยครั้ง นอกจากนี้ที่ผ่านมารัฐไม่ได้ให้ความสนใจกับการมี

^{๘๗} พระปลัดผดุงศักดิ์ ธมฺมทีโป, “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๒ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

^{๘๘} พระครูสังฆรักษ์ชุมพล โฆสวโร, “บทบาทของพระสงฆ์ด้านงานสังคมสงเคราะห์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

ส่วนร่วมระหว่างภาคสังคมกับหน่วยงานที่ทำการอนุรักษ์โบราณสถาน ทำให้ประชาชนไม่เห็นคุณค่า และประโยชน์ของโบราณสถาน^{๘๘}

สุนทร เพชรทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการรักษา คุ่มครองโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔” จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้โบราณสถาน และโบราณคดีที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ ไปของประเทศส่วนมากถูกทำลายไปนั้น คือมาตรการทางกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันที่กำหนดมาตรการในการบังคับใช้ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหลายประการ กฎหมายฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๗ กำหนดให้กรมศิลปากร ซึ่งเป็นองค์กรภาครัฐเพียงหน่วยงานเดียวดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และคุ้มครองโบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี มีหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขึ้นทะเบียนมรดกวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งไม่อาจดำเนินการได้ทั่วถึงครบทุกพื้นที่ ส่งผลให้ขาดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน ที่อยู่ในพื้นที่โครงการ รวมทั้งส่วนที่ฝังจมอยู่ใต้ดิน ที่จะนำไปกำหนดมาตรการการป้องกัน แก้ไข และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้^{๘๙}

กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พัฒนาการแนวคิดและวิธีอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย” จากผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ในยุคหลังจากสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นยุคแห่งการพัฒนาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมสามารถสร้างกรอบแนวคิดในช่วงเวลานี้ได้ดังนี้ คือ ๑) การบูรณปฏิสังขรณ์วัด พระราชวัง วัง กระจ่างเป็นราชประเพณีของกษัตริย์ราชเจ้าเช่นเดิม เพื่อสะท้อนบารมีของกษัตริย์ และแสดงออกถึงความ ศิวิไลซ์ ทางการเมืองตามสังคมในสมัยนั้น สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนมาจากความคิดของผู้นำเป็นสำคัญให้ประชาชนคล้อยตาม ๒) กฎหมายถูกตั้งเพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายโบราณสถาน ซึ่งโดยความเข้าใจ คือ วัฒนาอาราม เท่ากับเป็นการบำรุงพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว ๓) เกิดกระบวนการ การวินิจฉัย และ ชั้นสูตร ก่อนที่จะสถาปนาปฏิสังขรณ์เป็นครั้งแรก พบเกิดแนวคิดการบูรณะให้กลับกับของที่มีอยู่เดิมหรือให้เข้ากับสุนทรียภาพ รวมทั้งรักษาของเดิมไว้ตามประวัติศาสตร์ แต่ไม่ได้เป็นกระบวนการเฉพาะที่ทำกับอาคารที่จะซ่อมแซมทุกหลัง และไม่สามารถระบุถึงวิธีการปฏิบัติต่างๆ อย่างชัดเจน และต่อมาสมัยรัชกาลที่ ๖ แนวทางการแก้ปัญหา ตะวันตกจากที่เคยก่อเป็นรูปร่างในรัชกาลที่ ๕ ได้ถูกเสริมเป็นรูปแบบที่ชัดเจน แนวทางที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสนอให้แก่ชาวไทย คือ ลัทธิชาตินิยม ซึ่งจะให้เป็นแนวทางในการรักษาวัฒนธรรมของชาติไว้ในยามที่ต้องพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีตะวันตก^{๙๐}

^{๘๘} โอนก สีหามาตย์, “บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔),

^{๘๙} สุนทร เพชรทอง, “มาตรการทางกฎหมายในการรักษา คุ่มครองโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔”, **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘),

^{๙๐} กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์, “พัฒนาการแนวคิดและวิธีอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘),

ธยาภัทร เหมวรกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา” จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นเพียงการอนุรักษ์ร่องรอยโบราณสถานเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพื้นที่ประวัติศาสตร์โดยอาศัยเทคนิควิทยาการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ให้กับพื้นที่ ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ การรื้อฟื้นความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ของพื้นที่และพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ก่อตัวขึ้นนั้นเป็นพื้นที่ตามมโนภาพของทางราชการ ซึ่งแตกต่างกับความหมายพื้นที่ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น และจากกระบวนการจัดการต่อพื้นที่ซึ่งได้ก่อตัวขึ้นทางความหมายของนครประวัติศาสตร์ ของโครงการอนุรักษ์ที่เป็นโครงการของทางราชการ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ของการอนุรักษ์ในปัจจุบัน ซึ่งการจัดการพื้นที่ดังกล่าวเพื่อการอนุรักษ์ในอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นการปฏิบัติการของการใช้อำนาจอยู่ในตัว ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อทำการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานและพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว^{๙๒}

ศุภชัย สนธิรักษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระคู่ อำเภอบางบาล จังหวัดชลบุรี” การผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาตามส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จะพบสามกิจกรรมแรกคือ ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีถนนในแหล่งโบราณสถาน ส่วนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับรู้ มีสามกิจกรรม กิจกรรมแรกคือ รู้เรื่องการขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์หรือเศษภาชนะดินเผาที่แหล่งโบราณคดีบ้านโคกกระทา รู้จักแหล่งโบราณคดีบ้านโคกกระทา และรู้เรื่องการขุดค้นพบเศษภาชนะดินเผา เปลือกหอยหรือชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ทะเลที่แหล่งโบราณคดีบ้านโคกฝ้าย^{๙๓}

สรุปได้ว่า การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ แม้จำเป็นต้องใช้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการทำงาน แต่ก็ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ร่วมคิด หรือร่วมวางแผน อีกทั้งต้องรณรงค์ในการปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในฐานะมรดกของชาติ มีใช้เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว

๒.๗.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ

จากการทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

^{๙๒}ธยาภัทร เหมวรกุล, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๘),

^{๙๓}ศุภชัย สนธิรักษ์, “ศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระคู่ อำเภอบางบาล จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙),

พระปลัดเกษม จิตสมปนโน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยฐานะผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน เกิดเนื่องจากความเป็นผู้มีพื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และชอบเสียสละ ดังนี้ เมื่อพระสงฆ์ได้ออกธุดงค์ไปในพื้นที่ต่างๆ จึงปลูกเร้าพื้นฐานทางจิตใจและพยายามผลักดันให้เกิดการพัฒนาชุมชนเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ดังเช่น กรณีการบูรณปฏิสังขรณ์ตามแบบอย่างครุบาครีวิชัย ที่ได้เป็นแกนนำในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานทางภาคเหนือของประเทศ ไทย ด้วยแนวคิดที่ว่า หากวัดวาอารามอันเก่าแก่ เป็นที่ชำรุดทรุดโทรม หากผู้ปฏิสังขรณ์บำรุงไว้ในพระพุทธรูปศาสนาสืบต่อไปไม่ได้ ท่านจึงสมควรที่จะปฏิสังขรณ์เพื่อสืบศาสนาต่อไป โดยใช้เงินทุนจากการรวบรวมเอาจากแรงศรัทธาของประชาชนชาวเหนืออย่างแท้จริง ซึ่งแม้จะขัดแย้งกับนโยบายในยุคเริ่มต้นของรัฐในภาคกลาง ที่เริ่มเห็นคุณค่าของความเก่าแก่ดั้งเดิม จึงกล่าวได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยฐานะของความเป็นผู้นำจิตวิญญาณของชุมชน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ บูรณะ และปฏิสังขรณ์สมบัติของพระศาสนา นั้นเอง^{๙๔}

พระอธิการสมชาย สมชาโต ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษา นักรธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญของพระสงฆ์ มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักรธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้^{๙๕}

พระวัชรกร ปญญารโ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ ศาสนวัตถุ ศึกษาเฉพาะกรณี การอนุรักษ์อุโบสถ (สิม) ในอำเภอบางแพ จังหวัดร้อยเอ็ด” จากผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่อยู่ใกล้ซิดและต้องเห็นความสำคัญของสิมอีสานมากกว่าคนอื่นคือพระสงฆ์

^{๙๔} พระปลัดเกษม จิตสมปนโน, “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

^{๙๕} พระอธิการสมชาย สมชาโต, “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ บูรณะส่วนที่ชำรุดทรุดโทรม และเพิ่มเติมส่วนที่หายไป และพระสงฆ์ยังเป็นผู้กระตุ้นปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนหวงแหนสถาปัตยกรรมสิมอีสานด้วย^{๙๖}

วีระ เปล่งรัศมี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ คือ การให้ความร่วมมือต่อหน่วยงานที่มาทำการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยสนับสนุนบุคคล สถานที่ อาหาร ที่พัก รongลงมาได้แก่ การดำเนินการตรวจสอบความเสียหายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในวัดเป็นประจำ ส่วนบทบาทที่กระทำน้อยที่สุดคือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือกรรมการชมรมหรือกลุ่มเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ^{๙๗}

สาลี แก้วตาทิพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ มีบทบาทมากที่สุดในการดูแลทำความสะอาดโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีอยู่ในวัด และบทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติน้อยที่สุดคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันและการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุด ในการดำเนินบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและโบราณวัตถุของพระสงฆ์คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ^{๙๘}

ทวิศักดิ์ หว่างจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา” จากผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสงฆ์ต้องมองสภาพปัญหาโดยรวม ไม่มุ่งทำการอนุรักษ์เพียงส่วนใดโดยเฉพาะ ต้องมีการจัดลำดับของปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะการแก้ปัญหาเฉพาะส่วนเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ยั่งยืนแต่กรณีของวัดจำปายังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน จำเป็นอย่างยิ่งต้องใช้กฎหมายบังคับ โดยการประกาศขึ้นทะเบียนและจัดโครงสร้างขึ้นภายในวัด ที่สำคัญต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชน เมื่อประชาชนมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์โบราณสถานแล้ว การแก้ปัญหา ก็จะมีความสะดวกขึ้น ซึ่งโครงสร้างภายในวัดอาจประกอบด้วย เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ชาวบ้านนักอนุรักษ์ สถาปนิก วิศวกร และองค์กรต่างๆ ด้วย^{๙๙}

^{๙๖} พระวัชรกร ปณฺญาธโร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศึกษาเฉพาะกรณี การอนุรักษ์อุโบสถ (สิม) ในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๘),

^{๙๗} วีระ เปล่งรัศมี, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓),

^{๙๘} สาลี แก้วตาทิพย์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐),

^{๙๙} ทวิศักดิ์ หว่างจันทร์, “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๕).

บงการ น้อยเล็ก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์และปรับปรุงพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในด้านส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีการประชาสัมพันธ์โดยเน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและจัดระเบียบของกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ เช่น กิจกรรมทางด้านการศึกษาต่างๆ หรือส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป^{๑๐๐}

พระวัชรการ ปณณารโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศาสนาวัตถุ ศึกษาเฉพาะกรณี การอนุรักษ์อุโบสถ (สิม) ในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด” จากผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและต้องเห็นความสำคัญของสิมอีสานมากกว่าคนอื่นคือ พระสงฆ์ พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ บูรณะส่วนที่ชำรุดทรุดโทรม และเพิ่มเติมส่วนที่หายไป และพระสงฆ์ยังเป็นผู้กระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนหวงแหนในสถาปัตยกรรมสิมอีสานด้วย^{๑๐๑}

พิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี” ผลการศึกษาพบว่า อายุภูมิลำเนาเดิม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม^{๑๐๒}

วีระ เปล่งรัศมี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ คือ การให้ความร่วมมือต่อหน่วยงานที่มาทำการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยสนับสนุนบุคคล สถานที่ อาหาร ที่พัก รongลงมาได้แก่ การดำเนินการตรวจสอบความเสียหายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในวัดเป็นประจำ ส่วนบทบาทที่กระทำน้อยที่สุดคือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือกรรมการชมรมหรือกลุ่มเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ^{๑๐๓}

ศิวาภรณ์ รัตนพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาพบว่า วัดในกรุงเทพมหานครประสบปัญหาการถูกทำลายสภาพภูมิทัศน์ อันเนื่องมาจากกิจกรรมการใช้ที่ดินในบริเวณวัดที่มีลักษณะไม่เหมาะสม

^{๑๐๐} บงการ น้อยเล็ก, “แนวทางการอนุรักษ์และปรับปรุงพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๘).

^{๑๐๑} พระวัชรการ ปณณารโ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศาสนาวัตถุ ศึกษาเฉพาะกรณีการอนุรักษ์อุโบสถ (สิม) ในอำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๑๐๒} พิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์, การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒).

^{๑๐๓} วีระ เปล่งรัศมี, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

ทำให้ขาดความสงบและขัดต่อบทบาทในการเป็นศาสนสถาน การเพิ่มบทบาทของวัดในด้านการท่องเที่ยวที่ขาดการวางแผนอย่างระมัดระวัง เป็นส่วนทำลายเอกลักษณ์ของวัด สภาพความเสื่อมโทรมของศิลปโบราณสถาน ซึ่งขาดการบำรุงอย่างถูกต้อง และผลกระทบจากสภาวะเป็นพิษของสิ่งแวดล้อมเมือง รวมไปถึงสภาพความแออัดทรุดโทรมของชุมชนแวดล้อมวัดมีส่วนทำให้วัดขาดความงาม บทบาทของวัดที่เคยมีต่อชุมชนในลักษณะสร้างสรรค์มีความสำคัญลดน้อยลง โดยมีสถาบันอื่นมารับหน้าที่แทน เช่น โรงเรียน สภาสังคมสังเคราะห์ และบทบาทที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน คือ การใช้วัดเป็นสถานที่จอดรถและการให้บริการทางด้านการมาปณิก จึงกล่าวได้ว่าวัดมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นและทำให้เกิดความพลุกพล่าน สับสนภายในบริเวณวัด นอกจากนี้ความประพฤติอันไม่เหมาะสมของสงฆ์มีส่วนทำลายภาพพจน์ที่ดีของวัดที่มีต่อประชาชน การศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาปัญหาของวัดและชุมชน และได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยจัดระดับปัญหาเป็น ๒ ระดับ คือ ปัญหาในระดับวัด และปัญหาระดับชุมชน เสนอให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเน้นการอนุรักษ์สภาพโบราณสถานสำคัญ และเสนอให้มีกิจกรรมเพิ่มเติมทางศิลปวัฒนธรรมรวมถึง การพัฒนาชุมชน เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน นอกจากนี้ยังเสนอแนะแนวทางให้ภาครัฐเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์มรดกของชาติ และเข้ามามีส่วนช่วยสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อให้การปฏิบัติทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๑๐๔}

สาตี แก้วตาทิพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในด้านการดูแลทำความสะอาดโบราณสถานและโบราณวัตถุที่อยู่ในวัด และบทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติน้อยที่สุดคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันและการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว ส่วนปัญหาที่พบในการดำเนินบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและโบราณวัตถุของพระสงฆ์ คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รองลงมาคือปัญหาการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรในการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ และปัญหาด้านบุคลากรที่เชี่ยวชาญที่มีความรู้ รวมถึงขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ส่วนข้อเสนอแนะที่พบคือ ต้องการให้กรมศิลปากรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนรองลงมาคือ ต้องการให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งพระสงฆ์ ประชาชน ภาครัฐ และเอกชน^{๑๐๕}

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ในปัจจุบันที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การดูแลรักษาความสะอาดโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่อยู่ในวัด ส่วนบทบาทที่ยังคงมีการปฏิบัติน้อยคือ การปลูกฝังประชาชน

^{๑๐๔}ศิวาภรณ์ รัตนพันธุ์, “การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาปัตยกรรมศาสตร์ (การวางผังเมือง), (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^{๑๐๕}สาตี แก้วตาทิพย์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานโบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

ในมิจิตสำนักรักษ์และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่อยู่ในท้องถิ่นของตน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่ยั่งยืนในอนาคต

บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในปัจจุบันที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ การดูแล รักษา ความสะอาดโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่อยู่ในวัด ส่วนบทบาทที่ยังคงมีการปฏิบัติน้อยคือ การปลูกฝังประชาชนในมิจิตสำนักรักษ์และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่อยู่ในท้องถิ่นของตน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่ยั่งยืนในอนาคต อย่างไรก็ตามบทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในปัจจุบันพบว่ามิได้เป็นทางการ หากแต่เป็นบทบาทแฝงที่เกิดจากการที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุเหล่านั้นอยู่ในเขตวัด ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงควรสนับสนุนให้บทบาทของพระสงฆ์ในด้านนี้เด่นชัดเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ อายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ การศึกษาสามัญ การศึกษาปริยัติธรรม ในการดำรงตำแหน่ง

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

ร่วมปฏิบัติงาน ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา ดังแผนภูมิที่ ๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่มีบทบาทต่อการแข่งเรือยาว ในจังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๑๘ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๓.๓.๑.๑. ศึกษาหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรจากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๑.๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑.๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓.๓.๑.๔. สร้างเครื่องมือในการสอบถาม

๓.๓.๑.๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๓.๓.๑.๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๓.๓.๑.๗. ปรับปรุงแก้ไข

๓.๓.๑.๘. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นตามกรอบของสภาพบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร รวมทั้งศึกษาปัญหาและแนวทาง เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)๑ มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
๓	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
๑	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร ที่จะทำการศึกษาจำนวน ๓๐ รูป เพื่อทดสอบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามในแบบสอบถามอย่างชัดเจนหรือไม่ เมื่อมีข้อบกพร่องก็จะได้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องแล้วจึงนำแบบสอบถามแจกให้กับประชากรที่จะทำการศึกษา ดังที่ได้กำหนดไว้แล้วในส่วน of ประชากร ที่ทำการศึกษา

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๓.๓.๓.๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ ที่สร้างไว้

๓.๓.๓.๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้ว

^๑ สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์ ,การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๙ - ๑๔๐.

นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๒

๓.๓.๓.๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ รูป เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๓ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๖๔

๓.๓.๓.๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อแจกกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑. การรวบรวมเอกสาร ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง

๓.๔.๒. ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวม หลังจากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๓. ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน ๒๑๘ รูป ซึ่งในการแจกแบบสอบถามผู้ศึกษาได้ นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้อง ในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และถูกต้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form)

๓.๕.๒. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๓.๑. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๕.๓.๒. ระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียน

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓ - ๒๔๔.

^๓ Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing*, 4 th ed., (New York: Harper & Row,1971), p.67.

๓.๕.๓.๓. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different (e:LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓.๕.๓.๔. แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๔ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายความว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๓.๕๐ - ๔.๔๙	หมายความว่า	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๒.๕๐ - ๓.๔๙	หมายความว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๑.๕๐ - ๒.๔๙	หมายความว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๑.๐๐ - ๑.๔๙	หมายความว่า	น้อยที่สุด

๓.๕.๓.๕. วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง ปลายเปิด นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียง ประกอบคำพรรณนา

---

^๔ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสหวิชาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร และเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งได้ใช้ค่าสถิติความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การวัดความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ของพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแข่งขันเรือยาว ในจังหวัดพิจิตร โดยให้คะแนนแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Ratio Scale) สำหรับลักษณะคำถามประกอบด้วยข้อความที่ให้ความสำคัญในแต่ละด้าน การวัดระดับความสำคัญของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ใช้มาตราวัดของไลเคิร์ต (Likert's Scale) ในการแปลผลเพื่อเขียนรายงาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลเป็น ๔ ตอนดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๔.๕ ผลที่ได้รับจากการศึกษาคำว่าบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

		(n=๒๑๘)	
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
อายุ			
	ต่ำกว่า ๓๑ ปี	๗๖	๓๔.๘๖
	๓๑ - ๕๐ ปี	๕๒	๒๓.๘๕
	๕๑ ปีขึ้นไป	๙๐	๔๑.๒๘
จำนวนพรรษา			
	ต่ำกว่า ๑๑ ปี	๑๐๖	๔๘.๖๒
	๑๑ - ๒๐ ปี	๒๓	๑๐.๕๕
	๒๑ ปีขึ้นไป	๘๙	๔๑.๘๒
ตำแหน่งทางสงฆ์			
	เจ้าอาวาส	๘	๓.๖๗
	รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส	๑๔	๖.๔๒
	พระลูกวัด	๑๙๖	๘๙.๙๑
วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา)			
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๗๑	๗๘.๔๔
	ปริญญาตรี	๓๘	๑๗.๔๓
	สูงกว่าปริญญาตรี	๙	๔.๑๓
วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม)			
	นักธรรมชั้นตรี	๕๘	๒๖.๖๑
	นักธรรมชั้นโท	๕๙	๒๗.๐๖
	นักธรรมชั้นเอก	๖๓	๒๘.๙๐
	ไม่มีวุฒินักธรรม	๓๘	๑๗.๔๓
วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)			
	ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓	๘๕	๓๘.๙๙
	ป.ธ.๔-๖	๓๗	๑๖.๙๗
	ป.ธ.๗-๙	๑๙	๘.๗๒
	ไม่มีวุฒิบาลี	๗๗	๓๕.๓๒
ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด			
	ต่ำกว่า ๖ ปี	๗๖	๓๔.๘๖
	๖ - ๑๐ ปี	๘๐	๓๖.๗๐
	๑๑ ปีขึ้นไป	๖๒	๒๘.๔๔
รวม		๒๑๘	๑๐๐.๐๐

จากข้อมูลในตารางที่ ๔.๑ พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นดังนี้

๑. อายุ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๔๑.๒๘ มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป รองลงมาคือ ร้อยละ ๓๔.๘๖ มีอายุต่ำกว่า ๓๑ ปี และร้อยละ ๒๓.๘๕ มีอายุ ๓๑ - ๕๐ ปี

๒. พรรษา จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ ๔๘.๖๒ มีอายุพรรษา ต่ำกว่า ๑๑ ปี รองลงมาคือ ร้อยละ ๔๐.๘๒ มีอายุพรรษา ๒๑ ปีขึ้นไป และร้อยละ ๑๐.๕๕ มีอายุพรรษา ๑๑ - ๒๐ ปี

๓. ตำแหน่งทางสงฆ์ จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๘๙.๙๑ เป็นพระลูกวัด รองลงมาคือ ร้อยละ ๖.๔๒ มีตำแหน่งเป็นรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส และร้อยละ ๓.๖๗ มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส

๔. วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๗๘.๔๔ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ ๑๗.๔๓ มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี และร้อยละ ๔.๑๓ มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

๕. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๒๘.๙๐ มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) นักธรรมชั้นเอก รองลงมาร้อยละ ๒๗.๐๖ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) นักธรรมชั้นโท ร้อยละ ๒๖.๖๑ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) นักธรรมชั้นตรี และร้อยละ ๑๗.๔๓ ไม่มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม)

๖. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๓๘.๙๙ มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ประโยค ๑-๒ และ ป.ธ.๓ รองลงมาร้อยละ ๓๕.๓๒ ไม่มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ร้อยละ ๑๖.๙๗ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ป.ธ.๔-๖ และร้อยละ ๘.๗๒ วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ป.ธ.๗-๙

๗. ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด จากข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ๓๖.๗๐ มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี รองลงมาคือ ร้อยละ ๓๔.๘๖ มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ต่ำกว่า ๖ ปี และร้อยละ ๒๘.๔๔ มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๑๑ ปีขึ้นไป

๔.๒ บทบาทของบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของพระสงฆ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดระดับเกณฑ์ความคิดเห็น แบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้^๑

ระดับค่าเฉลี่ย ๔.๒๑ - ๕.๐๐	มากที่สุด
ระดับค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ - ๔.๒๐	มาก
ระดับค่าเฉลี่ย ๒.๖๑ - ๓.๔๐	ปานกลาง
ระดับค่าเฉลี่ย ๑.๘๑ - ๒.๖๐	น้อย
ระดับค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๘๐	น้อยที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ในภาพรวม

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร			(n=๒๑๘)
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๓.๙๙	๐.๕๖	มาก
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๗๙	๐.๕๕	มาก
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๒๖	๐.๕๕	มากที่สุด
๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๒๕	๐.๖๕	มากที่สุด
รวม	๔.๐๗	๑.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๐๗$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านร่วมปฏิบัติงาน ($\bar{x} = ๔.๒๖$) เป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด รองลงมา ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา ($\bar{x} = ๔.๒๕$) รองลงมา ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ($\bar{x} = ๓.๙๙$) และสุดท้าย ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = ๓.๗๙$)

^๑ ประภอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสหวิชาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ
 บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา

(n = ๒๑๘)

ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. รับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๐๕	๐.๔๘	มาก
๒. ปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๑๐	๐.๕๕	มาก
๓. เข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณี การแข่งขันเรือยาว	๓.๙๘	๐.๔๓	มาก
๔. ศึกษา ค้นคว้าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณี การแข่งขันเรือยาว	๓.๘๗	๐.๖๓	มาก
๕. ร่วมตัดสินใจว่าจะอะไรคือปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณี การแข่งขันเรือยาว	๓.๙๗	๐.๗๑	มาก
รวม	๓.๙๙	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์
 ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x} = ๓.๙๙$)
 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว
 ($\bar{x} = ๔.๑๐$) เป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด รองลงมา ด้านรับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือ
 ยาว ($\bar{x} = ๔.๐๕$) รองลงมา ด้านเข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการ
 แข่งเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๙๘$) รองลงมา ด้านร่วมตัดสินใจว่าจะอะไรคือปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณี
 การแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๙๗$) และสุดท้าย ด้านศึกษา ค้นคว้าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการ
 อนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๘๗$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ
 บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา
 (n=๒๑๘)

ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. แสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๓.๗๔	๐.๕๓	มาก
๒. หาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๓.๘๐	๐.๓๗	มาก
๓. สร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๓.๖๖	๐.๕๑	มาก
๔. วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๓.๘๓	๐.๘๙	มาก
๕. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๓.๙๐	๐.๕๖	มาก
รวม	๓.๗๙	๐.๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x} = ๓.๗๙$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๙๐$) เป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด รองลงมา ด้านวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๘๓$) รองลงมา ด้านหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๘๐$) รองลงมา ด้านแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๗๔$) และสุดท้าย ด้านสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๓.๖๖$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ
บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว ด้านร่วมปฏิบัติงาน

(n = ๒๑๘)			
ด้านร่วมปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. ชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว	๔.๒๑	๐.๘๒	มากที่สุด
๒. ปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว	๔.๒๖	๐.๗๑	มากที่สุด
๓. ออกเงินเพื่อบำรุงการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว	๔.๒๕	๐.๔๕	มากที่สุด
๔. กำจัดขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว	๔.๒๗	๐.๓๓	มากที่สุด
๕. ลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว	๔.๓๐	๐.๔๖	มากที่สุด
รวม	๔.๒๖	๐.๕๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๕ พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x} = ๔.๒๖$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๓๐$) เป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด รองลงมา ด้านกำจัดขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๗$) รองลงมา ด้านปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๖$) รองลงมา ออกเงินเพื่อบำรุงการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๕$) และสุดท้าย ด้านชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันแข่งเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๑$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ เกี่ยวกับ
 บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และ
 บำรุงรักษา

(n = ๒๑๘)			
ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑. ติดตามการปฏิบัติงานการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๒๖	๐.๘๔	มากที่สุด
๒. บำรุงรักษาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๒๑	๐.๘๑	มากที่สุด
๓. ดูแลการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๒๒	๐.๓๘	มากที่สุด
๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๓๓	๐.๔๙	มากที่สุด
๕. ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๔.๒๕	๐.๖๓	มากที่สุด
รวม	๔.๒๕	๐.๖๕	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๖ พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์
 ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{x} = ๔.๒๕$)
 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๓๓$)
 เป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด รองลงมา ด้านติดตามการปฏิบัติงานการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} =$
 ๔.๒๖) รองลงมา ด้านประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๕$) รองลงมา
 ด้านดูแลการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๒$) และสุดท้าย ด้านบำรุงรักษาการอนุรักษ์
 ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ($\bar{x} = ๔.๒๑$)

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ได้แก่ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ดังตารางที่ ๔.๗ - ๔.๑๙

สมมติฐานที่ ๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ การเปรียบเทียบความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จำแนกตามสถานภาพด้านอายุ

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	อายุ						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๓๑ ปี		๓๑ - ๕๐ ปี		๕๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๓.๙๕	๐.๖๕	๔.๐๑	๐.๔๘	๔.๐๒	๐.๖๒	๒.๑๔	๐.๗๖
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๘๐	๐.๕๐	๓.๗๕	๐.๖๔	๓.๘๑	๐.๔๙	๐.๖๙	๐.๒๕
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๒๘	๐.๕๑	๔.๑๙	๐.๖๓	๔.๒๕	๐.๕๙	๑.๕๕	๑.๔๙
๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๒๘	๐.๗๑	๔.๒๓	๐.๖๓	๔.๒๔	๐.๖๗	๒.๙๒	๓.๐๒
รวม	๔.๐๘	๐.๕๙	๔.๐๕	๐.๖๐	๔.๐๘	๐.๕๙	๓.๑๑	๑.๐๗

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๗ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรชษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว จำแนกตามจำนวนพรชษา

(n = ๒๑๘)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	จำนวนพรชษา						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๑๑ ปี		๑๑ - ๒๐ ปี		๒๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๔.๐๔	๐.๕๐	๓.๙๖	๐.๖๒	๓.๙๘	๐.๕๔	๓.๕๓	๐.๖๗
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๗๙	๐.๕๗	๓.๘๒	๐.๕๗	๓.๗๗	๐.๖๒	๑.๔๔	๑.๔๙
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๓๐	๐.๓๕	๔.๒๕	๐.๖๙	๔.๒๔	๐.๕๔	๒.๐๑	๓.๘๘
๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๒๒	๐.๗๒	๔.๒๖	๐.๕๓	๔.๓๐	๐.๖๒	๓.๗๐	๒.๙๑
รวม	๔.๐๙	๐.๕๔	๔.๐๗	๐.๕๘	๔.๐๗	๐.๕๘	๒.๔๖	๒.๓๔

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรชษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรชษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ ๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว จำแนกตามตำแหน่งทางคณะสงฆ์

(n = ๒๑๘)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	ตำแหน่งทางสงฆ์						F	Sig.
	เจ้าอาวาส		รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส		พระลูกวัด			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๓.๙๘	๐.๔๙	๔.๐๐	๐.๖๕	๓.๙๘	๐.๕๘	๑๔.๕๙	๐.๓๙
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๓๗	๐.๕๒	๓.๘๑	๐.๖๔	๓.๓๘	๐.๕๑	๒.๖๐	๑.๔๘
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๒๓	๐.๔๘	๔.๒๘	๐.๖๒	๔.๒๕	๐.๕๙	๓.๗๒	๓.๘๙
๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๒๒	๐.๖๖	๔.๒๖	๐.๗๑	๔.๒๗	๐.๖๓	๖.๑๑	๘.๒๑
รวม	๔.๐๕	๐.๕๔	๔.๐๙	๐.๖๖	๔.๐๗	๐.๕๘	๕.๑๗	๒.๑๖

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางสงฆ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางสงฆ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาสามัญต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จำแนกตามการศึกษาสามัญ

(n = ๒๑๘)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	การศึกษาสามัญ						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๔.๐๒	๐.๕๕	๓.๙๗	๐.๕๗	๔.๐๐	๐.๖๒	๒๑.๐๑	๐.๔๔
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๗๘	๐.๕๖	๓.๘๕	๐.๔๓	๓.๘๐	๐.๗๑	๙.๓๔	๑.๕๓
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๒๕	๐.๓๓	๔.๒๙	๐.๖๕	๔.๓๓	๐.๕๙	๑๐.๓๒	๒.๕๖
๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๒๑	๐.๓๒	๔.๒๖	๐.๖๔	๔.๒๔	๐.๖๘	๖.๕๖	๘.๒๓
รวม	๔.๐๗	๐.๕๔	๔.๐๙	๐.๕๗	๔.๐๙	๐.๖๕	๗.๔๘	๕.๒๐

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ ๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม) ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม)

(n = ๒๑๘)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม)								F	Sig.
	นักธรรมชั้นตรี		นักธรรมชั้นโท		นักธรรมชั้นเอก		ไม่มีวุฒินักธรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๓.๙๗	๐.๕๖	๔.๐๑	๐.๖๘	๔.๐๐	๐.๕๑	๓.๙๙	๐.๖๓	๓.๖๐	๐.๓๓
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๘๐	๐.๓๙	๓.๗๖	๐.๖๒	๓.๘๒	๐.๕๘	๓.๘๐	๐.๕๙	๑๑.๓๘	๑.๐๘
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๒๒	๐.๔๓	๔.๑๘	๐.๗๔	๔.๒๘	๐.๕๘	๔.๒๗	๐.๕๒	๔.๒๑	๐.๖๖
๔. ด้านร่วมติดตามประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๒๓	๐.๕๔	๔.๒๔	๐.๔๗	๔.๒๗	๐.๗๖	๔.๒๖	๐.๘๐	๓.๒๒	๐.๓๗
รวม	๔.๐๖	๐.๕๖	๔.๐๕	๐.๖๓	๔.๐๙	๐.๖๑	๔.๐๘	๐.๖๑	๓.๕๔	๐.๓๘

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม) ต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม) ต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ ๖ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกนักธรรม)

(n = ๒๑๘)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	วุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี)								F	Sig.
	ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓		ป.ธ.๔-๖		ป.ธ.๗-๙		ไม่มีวุฒิบาลี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๓.๙๖	๐.๖๙	๔.๐๐	๐.๔๗	๔.๐๑	๐.๓๕	๓.๙๘	๐.๖๖	๙.๓๖	๐.๕๑
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๗๗	๐.๓๘	๓.๘๑	๐.๖๕	๓.๗๘	๐.๖๕	๓.๘๒	๐.๕๓	๑๕.๐๒	๐.๓๗
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๒๐	๐.๗๐	๔.๒๗	๐.๕๕	๔.๒๘	๐.๔๖	๔.๒๖	๐.๘๑	๗.๒๘	๐.๑๖
๔. ด้านร่วมติดตามประเมินผล และบำรุงรักษา	๔.๑๙	๐.๕๘	๔.๒๘	๐.๔๙	๔.๒๒	๐.๖๒	๔.๒๔	๐.๖๔	๑.๙๗	๐.๘๒
รวม	๔.๐๓	๐.๕๙	๔.๐๙	๐.๕๔	๔.๐๗	๐.๕๒	๔.๐๘	๐.๖๖	๖.๔๓	๒.๖๔

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี (แผนกบาลี) ต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐานที่ ๗ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว จำแนกตามสถานภาพพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๒๑๘)

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด						F	Sig.
	ต่ำกว่า ๖ ปี		๖ - ๑๐ ปี		๑๑ ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	๓.๙๕	๐.๗๘	๔.๐๗	๐.๕๙	๔.๑๒	๐.๖๔	๓.๘๙	๐.๐๐*
๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	๓.๗๐	๐.๗๐	๓.๘๘	๐.๕๖	๓.๘๖	๐.๕๖	๑๑.๑๐	๐.๐๐*
๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน	๔.๑๕	๐.๔๘	๔.๒๖	๐.๖๐	๔.๓๐	๐.๖๕	๘.๕๓	๐.๐๐*
๔. ด้านร่วมติดตามประเมินผลและบำรุงรักษา	๔.๑๘	๐.๕๙	๔.๓๓	๐.๖๗	๔.๒๕	๐.๘๑	๓.๒๑	๐.๐๐*
รวม	๔.๐๐	๐.๖๔	๔.๑๔	๐.๕๘	๔.๑๓	๐.๖๗	๒.๓๖	๐.๐๐*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกันมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพบความแตกต่างจึงหาค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๕ - ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว จำแนกตามสถานภาพพระระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๒๑๘)

ระยะเวลาที่สังกัด อยู่ภายในวัด	-	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด		
		ต่ำกว่า ๖ ปี	๖ - ๑๐ ปี	๑๑ ปีขึ้นไป
	$\bar{x}$	๔.๐๐	๔.๑๔	๔.๑๓
ต่ำกว่า ๖ ปี	๔.๐๐	-	๐.๑๔*	๐.๑๓*
๖ - ๑๐ ปี	๔.๑๔		-	๐.๐๑
๑๑ ปีขึ้นไป	๔.๑๓			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม ในระดับมากกว่าพระสงฆ์ที่ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่ำกว่า ๖ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหาจำแนกตามสถานภาพพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๒๑๘)

ระยะเวลาที่สังกัด อยู่ภายในวัด	x	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด		
		ต่ำกว่า ๖ ปี	๖ - ๑๐ ปี	๑๑ ปีขึ้นไป
		๓.๙๕	๔.๐๗	๔.๑๒
ต่ำกว่า ๖ ปี	๓.๙๕	-	๐.๑๒*	๐.๑๗*
๖ - ๑๐ ปี	๔.๐๗		-	๐.๐๕
๑๑ ปีขึ้นไป	๔.๑๒			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ในระดับมากกว่าพระสงฆ์ที่ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่ำกว่า ๖ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาจำแนกตามสถานภาพพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๒๑๘)

ระยะเวลาที่สังกัด อยู่ภายในวัด	-	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด		
		ต่ำกว่า ๖ ปี	๖ - ๑๐ ปี	๑๑ ปีขึ้นไป
	$\bar{x}$	๓.๗๐	๓.๘๘	๓.๘๖
ต่ำกว่า ๖ ปี	๓.๗๐	-	๐.๑๘*	๐.๑๖*
๖ - ๑๐ ปี	๓.๘๘		-	๐.๐๒
๑๑ ปีขึ้นไป	๓.๘๖			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑ ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา ในระดับมากกว่าพระสงฆ์ที่ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่ำกว่า ๖ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว ด้านร่วมปฏิบัติงาน จำแนกตามสถานภาพระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๒๑๘)

ระยะเวลาที่สังกัด อยู่ภายในวัด	x̄	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด		
		ต่ำกว่า ๖ ปี	๖ - ๑๐ ปี	๑๑ ปีขึ้นไป
		๔.๑๕	๔.๒๖	๔.๓๐
ต่ำกว่า ๖ ปี	๔.๑๕	-	๐.๑๑*	๐.๑๕*
๖ - ๑๐ ปี	๔.๒๖		-	๐.๐๔
๑๑ ปีขึ้นไป	๔.๓๐			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี และ ๑๑ ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมปฏิบัติงาน ในระดับมากกว่าพระสงฆ์ที่ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่ำกว่า ๖ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรียวาว ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา จำแนกตามสถานภาพพระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

(n = ๒๑๘)

ระยะเวลาที่สังกัด อยู่ภายในวัด	x	ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด		
		ต่ำกว่า ๖ ปี	๖ - ๑๐ ปี	๑๑ ปีขึ้นไป
		๔.๑๘	๔.๓๓	๔.๒๕
ต่ำกว่า ๖ ปี	๔.๑๘	—	๐.๑๕*	๐.๐๗
๖ - ๑๐ ปี	๔.๓๓		—	๐.๐๘
๑๑ ปีขึ้นไป	๔.๒๕			—

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรียวาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา ในระดับมากกว่าพระสงฆ์ที่ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่ำกว่า ๖ ปี และ ๑๑ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ ๔.๑๙ ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	F	Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๓.๑๑	๑.๐๗		✓
สมมติฐานที่ ๒ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรชาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๒.๔๖	๒.๓๔		✓
สมมติฐานที่ ๓ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๕.๑๗	๒.๑๖	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาสามัญต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๗.๔๘	๕.๒๐	-	✓
สมมติฐานที่ ๕ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๓.๕๔	๐.๓๘	-	✓
สมมติฐานที่ ๖ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๖.๔๓	๒.๖๔	-	✓
สมมติฐานที่ ๗ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร แตกต่าง	๒.๓๖	๐.๐๐	✓	-

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ที่ยอมรับสมมติฐาน ได้แก่ สมมติฐานที่ ๗ และปฏิเสธสมมติฐานที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ และสมมติฐานที่ ๖

๔.๔ การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อบทบาทบทบาทของพระสงฆ์ ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคในการการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ของพระสงฆ์ได้ ดังนี้ คือ

๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค

-พระสงฆ์ยังขาดการศึกษาค้นหาสาเหตุของปัญหาในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว

ข้อเสนอแนะ

-ควรมีการสัมมนาหาสาเหตุและปัญหาของประเพณีการแข่งขันเรือยาว เพื่อวางแผนในการอนุรักษ์

๒. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรค

-พระสงฆ์ยังขาดการร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะ

-ควรจัดให้หน่วยงานต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหา

๓. ด้านร่วมปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรค

-พระสงฆ์ยังมีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ น้อย ในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

-ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆในการจัดงานและปฏิบัติ

๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา

ปัญหาและอุปสรรค

-พระสงฆ์ยังขาดการประเมินผล ดังกล่าวเมื่อมีการจัดโครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ

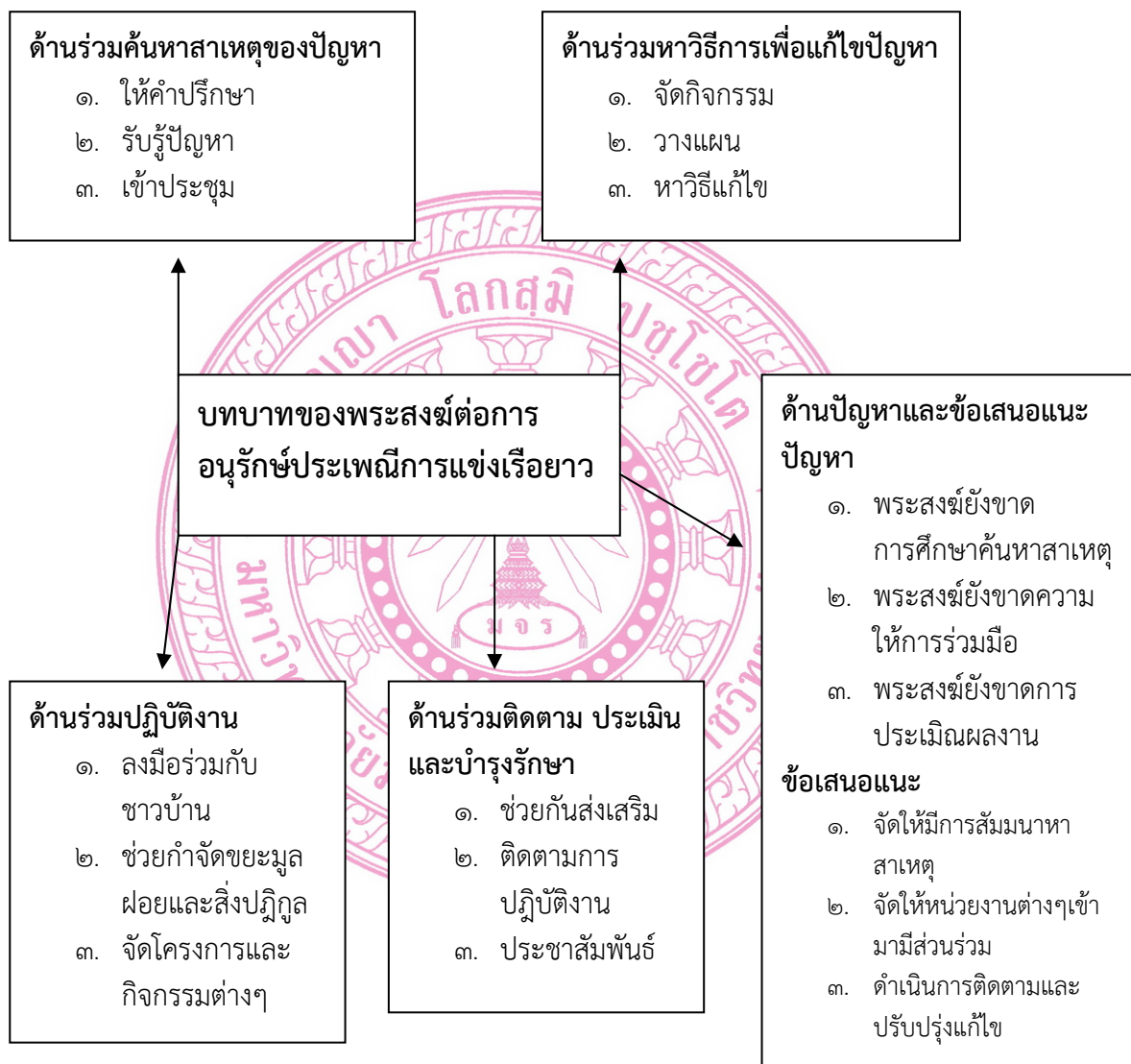
ข้อเสนอแนะ

-ควรติดตามการประเมินผลงานดำเนินการและปรับปรุงแก้ไขในปีต่อไป

๔.๕ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาสรุปเป็นองค์ความรู้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยมีดังนี้

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์การแข่งขันเรือยาวโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีลำดับดังต่อไปนี้

๑. ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา พระสังฆาธิการคอยให้คำปรึกษากับผู้คนที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้รับรู้ถึงปัญหา
๒. ด้านร่วมปฏิบัติงาน ประเมินผล และบำรุงรักษา พระสังฆาธิการได้จัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการแข่งขันเรือยาว
๓. ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา พระสังฆาธิการได้จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อหาวิธีการแก้ไข
๔. ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และ บำรุงรักษา พระสังฆาธิการร่วมกับชาวบ้านช่วยกันส่งเสริม และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือยาว

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร และเพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแข่งเรือยาว ในจังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๑๘ รูป วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจะหาค่าความถี่ และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านร่วมปฏิบัติงานและด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา ใช้ค่า One-Way Anova (F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สถานภาพส่วนบุคคล

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๒๑๘ รูป พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๔๑.๒๘ มีอายุพรรษา ต่ำกว่า ๑๑ ปี ร้อยละ ๔๘.๖๒ เป็นพระลูกวัด ร้อยละ ๘๙.๙๑ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ ๗๘.๔๔ มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) นักธรรมชั้นเอก ร้อยละ ๒๘.๙๐ มีวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) ประโยค ๑-๒ และ ป.ธ.๓ ร้อยละ ๓๘.๙๙ มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด ๖ - ๑๐ ปี ร้อยละ ๓๖.๗๐

๕.๑.๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ๒๑๘ รูป พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านร่วมปฏิบัติงาน และด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และ

บำรุงรักษา และพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณี การแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก คือ ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของ ปัญหา และ ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือ ยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตาม อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนก นักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า พระสงฆ์ ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างก็มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ที่มี อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิ การศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) และวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๕.๒ การอภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขัน เรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการแข่ง เรือยาว ในจังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๑๘ รูป โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อบทบาทของ พระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรในด้านต่างๆ คือ ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านร่วมปฏิบัติงานและด้าน ร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา ผลการศึกษานำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านร่วม ปฏิบัติงาน และด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา และพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็น เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัด พิจิตร อยู่ในระดับมาก คือ ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา และ ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับ สาลี แก้วตาทิพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มี บทบาทมากที่สุดในด้านการดูแลทำความสะอาดโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีอยู่ในวัด และ บทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติน้อยที่สุดคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันและการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว ส่วนปัญหาที่พบในการดำเนินบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและ โบราณวัตถุของพระสงฆ์ คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รองลงมาคือปัญหาการติดต่อ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรในการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ และปัญหาด้านบุคลากรที่

เชี่ยวชาญที่มีความรู้ รวมถึงขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ส่วนข้อเสนอแนะที่พบคือ ต้องการให้กรมศิลปากรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนรองลงมาคือ ต้องการให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้ง พระสงฆ์ ประชาชน ภาครัฐ และเอกชน^๑

ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา อยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์มีการปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว มากเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับทินพันธุ์ นาคะตะ ได้กล่าวไว้ว่าพระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาหรือที่เป็นกิจของสงฆ์แล้ว ยังมีบทบาทในด้านอื่นอีก เช่น เป็นผู้นำในด้านการสงเคราะห์การช่วยเหลือ การดูแลทุกข์สุขของคนในชุมชน เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำรงชีวิตกับผู้คนในชุมชน เป็นผู้กระจายข่าวสารต่าง ๆ ให้คนในชุมชน^๒

ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหายุ่งอยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์มีการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาวมากเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์ชุมพล ไชยสวัสดิ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ด้านงานสังคมสงเคราะห์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องกระทำตามสถานภาพความเป็นพระภิกษุ ซึ่งในปัจจุบันพบว่ามีหลากหลาย อาทิ บทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคม บทบาทในการแก้ไขปัญหาด้านศีลธรรมแก่เยาวชน บทบาทในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้แก้ปัญหาในสังคมปัจจุบัน บทบาทในการดูแลรักษาศาสนสมบัติอันเป็นโบราณวัตถุหรือโบราณสถาน เป็นต้น ซึ่งแต่ละบทบาทที่พระสงฆ์กระทำล้วนอยู่บนพื้นฐานการให้การสงเคราะห์แก่สัตว์โลกหรือเวไนยสัตว์ตามพระประสงค์ของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่างๆ ที่มีผู้ศึกษาวิจัย พบว่า บทบาทที่แสดงออกของพระสงฆ์นั้น มีความแตกต่างกันตาม อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษา ฯลฯ ของแต่ละบุคคล^๓

^๑สาตี แก้วดาทิพย์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานโบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

^๒ทินพันธุ์ นาคะตะ, “คุณค่าของพุทธศาสนาในการบริหารราชการ”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

^๓พระครูสังฆรักษ์ชุมพล ไชยสวัสดิ์, “บทบาทของพระสงฆ์ด้านงานสังคมสงเคราะห์ในอำเภอ

ด้านร่วมปฏิบัติงาน พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์มีการลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวมากเป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับกรมศิลปากร กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ว่า พระสงฆ์สามารถนำวิทยาการความรู้ที่เป็นประโยชน์มาถ่ายทอดให้แก่ประชาชน โดยการศึกษาหาความรู้จากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และนอกจากพระสงฆ์จะเป็น ผู้เรียนรู้ถ่ายทอดมาโดยตรงแล้ว จะต้องเป็นผู้ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้านให้ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการจัดตั้งอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษาโบราณสถาน โดยการจัดหาอาสาสมัคร อบรมสั่งสอนชาวบ้านให้เห็นคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชาติ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือกันจัดกิจกรรมเพื่อการดูแลรักษาโบราณสถานในท้องถิ่นให้มั่นคงสวยงามทรงคุณค่าอยู่เสมอ เช่น การดูแลถากถางทำความสะอาดโบราณสถาน เป็นประจำ หรือส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีไทยที่ดีงามเนื่องในวันนักขัตฤกษ์ต่างๆ งดการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมอบายมุขในทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น^๕ และยังสอดคล้องกับ วีระ เปล่งรัศมี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ คือ การให้ความร่วมมือต่อหน่วยงานที่มาทำการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยสนับสนุนบุคคล สถานที่ อาหาร ที่พัก รองลงมาได้แก่ การดำเนินการตรวจสอบความเสียหายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในวัดเป็นประจำ ส่วนบทบาทที่กระทำน้อยที่สุดคือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือกรรมการชมรมหรือกลุ่มเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ^๕

ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา อยู่ในระดับมากที่สุด

โพธาราม จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๕กรมศิลปากร, คู่มือถวญความรู้แต่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาพันธ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๑.

^๖วีระ เปล่งรัศมี, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

ทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระสงฆ์มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวมากเป็นอันดับแรก ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วีระ เปล่งรัศมี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ คือ การให้ความร่วมมือต่อหน่วยงานที่มาทำการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ โดยสนับสนุนบุคคล สถานที่ อาหาร ที่พัก รongลงมา ได้แก่ การดำเนินการตรวจสอบความเสียหายของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในวัดเป็นประจำ ส่วนบทบาทที่กระทำน้อยที่สุดคือ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือกรรมการชมรมหรือกลุ่มเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ และไม่สอดคล้องกับ สาลี แก้วตาทิพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดในด้านการดูแลทำความสะอาดโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีอยู่ในวัด และบทบาทที่พระสงฆ์ปฏิบัติน้อยที่สุดคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการป้องกันและการอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว ส่วนปัญหาที่พบในการดำเนินบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและโบราณวัตถุของพระสงฆ์ คือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ รongลงมาคือปัญหาการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรในการดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์ และปัญหาด้านบุคลากรที่เชี่ยวชาญที่มีความรู้ รวมถึงขาดความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ส่วนข้อเสนอแนะที่พบคือ ต้องการให้กรมศิลปากรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนรongลงมาคือต้องการให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งพระสงฆ์ ประชาชน ภาครัฐ และเอกชน^๖

ผลการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำแนกตามอายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) และระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด พบว่า พระสงฆ์ที่มีระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัดต่างก็มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพระสงฆ์ที่มี อายุ จำนวนพรรษา ตำแหน่งทางสงฆ์ วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา) วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม) และวุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี) โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย สุนติกโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า (๑) พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มี

^๖วีระ เปล่งรัศมี, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^๗สาลี แก้วตาทิพย์, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานโบราณวัตถุในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐).

บทบาทในการบริหาร กิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๒) พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๔) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๕) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๖) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ (๗) พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งแต่ต้นโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีต่างๆได้

- ๑) ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีต่างๆได้
- ๒) หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลวิจัยนี้ไปพัฒนาให้สอดคล้องกับองค์กรที่ตนเองรับผิดชอบได้

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) ควรให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว
- ๒) ควรมีการนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาวเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว
- ๒) ควรมีการศึกษากระบวนการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว

^๑ พระครูสันติธรรมาภีรัต (บุญชัย สุนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจกรรมคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

(๑) หนังสือ

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗.

กรมศิลปากร. **พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ**.

พ.ศ. ๒๕๐๔. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมานพันธ์, ๒๕๔๘.

_____ . **คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม**.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมานพันธ์, ๒๕๔๔.

ชนิษฐา วิเศษสาธิต และมุกดา ศรีรงค์. **จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖.

คุณ โทชน์. **พุทธศาสนากับชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

งามพิศ สัตย์สงวน. **การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

_____ . **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๓๘.

จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์. **การจัดองค์การทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, ๒๕๔๓.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

ชวนะ ภวานันท์. “บทบาทอันพึงประสงค์ของพระสงฆ์กับสังคมไทยปัจจุบัน”. **ครุศาสตร์ปริทัศน์**, เล่มที่

๙๖ ตุลาคม ๒๕๒๗.

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**.

กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.

นิวัติ เรืองพาณิชย์. **คู่มือสำหรับการสอนและการฝึกอบรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**.

กรุงเทพมหานคร : เฉลิมชาญการพิมพ์, ๒๕๒๘.

ปราชญา กล้าฉัญญ. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

๒๕๔๐.

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔.

พุนทรัพย์ สิทธิพรหม. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดิน

ทอง ของชาวบ้านห้วยยาง”. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.

พชนี วรกวิน. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖.

พัทยา สายหู. **กลไกของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

- ไพบุลย์ ช่างเรียน. **สารานุกรมศัพท์ทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร:แพรววิทยา, ๒๕๑๖. โคมลศิมทอง, ๒๕๒๗.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). **พุทธศาสตร์ปริทรรศน์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.
- พระราชวรมนี (ประยูรต์ ปยุตโต). **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโณ). **เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- พระพุทธรญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน). **ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธรญาณ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๘.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- มณีนรัตน์ ปันวิเศษ. **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เอ็มพันธ์, ๒๕๕๐.
- ยนต์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์, ๒๕๔๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- ลือชา ธรรมวินัยสถิต. **มนุษย์กับสังคม**. เพชรบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๙.
- วิชัย ภูโยธิน และคณะ. **หน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๓.
- วุฒิ โอตระกูล. **“มาอนุรักษกันเถิด” วารสารสถาปนิกฉบับ ๒๐๐ปี กรุงรัตนโกสินทร์**, ๒๕๔๐.
- ศิริพร ดาบเพชร และคณะ. **ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๑.
- สนิท สมัครการ. **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการ ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๔๐**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๐.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการ ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๔๐**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๐.
- สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร. **โครงการดูแลทรัพย์สินทางศิลปวัฒนธรรมของชาติของพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักโบราณคดีกรมศิลปากร, ๒๕๕๐.
- สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร. **แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานสำหรับพระสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด, ๒๕๕๐.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรพัฒนาพานิชย์, ๒๕๔๗.
- โสภา ชูพิกุลชัย. **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย**, รายงานการเสวนา พ.ศ. ๒๕๔๓.

สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนาในทวี พลรัตน์ บรรณาธิการ**. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

สุพัตรา สุภาพ. **วัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘.

เอกรินทร์ สีมหาศาล และคณะ. **ประวัติศาสตร์ ป.๖**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๔.

อมรา พงศาพิชญ์. **ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

(๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการธิการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา. **วัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.vcharkarn.com. [๓ มีนาคม ๒๕๕๕].

ปุ่น แดงทัพ. **บทบาทพระสงฆ์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://src.ac.th/web/index.php?option=content&task=view&id=๔๕๒>. [๓ เมษายน ๒๕๕๕].

พระศาสนโสภณ (เจริญ สุวฑฺฒโน). **พระพุทธเจ้าสอนอะไร ฉบับอิเล็กทรอนิกส์**. <http://www.weread.in.th>. เข้าถึงเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๕.

(๓) วิทยานิพนธ์

กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์. “พัฒนาการแนวคิดและวิธีอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย” . **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

ณัฐพร ชินบุตร. “การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการในการพัฒนาตนเองของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น” . **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์. “การศึกษาบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในการบำรุงพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายงานธุรกิจระบบส่ง” . **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

ทวีศักดิ์ ห่วงจันทร์. “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา” . **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๕.

ทินพันธ์ นาคะตะ. “คุณค่าของพุทธศาสนาในการบริหารราชการ” . **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.

ธยาภัทร เหมวรกุล. “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานในเกาะเมือง

- พระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๘.
- บงการ น้อยเล็ก. “แนวทางการอนุรักษ์และปรับปรุงพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จังหวัด นครปฐม”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๔๘.
- ประกอบ มีโคตรกอง. “บทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๔๑.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัด ปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมหาสุภา อุกุโธ. “บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า ๒๕๔๑-๒๕๖๐”. **วิทยานิพนธ์พัฒนา ชุมชนมหาบัณฑิต**. คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.
- พระครูสังวรสาธุวัตร (สำรวย ส่วโร). “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการเชิง พุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสมุห์อนันต์ อนันโท. “บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ พุทธธำโณ). “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัด ปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูสันติธรรมภักดิ์ (บุญชัย สนติกโร). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูปลัดธนากร วรธำโณ. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษา กรณ์พระสังฆาธิการในจังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระสมุห์เจริญ คุเวสโก. “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัด สมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหากำพล คุณงกรโร. “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบาง กรวย จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูสุวิมลสมุทรกิจ (บุญชู ยโสธโร). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด

- สมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล). “บทบาทของพระสงฆ์จังหวัดเพชรบุรีในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระปลัดผดุงศักดิ์ ธมมทีโป. “บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๒ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสังฆรักษ์ชุมพล โฆสวโร. “บทบาทของพระสงฆ์ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระปลัดเกษม จิตสมปโน. “บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระอธิการสมชาย สมชาติ. “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระวัชรการ ปญญาโร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศาสนวัตถุ ศึกษาเฉพาะกรณี การอนุรักษ์อุโบสถ สิม ในอำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘.
- พินิจ เพ็ชรดารา. “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕.
- พิสันต์ ธนะสารสมบุรณ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี . **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต** สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒.
- ราล์ฟ ลินตัน Ralph Linton อ่างใน นุจรี เกตุปราษฎ์. “บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด”. **รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารทั่วไป. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๔.

วรรณิ ภาณุวัฒน์สุข. “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของ ผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

วีระ เปล่งรัศมี. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓.

_____. “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในจังหวัดเชียงราย”.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
๒๕๔๓.

ศุภชัย สนธิรักษ์. “ศักยภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน ในเขต
องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าพระดู่ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙.

ศิวาภรณ์ รัตน์พันธุ์. “การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดใน
กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. **สถาปัตยกรรมศาสตร์** การวางผังเมือง.
บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สุนทร เพชรทอง. “มาตรการทางกฎหมายในการรักษา คุ้มครองโบราณสถาน ตามพระราชบัญญัติ
โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔”.
วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.

สาตี แก้วดาทิพย์. “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ ใน
จังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.

_____. “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานโบราณวัตถุ
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.

สุนทร กุญชร. “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดชัยภูมิ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

อเนก สีหามาตย์. “บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

อเนก สีหามาตย์. “บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

๒. ภาษาอังกฤษ

Bennett. **Genres of research in multicultural education. Review of Educational Research**, 71. 2001.

Carter. Larry W. **Environmental Impact Assessment**. New York : McGraw-Hill BookCompany, 1972.

Middieton Michale. **“Conservation in Action”** A Progress Report on What is BeingDone in Britain’s Conservation area. Based on Civic Trust Conference Held at the Royal Festival Hall. London : Civic Trust, 1972.

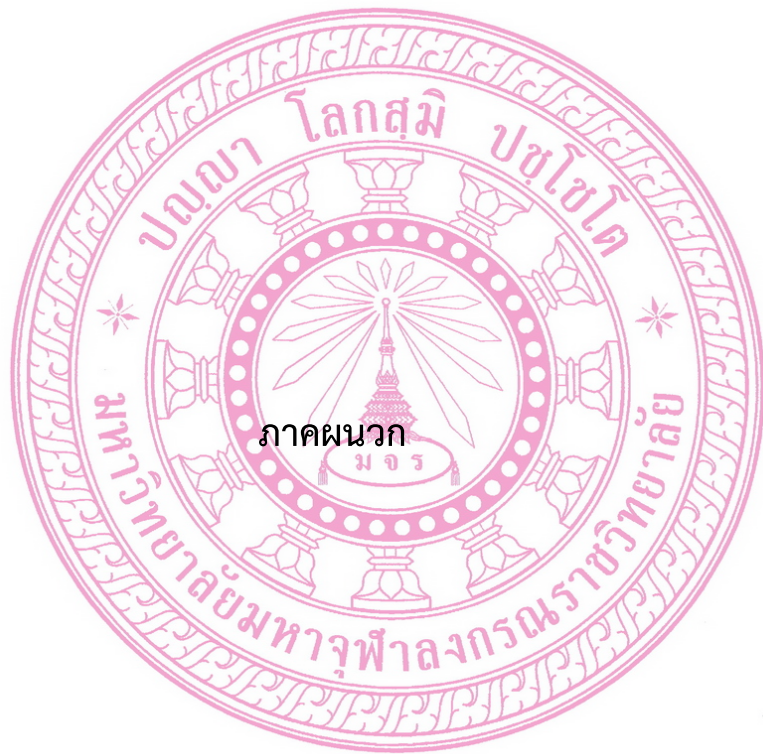
Alvin. Bertrاند. **Rural Sociology**. New York : McGraw-Hill Book Company, 1958.

Sandys.Ducan. Tourism and Heritage Conservation. PATA Conference Bangkok : November, 1979.

Middieton Michale. **Conser In Action**. London : Civic Trust, 1972

Robert McNulty. “Cultural Tourism : Opportunities of Conservation Economic development.” in **Conservation and Tourism** London: heritage trust, 1985.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาการพัฒนาศังคม

เรื่อง

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
 THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING CONSERVATION
 OF WAT THALUANG, MUANG DISTRICT, IN PICHIT PROVINCE

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” สาขาวิชาการพัฒนาศังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

- ตอนที่ ๑** ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒** บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง
- ตอนที่ ๓** แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระอธิการวิน ทีปรมโม (อิมใจ)
 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาศังคม
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

☐ ๑. ๒๐ - ๓๐ ปี	☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี
☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ ๔. ๕๑ - ๖๐ ปี
☐ ๕. ๖๑ ปีขึ้นไป	

๒. พรรษา

☐ ๑. ๑-๕ พรรษา	☐ ๒. ๖ - ๑๐ พรรษา
☐ ๓. ๑๑-๑๕ พรรษา	☐ ๔. ๑๖ - ๒๐ พรรษา
☐ ๕. ๒๑ ปีขึ้นไป	

๓. ตำแหน่งทางคณะสงฆ์

☐ ๑. เจ้าอาวาส	☒ ๒. รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
☐ ๓. ลูกวัด	

๔. วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา)

☐ ๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ๒. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรี
☐ ๓. ปริญญาโท	☐ ๔. สูงกว่าปริญญาโท

๕. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม)

☐ ๑. นักธรรมชั้นตรี	☐ ๒. นักธรรมชั้นโท
☐ ๓. นักธรรมชั้นเอก	☐ ๔. ไม่มีวุฒินักธรรม

๖. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)

☐ ๑. ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓	☐ ๒. ป.ธ.๔-๖
☐ ๓. ป.ธ.๗-๙	☐ ๔. ไม่มีวุฒิบาลี

๗. ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

☐ ๑. ๑ - ๕ ปี	☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี
☐ ๓. ๑๑ - ๑๕ ปี	☐ ๔. ๑๖ - ๒๐ ปี
☐ ๕. ๒๑ ปีขึ้นไป	

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ต้องการ

บทบาทพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา					
๑. รับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๒. ปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๓. เข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๔. ศึกษา ค้นคว้าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๕. ร่วมตัดสินใจว่าจะอะไรคือปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา					
๑. แสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๒. หาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๓. สร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๔. วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๕. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
ด้านร่วมปฏิบัติงาน					
๑. ชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๒. ปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๓. ออกเงินเพื่อบำรุงการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๔. กำจัดขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๕. ลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา					
๑. ติดตามการปฏิบัติงานการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๒. บำรุงรักษาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๓. ดูแลการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					
๕. ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

๒. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

๓. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมปฏิบัติงาน

.....

.....

.....

๔. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา

.....

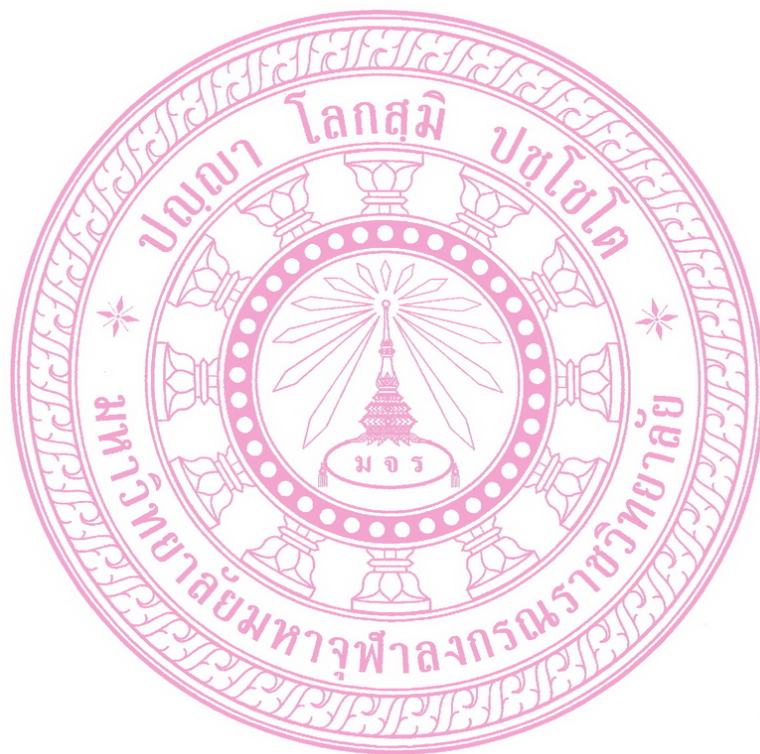
.....

.....

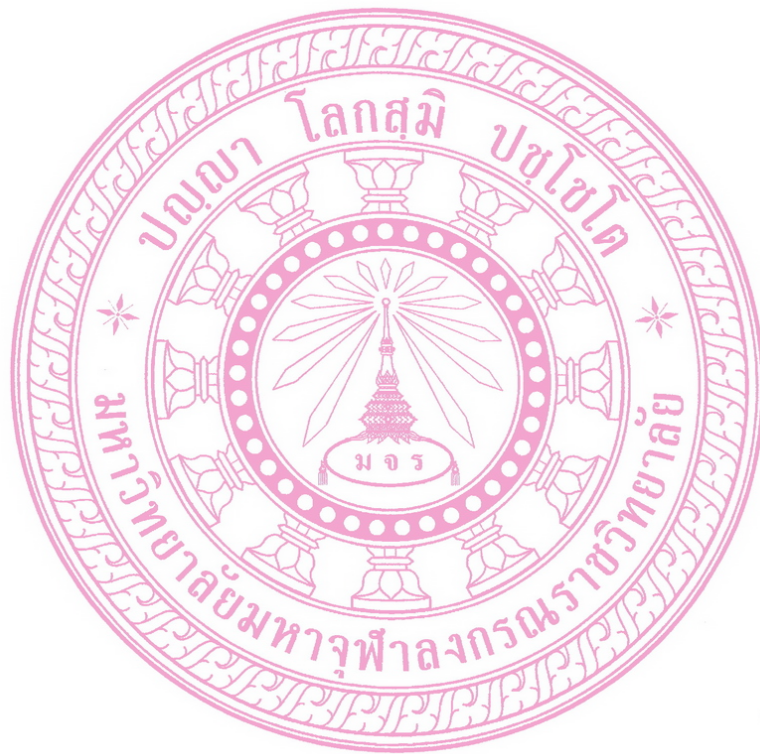

ภาคผนวก ข
รายนามคณะกรรมการตรวจสอบเครื่องมือ

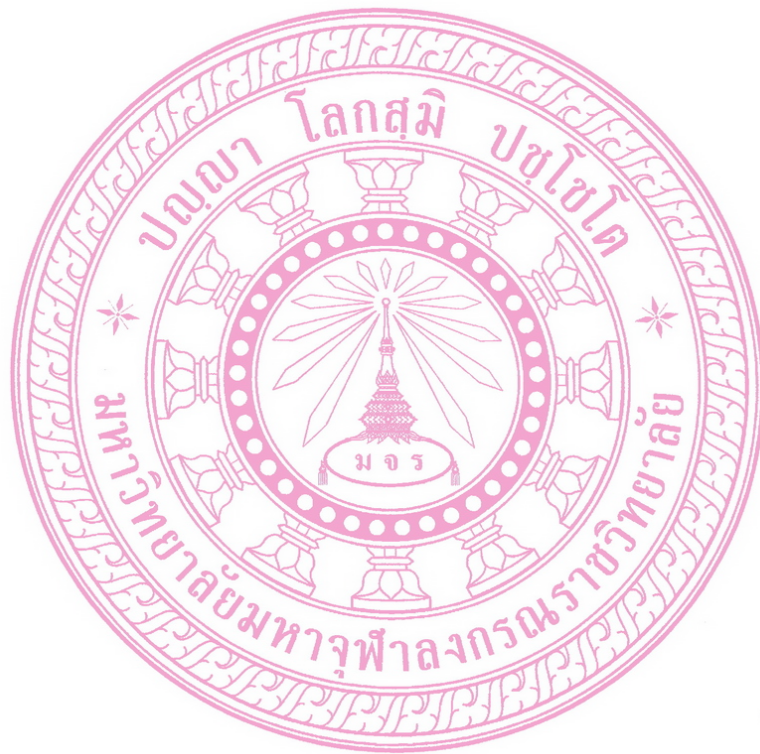

ภาคผนวก ค

ผลการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (IOC)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและการหาค่า I.O.C.
(Index of Item – Objective Congruence)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาการพัฒนาศังคม

เรื่อง

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING CONSERVATION
OF WAT THALUANG MUANG, DISTRICT, IN PICHIT PROVINCE

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” สาขาวิชาการพัฒนาศังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง
ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระอธิการวิน ทีปรมโฆ (อิมใจ)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาศังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

☐ ๑. ๒๐ - ๓๐ ปี	☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี
☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ ๔. ๕๑ - ๖๐ ปี
☐ ๕. ๖๑ ปีขึ้นไป	

๒. พรรษา

☐ ๑. ๑-๕ พรรษา	☐ ๒. ๖ - ๑๐ พรรษา
☐ ๓. ๑๑- ๑๕ พรรษา	☐ ๔. ๑๖ - ๒๐ พรรษา
☐ ๕. ๒๑ ปีขึ้นไป	

๓. ตำแหน่งทางคณะสงฆ์

☐ ๑. เจ้าอาวาส	☒ ๒. รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
☐ ๓. ลูกวัด	

๔. วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา)

☐ ๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ๒. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรี
☐ ๓. ปริญญาโท	☐ ๔. สูงกว่าปริญญาโท

๕. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม)

☐ ๑. นักธรรมชั้นตรี	☐ ๒. นักธรรมชั้นโท
☐ ๓. นักธรรมชั้นเอก	☐ ๔. ไม่มีวุฒินักธรรม

๖. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)

☐ ๑. ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓	☐ ๒. ป.ธ.๔-๖
☐ ๓. ป.ธ.๗-๙	☐ ๔. ไม่มีวุฒิบาลี

๗. ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

☐ ๑. ๑ - ๕ ปี	☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี
☐ ๓. ๑๑ - ๑๕ ปี	☐ ๔. ๑๖ - ๒๐ ปี
☐ ๕. ๒๑ ปีขึ้นไป	

ผลการการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและการหาค่า I.O.C.

เรื่อง

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING CONSERVATION
OF WAT THALUANG MUANG, DISTRICT, IN PICHIT PROVINCE

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างตามระดับความคิดเห็น ดังนี้

- + ๑ หมายถึง แน่ใจว่าคำถามวัดตรงกับจุดประสงค์
- o หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามวัดตรงกับจุดประสงค์
- ๑ หมายถึง แน่ใจว่าคำถามวัดไม่ตรงกับจุดประสงค์

ข้อความ	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุปและแปลผล	
	๑	๒	๓	๔	๕	ค่า IOC	หมายเหตุ
ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา							
๑. รับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๒. ถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	
๓. เข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๔. ศึกษา ค้นคว้าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๐	๐.๘	
๕. ร่วมตัดสินใจว่าอะไรคือปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือ ยาว	๑	๑	๑	๑	-๑	๐.๖	
ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา							
๑. แสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหากการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	-๑	๐.๖	
๒. หาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	-๑	๐.๖	
๓. สร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๔. วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๐	๑	๑	๑	๐	๐.๖	
๕. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	

ด้านร่วมปฏิบัติงาน							
๑. ชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๐	๑	๐	๐.๖	
๒. ปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	
๓. ออกเงินเพื่อบำรุงการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๔. กำจัดขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๕. ลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา							
๑. ติดตามการปฏิบัติงานการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๒. บำรุงรักษาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	
๓. ดูแลการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	
๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๐	๑	๑	๑	๑	๐.๖	
๕. ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	๑	๑	๑	๐	๑	๐.๘	
ผลรวม	๑๘	๒๐	๑๙	๑๖	๑๑	๑๗	
ผลเฉลี่ยรวม	๐.๙	๑.๐	๑.๐	๐.๘	๐.๖	๐.๘	

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา

-----

๒. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

-----

๓. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมปฏิบัติงาน

-----

๔. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

เรื่อง

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
THE ROLES OF SANGHA TOWARDS TRADITIONAL BOAT RACING CONSERVATION
OF WAT THALUANG MUANG, DISTRICT, IN PICHIT PROVINCE

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร” สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง
ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว วัดท่าหลวง

ผู้ศึกษาขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

พระอธิการวิน ทีปรมโฆ (อิมใจ)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

☐ ๑. ๒๐ - ๓๐ ปี	☐ ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี
☐ ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี	☐ ๔. ๕๑ - ๖๐ ปี
☐ ๕. ๖๑ ปีขึ้นไป	

๒. พรรษา

☐ ๑. ๑-๕ พรรษา	☐ ๒. ๖ - ๑๐ พรรษา
☐ ๓. ๑๑-๑๕ พรรษา	☐ ๔. ๑๖ - ๒๐ พรรษา
☐ ๕. ๒๑ ปีขึ้นไป	

๓. ตำแหน่งทางคณะสงฆ์

☐ ๑. เจ้าอาวาส	☒ ๒. รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาส
☐ ๓. ลูกวัด	

๔. วุฒิการศึกษา (สามัญศึกษา)

☐ ๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ๒. ปริญญาตรี หรือเทียบเท่าปริญญาตรี
☐ ๓. ปริญญาโท	☐ ๔. สูงกว่าปริญญาโท

๕. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกนักธรรม)

☐ ๑. นักธรรมชั้นตรี	☐ ๒. นักธรรมชั้นโท
☐ ๓. นักธรรมชั้นเอก	☐ ๔. ไม่มีวุฒินักธรรม

๖. วุฒิการศึกษาปริยัติธรรม (แผนกบาลี)

☐ ๑. ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓	☐ ๒. ป.ธ.๔-๖
☐ ๓. ป.ธ.๗-๙	☐ ๔. ไม่มีวุฒิบาลี

๗. ระยะเวลาที่สังกัดอยู่ภายในวัด

☐ ๑. ๑ - ๕ ปี	☐ ๒. ๖ - ๑๐ ปี
☐ ๓. ๑๑ - ๑๕ ปี	☐ ๔. ๑๖ - ๒๐ ปี
☐ ๕. ๒๑ ปีขึ้นไป	

ตอนที่ ๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

Reliability (รายชื่อ)	Alpha
ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา	
๑. รับรู้ปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๓๔๐
๒. ถึงปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๘๖๒๓
๓. เข้าประชุมเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๘๖๒๐
๔. ศึกษา ค้นคว้าสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๔๑
๕. ร่วมตัดสินใจว่าจะอะไรคือปัญหาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือ ยาว	.๙๕๓๓
ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา	
๑. แสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาคงอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๙๒๓
๒. หาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๓๑๙
๓. สร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๒๙
๔. วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๓๖
๕. จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๑๑๙
ด้านร่วมปฏิบัติงาน	
๑. ชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมปฏิบัติในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๒๕
๒. ปฏิบัติกิจกรรมและโครงการต่างๆในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๒๗
๓. ออกเงินเพื่อบำรุงการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๙๓๕
๔. กำจัดขยะ มูลฝอยสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๒๐
๕. ลงมือร่วมกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๔๓๐
ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา	
๑. ติดตามการปฏิบัติงานการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๒๑๗
๒. บำรุงรักษาการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๔๓๐
๓. ดูแลการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๒๗
๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๑๐๘
๕. ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาว	.๙๖๓๕
รวมเฉลี่ย	.๙๕๓๑

Reliability Coefficients

N of Cases = ๓๐.๐

N of Items = ๒๕

Alpha = .๙๖๔๑

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด (Open) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาววัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

๑. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมค้นหาสาเหตุของปัญหา

-----

๒. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมหาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา

-----

๓. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมปฏิบัติงาน

-----

๔. ปัญหาและอุปสรรค ด้านร่วมติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระอธิการวิน ทีปธมโม (อิมใจ)
- เกิด : วันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม พ.ศ.๒๕๐๙
- สถานที่เกิด : จังหวัดปทุมธานี
- การศึกษา : นักธรรมชั้นโท
ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต(พธ.บ.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนาคณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาลีศึกษาศุโขทัย
- อุปสมบท : วันที่ ๑ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๗
- สังกัด : วัดดาวเรือง ตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
- ตำแหน่ง : เจ้าอาวาส
- ปีที่เข้าศึกษา : หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พ.ศ. ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๓๓ หมู่ ๖ วัดดาวเรือง ตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
- โทรศัพท์ : ๐๘๑ - ๓๓๖๗ - ๑๖๕